

Cronica

Anul III nr. 42 (141)

SÂMBĂTĂ

19

OCTOMBRIE

1968

12 pagini 1 leu

săptămînal politic, social, cultural

Tovarășii Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului de Stat, Ion Gheorghe Maurer, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului de Miniștri, Virgil Trofin, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R., Petre Lupu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Comitetului de Stat pentru Probleme de Organizare și Salarizare și Gheorghe Stoica, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., membru al Consiliului de Stat, au sosit în dimineața zilei de 16 octombrie la Iași.

Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

la adunarea oamenilor de cultură din Iași

Stimați tovarăși,

La mîningul de astăzi m-am referit la cîteva probleme care consider că, preocupînd întregul nostru popor, muncitorii, țărani, intelectuali, preocupă deopotrivă și intelectualitatea din Iași.

Am ascultat cu deosebită plăcere cuvîntul reprezentanților intelectualității ieșene. În tot ceea ce ați spus, tovarăși, vedem o expresie a încrederii dv. în politica marxist-leninistă a partidului nostru, o expresie a hotărîrii intelectualității ieșene ca, alături de întreaga noastră intelectualitate, să-și aducă contribuția la împlinirea programului de desăvîrșire a socialismului în România. S-au ridicat și o serie de probleme pe care le-ați dori realizate. Ele oglindesc preocupările celor care lucrează în diferitele sectoare ale cercetării științifice, ale creației literar-artistice, de a dezvolta activitatea lor, de a valorifica mai din plin forțele intelectuale de care dispune orașul și județul dv. Nu am de gînd, și vă rog să nu-mi luați în nume de rău aceasta, să răspund imediat la problemele ridicate astăzi; ele necesită studiu, o analiză atentă pentru a vedea posibilitățile existente pentru realizarea lor și poate, la unele, și oportunitatea realizării. Este justificată dorința pe care noi o apreciem, a intelectualilor ieșeni, de a nu rămîne în urmă în nici un sector, de a fi la înălțimea activității tumultuoase desfășurate în patria noastră

pentru dezvoltarea științei și culturii.

Este adevărat, Iașul are vechi tradiții științifice și artistice. În aceste domenii a dat oameni de valoare care constituie o mîndrie a poporului nostru. Nu este desigur ușor să asigurăm continuarea acestor tradiții, dar mai cu seamă să ridicăm activitatea științifică și culturală, folosind tradițiile bune, la nivelul cerințelor de astăzi ale științei și culturii, la nivelul exigențelor pe care partidul, poporul nostru le pun în fața intelectualității. Noi, conducerea partidului și statului, dăm o apreciere deosebită activității desfășurate de intelectualitatea ieșeană în domeniul învățămîntului. Într-adevăr, aici în acest puternic centru universitar al României, se obțin rezultate bune.

Mii și mii de absolvenți ai învățămîntului tehnic și universitar contribuie, alături de specialiștii care învață înalte centre ale țării noastre, la desăvîrșirea operelor de construcție socialistă. Aș dori să folosesc acest prilej pentru a exprima corpului didactic, tuturor tovarășilor care lucrează în domeniul pregătirii tineretului, cele mai calde felicitări pentru munca pe care o depun și urări de noi succese în activitatea lor (aplauze).

Se desfășoară în Iași o intensă activitate în domeniul cercetării științifice. Și în acest sector Iașul se poate mîndri cu o serie de rezultate pozitive. Dar noi considerăm că trebuie să se depună efor-

turi și mai mari pentru a folosi pe deplin potențialul științific din Iași, puternicul corp de oameni de știință de aici, pentru a organiza mai bine cercetarea științifică în cadrul învățămîntului superior. Și în acest domeniu trebuie nu numai continuate tradițiile progresiste, ci și sporit aportul concret la dezvoltarea științei românești contemporane. Este de înțeles, tovarăși, că opera pe care noi o înfăptuim — construirea societății socialiste — nu poate să fie dusă la bun sfîrșit fără a pune la temelie ei tot ceea ce omenirea a creat mai bun în toate domeniile de activitate, și în primul rînd în domeniul științei. Astăzi, cînd sintem martorii celui mai uriaș progres al științei, care schimbă în mod radical nenumărate concepții, care creează orizonturi noi, nebanuite, a nu cerceta, a nu te strădui să duci mai departe cunoașterea, a nu te pune în serviciul progresului material și spiritual înseamnă a te condamna celei mai grave rămîneri în urmă. Ori noi, comunistii, ne-am propus să construim societatea cea mai avansată din lume. De aceea trebuie să facem totul pentru a stăpîni ceea ce știința a creat mai bun, de aceea oamenii noștri de știință trebuie să fie creatori, să contribuie la progresul general al științei (aplauze) Iată de ce, tovarăși, nu este suficient să vorbim de Petru Poni sau de alți oameni de știință din trecutul Iașilor. Trebuie să ne propunem să avem nu unul, ci zece de Petru Poni, zece de matematicieni și fizicieni de valoare. Iașul poate face aceasta. La această muncă cheamă partidul nostru și pe intelectualii din Iași (aplauze puternice, prelungite).

Noi dezvoltăm o industrie modernă în Iași. Dacă m-aș referi numai la chimie, în curînd va intra aici în funcție un mare combinat modern, puternic, cu tehnologie importată. Dar oare, tovarăși, va trebui să fim permanent tributari al importului de tehnică și de creație științifică? Nu, trebuie să ne propunem ca, pe baza progreselor pe care le-am obținut în dezvoltarea forțelor de producție, să ducem mai departe noi înșine cercetarea științifică, să valorificăm la o scară mai largă creația oamenilor noștri de știință. Avem mulți oameni de știință valoroși. Și în străinătate sînt mulți români frumosi în cercetarea științifică modernă în chimie, în electronică. Noi dorim ca și dv., oamenii de știință din Iași, să fiți permanent un detașament de frunte al științei românești (aplauze). Aceasta este valabil și pentru alte sectoare de activitate spirituală. Avem într-adevăr un trecut frumos în creația literară ieșeană. Să-mi fie permis să adaug că astăzi nu putem spune că sintem în Iași la înălțimea acestui trecut. Avem unele rezultate bune. Dar considerăm că trebuie să lucrăm în așa fel încît să avem rezultate și mai bune, ca din rîndurile intelec-

tualității ieșene să se afirme cît mai mulți urmași demni ai lui Vasile Alecsandri, Eminescu, Sadoveanu, Creangă. Oare oamenii de creație de astăzi nu au ce să scrie nu au de unde să se înspire? Dimpotrivă, în afară de munți, de păduri, de cîmpii, de riuri, avem înfăptuirii sociale pe care nu le-am cunoscut înaintașii noștri și care așteaptă de la creatorii de astăzi din Iași ca și din București, și din restul țării, să le redea în toată mărișla lor. Artiștii au datoria să lase scris urmașilor, peste veacuri, mărturiile despre ceea ce au fost în stare să realizeze oamenii de litere și de arte de azi. Ei trebuie să se întrecă cu înalțașii, să făurească opere mai valoroase decît aceștia. Faptele mărețe săvîrșite de clasa noastră muncitoare, de țărănime, de intelectualitate, sub conducerea partidului, înfrîncînd în opere pot deveni un tezaur de înarmare spirituală, de mobilitate a întregului popor la marea operă de edificare a României socialiste (aplauze puternice).

Avem mîndria de a fi participanți activi al marilor transformări care au loc în patria noastră, al politicii externe promovate de partidul și guvernul nostru. Cu toții ne mîndrim atunci cînd în țară sau în străinătate prietenii noștri din țări socialiste și din alte țări apreciază ceea ce facem noi. Oare oamenii noștri de artă, de cultură nu trebuie să se înspire din aceste realizări, nu trebuie să le redea în cuvînte meșteșugite care să nu „sune numai din coadă” și care să înflăcăreze, să mobilizeze la luptă? Iată ce cerem noi de la creatorii de astăzi. Ideologia noastră marxist-leninistă, materialismul dialectic și istoric — concepția partidului nostru despre lume și viață — dau o asemenea perspectivă filozofică, istorică, încît trebuie numai bine înțelese și bine folosite pentru a genera opere la înălțimea gîndirii clasei noastre muncitoare, la înălțimea politicii partidului nostru. Iată ce cerem noi de la oamenii de creație (aplauze puternice).

Telul suprem al politicii noastre este omul, crearea condițiilor ca muncitorul, țărănul, intelectualul să se poată bucura de toate binefacerile civilizației. Pentru om făurim baza materială, dezvoltăm forțele de producție, perfecționăm relațiile de producție, căutăm să așezăm raporturile sociale pe baza principiilor marxist-leniniste, să înlăturăm tot ceea ce alterează sau umbrește idealul echității sociale, al egalității în drepturi. Făurim societatea socialistă în care omul să fie figura centrală, în care totul să fie închinat omului. Considerăm că și creatorii de valori spirituale trebuie, urmînd prin-

(Continuare în pag. a 2-a)

În această toamnă de aur Iașul a înflorit de zimbetele sutelor de mii de bărbați și femei, temelile sale străvechi s-au înflorit de mulțimea uralelor în cinstea conducătorilor de partid și de stat în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu care au poposit în străvechea cetate de scaun a Moldovei.

Peste tot, ca o replică elocventă dată anotimpului, ca o dovadă a căldurii și entuziasmului uman și a sentimentelor profunde de care sînt animați, ieșenii au jînat să-și exprime de-a-lungul întregii vizite încrederea neîmurmurată în partid, în conducerea sa înțeleaptă. Halele Uzinei „Nicolina”, glorioasă citadelă a mișcării comuniste din România, noua uzină de lire și libre sintetice, celelalte întreprinderi din zona industrială au răsunit minute în șir de urale și ovașile în cinstea oaspeților dragi. I-au răspuns, cu aceeași încreștere și tinerețe cîntecetele și uralele Copouului universitar, urcînd din piepturile miilor de studenți și cadre didactice care au jînat să-și exprime și cu acest prilej recunoaștința fierbinte față de partidul și guvernul țării, față de conducătorii României.

Și ca un torent de nestăvilite aceleași urale și ovașii s-au adunat din toate cartierele Iașului în Piața Unirii unde într-un impresionant mi-

ting au fost ascultate cuvintele pline de înflăcărare și înțelepciune pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a adresat zecilor de mii de locuitori ai orașului.

Plină de învățămînte a rost și adunarea cu intelectualii orașului în care savanții, profesorii universitari, oamenii de artă și-au exprimat atașamentul profund față de partid, hotărîrea lor de a-și pune talentul și energia creatoare în slujba înfloririi și dezvoltării continue a științei și culturii românești pe măsura bogătelor tradiții ale Iașului și a imperativelor majore ale epocii contemporane.

Seara tîrziu, după întîlnirea cu activul orașului și județului, cerul Iașului s-a luminat din nou de ferbele multicolore ale focurilor de artificii. Urale nesfîrșite au izbucnit din piepturile zecilor de mii de oameni ai muncii ca și în dimineața zilei următoare cînd iubiții conducători de partid și de stat în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu și-au continuat călătoria pe meleagurile Moldovei.

Prin semnificațiile ei profunde, vizita conducătorilor de partid și de stat s-a înscris ca o pagină de lumină în analele străvechiului Iași, o pagină care va rămîne nestearsă în memoria locuitorilor lui.

Cronica

Adunarea oamenilor de cultură din Iași

Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

(urmăre din pag. 1)

ciplină călăuzitor al politicii partidului, să închine tot ceea ce făuresc omului, fericiții sale. Așa vor contribui la perfecționarea tot mai rapidă a societății noastre, la desăvîrșirea socialismului, la crearea condițiilor pentru edificarea comunismului în România (vii aplauze).

Una din direcțiile în care partidul nostru acționează continuu în ultimul timp și căreia îi acordă o atenție deosebită este dezvoltarea democrației socialiste, crearea condițiilor organizatorice pentru ca toate categoriile sociale, oamenii muncii din toate domeniile de activitate să poată participa tot mai intens și mai larg la dezbaterile politice ale partidului de construcție socialistă internă și a problemelor internaționale. Vedem în aceasta calea sigură a asigurării mersului tot mai ferm înainte pe calea socialismului, mijlocul de a asigura ca toate măsurile pe care le întreprindem să corespundă cât mai deplin intereselor și năzuințelor întregului popor.

În legătură cu acestea se pune întrebarea dacă nu cumva dezvoltarea și lărgirea democrației vine în contradicție cu principiile dictaturii proletarietului, cu interesele societății socialiste? Desigur, tovarășii, discuții teoretice se pot duce asupra multor probleme. Noi considerăm însă că principiile care călăuzesc activitatea comunistilor, concepția despre lume și viață a clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric au răspuns de mult la această problemă. Nici nu se poate concepe o orinduire socialistă fără asigurarea celei mai largi democrații pentru toți cei ce muncesc. Insuși faptul că socialismul lichidează proprietatea particulară asupra mijloacelor de producție, lichidează inegalitatea în repartiția produsului social, a veniturii naționale, asigură drepturi egale pentru toți cei ce muncesc, fără deosebire de naționalitate, de sex, de rasă, posibilitatea de manifestare liberă a capacității și personalității fiecărui om, creează condiții pentru înfăptuirea celei mai largi democrații pe care a cunoscut-o vreodată omenirea. Este de înțeles că acolo unde sînt clase exploatoare, unde există proprietate particulară, unde sînt exploatarea și exploatarea nu poate fi vorba de o adevărată democrație, de egalitate deplină între oameni. Dar în socialism, unde aceste tare sînt înlăturate, omul devine cu adevărat partener activ la înfăptuirea propriului său destin, se manifestă în toate domeniile de activitate, își spune părerea liber asupra tuturor problemelor privind dezvoltarea societății socialiste. În aceasta vedem noi una din certurile desăvîrșirii construcției socialiste, unul din domeniile în care socialismul își afirmă superioritatea față de toate orinduirile de pînă acum (aplaude puternice, îndelungi).

Democrația socialistă nu numai că nu diminuează puterea clasei muncitoare, ci, dimpotrivă, întărește forța alianței clasei muncitoare cu țărănimea, cu intelectualitatea. Dominația clasei muncitoare, ca clasă conducătoare a societății, este domnia oamenilor egali în drepturi, a clasei care desființează exploatarea și prin aceasta deschide drumul făuririi societății fără clase. În aceasta constă una din laturile principale ale mistunilor istorice pe care o înfăptuiește clasa noastră muncitoare. Dezvoltarea democrației socialiste nu numai că nu slăbește, dar face mai puternică, mai de neînvinș puterea poporului, în frunte cu clasa muncitoare. Masele, stăpîne pe destinele lor, fău-

resc societatea liberă de orice exploatare, de orice nedreptate între oameni, între clase (vii și îndelungi aplauze).

Se mai pune întrebarea: oare există pericolul ca anumite concepții idealiste, retrograde, care se mai manifestă sau pot pătrunde din afară, să pună în pericol orinduirea socialistă? Oare, tovarășii, există în România, unde au triumfat pe deplin relațiile de producție socialiste, unde au fost lichidate pentru totdeauna clasele exploatoare, pericolul restaurării, în vreo formă sau alta, a capitalismului? Nu. Un asemenea pericol nu există (vii, puternice aplauze). Concepția clasei muncitoare despre lume, materialismul dialectic și istoric, marxism-leninismul s-au afirmat și au învins în luptă cu concepțiile idealiste, retrograde, în condiții deosebit de grele. Ele s-au impus pentru că sînt singurele concepții științifice despre lume care asigură progresul social al omenirii. Și dacă teoriile elaborate de Marx și Engels și-au învins adversarii în condițiile capitalismului, este posibil ca, atunci cînd clasa muncitoare se află la putere, să se poată vorbi de posibilitatea ca ele să fie înlăturate de teoriile pe care le-au înfrînt în împrejurările arătate? Nu, tovarășii. O asemenea posibilitate nu există (puternice și îndelungi aplauze).

A pune problema existenței unui asemenea pericol înseamnă a nu înțelege valoarea, forța de neînvinș a marxism-leninismului, a o subaprecia, a sădi neîncrederea în invincibilitatea marxism-leninismului. Noi respingem asemenea teorii care n-au ce căuta în rîndul clasei muncitoare (vii aplauze).

Desigur, tovarășii, marxism-leninismul nu este o dogmă, o religie, în care să cauți cîte date din nu știu ce sînt. Este o concepție de studiu, de cercetare, de interpretare a societății omenesci, de înțelegere a fenomenelor vieții, o concepție revoluționară care a ajutat la transformarea societății, la crearea istoriei omenirii, o concepție de luptă pentru progres (aplaude puternice).

În abordarea problemelor dezvoltării contemporane trebuie pornit de la folosirea acestei concepții și metode științifice. Pe baza sa trebuie analizate fenomenele și elaborate concluziile practice pentru activitatea revoluționară, pentru construcția societății socialiste. Numai în felul acesta comunistii își îndeplinesc rolul de organizator, de forță înaintată a societății. Ați citit, tovarășii, cum își băteau joc Marx, Engels, Lenin de aceia care considerau că trebuie să găsească în teoria lor revoluționară răspuns de-a gata la toate problemele. Ei au atras de neamărate ori atenția că aceia care gîndesc astfel duc înapoi marxism-leninismul, că marxist-leniniștii sînt aceia care știu să fie în pas cu vremea, cu transformările revoluționare ale societății, care gîndesc cu capul lor și știu să conducă — aplicînd adevărurile generale ale marxism-leninismului la condițiile concrete — transformările revoluționare ale societății.

Iată de ce trebuie să dezvoltăm și să acordăm mai multă atenție învățămîntului ideologic în universitățile noastre, să-i înarmăm pe oamenii noștri de știință și cultură nu numai cu cunoștințele tehnice, ci și cu concepția revoluționară despre lume și viață a partidului. Numai așa vom crea adevărați constructori ai socialismului și comunismului, așa vom putea asigura forța necesară care să asigure înălțarea continuă pe noi culmi a națiunii noastre socialiste (vii aplauze).

Desigur, tovarășii, problemele care se pun astăzi în lume, în

dezvoltarea societății, în mișcarea revoluționară sînt foarte complexe. Ele cer răspuns, și acest răspuns trebuie să pornească de la faptul dacă acțiunile comunistilor, fie ei din țările socialiste sau din țările capitaliste, servesc cauzei progresului sau sînt de natură să-l aducă prejudiciu. Faptul că partidul comunist a devenit forță conducătoare, că clasa muncitoare a cucerit puterea și se află în fruntea poporului nu rezolvă de sine problemele complexe ale transformării revoluționare a societății. În acest complex de probleme putem găsi soluții corespunzătoare dacă pornim de la legile generale ale dezvoltării sociale, dacă studiem și cunoaștem bine condițiile specifice istorice și sociale din fiecare țară, din fiecare epocă în care desfășurăm activitatea noastră. Numai așa munca noastră, a comunistilor, va servi în întregime cauzei progresului, cauzei revoluționare, triumfului păcii în întreaga lume (aplaude puternice).

Mișcarea comunistă știți cu toții că a devenit o forță ce numără zeci de milioane de oameni, revoluționari care înfruntă în condiții grele teroarea, moartea pentru triumful socialismului și comunismului. Această creștere pune probleme noi pentru mișcarea revoluționară. Vechile forme organizatorice, modul de a înțelege realizarea unității dintr-un centru unic nu mai corespund nevoilor mișcării și devin o piedică în calea dezvoltării luptei revoluționare. (aplaude).

Acest lucru a fost înțeles încă în 1943 de Comintern, încă atunci s-a dat aprecierea că trebuie să se creeze o altă bază de relații în mișcarea comunistă, baza respectului independent fiecărui partid, a dreptului fiecărui partid de a rezolva de sine stătător problemele conducerii luptei revoluționare. Numai așa, se spunea, încă atunci, partidele comuniste își vor putea îndeplini în noile condiții rolul lor de avangardă a societății. Cu atît mai actuală este astăzi problema realizării unei noi forme de unități, cînd mișcarea comunistă a devenit incomparabil mai puternică. A încerca să menții forme care nu mai corespund dezvoltării, înseamnă a nu înțelege schimbările care au loc și care asigură mersul înainte al mișcării revoluționare. De altfel încercare zadarnică pentru că nimeni nu poate realiza acest lucru. Această transformare calitativă a mișcării noastre revoluționare este un proces dialectic. Ea duce în mod necesar, logic, la găsirea unor noi forme de realizare a unității, care nu va fi mai slabă, ci, dimpotrivă, incomparabil mai puternică decît în trecut. Aceasta va fi unitatea partidelor egale în drepturi, independente în stabilirea liniei lor politice și a formelor de acțiune, solidare în lupta pentru socialism, pentru comunism, pentru pace (aplaude puternice).

M-am referit la aceste probleme care poate pentru unii ar părea că nu au o legătură prea strînsă cu problemele activității științifice. Cred însă că nu se găsesc, cel puțin în această sală, asemenea tovarășii. Cu toții înțelegem că progresul științei, progresul spiritual al societății noastre este de neconceput dacă nu se întemeiază pe concepția revoluționară despre societate — materialismul dialectic și istoric, dacă nu ne călăuzim în întreaga noastră activitate de învățătura atotbiruitoare marxist-leninistă. Tocmai de aceea este necesar să analizăm și să ne spunem părerea asupra problemelor dezvoltării contemporane, să înțelegem bine fenomenele. În felul acesta vom putea să ne orientăm mai bine în activitatea multilaterală ce se desfășoară în țară și în străinătate, să acționăm

cu forțe mai puternice, să ne aducem contribuția la desăvîrșirea socialismului, la cauza unității mișcării comuniste, a țărilor socialiste, la triumful socialismului în întreaga lume. (aplaude îndelungi).

Deoarece în cuvîntul de la mîningul de astăzi m-am referit la multe probleme care am considerat că este bine să rețină atenția oamenilor muncii din toate domeniile de activitate din Iași, nu aș dori să mă mai opresc asupra lor. Doresc numai să subliniez din nou, în incheiere, că partidul nostru, guvernul nostru așteaptă de la valorosul corp de oameni din învățămîntul, știința și cultura Iașilor să depună eforturi și mai stăruitoare pentru perfecționarea activității lor. În aceasta constă una din îndatoririle cele mai mari ale intelectualului societății noastre socialiste. Noi punem la baza făuririi socialismului știința. Aceasta încambă eforturi sporite fiecărui om de știință și cultură. Cunoașterea umană nu se realizează nici în șase, nici în opt, nici în zece ore. Cînd te apuci de o muncă serioasă și vrei într-a-

devăr să descoperi ceva, apoi aceasta trebuie să te preocupe zi și noapte. Numai așa poți da ceva valoros pentru societate în știință și în artă, ca de altfel în toate domeniile de activitate (aplaude). Acei care cred că pot obține succese în această activitate, drămuindu-și orele, se înșală, tovarășii. Vor fi poate, ca să spun așa, buni meseriași, vor repeta ceea ce au spus alții, ceea ce este cunoscut mai bine sau mai rău, dar nu vor aduce niciodată contribuția proprie la noi descoperiri, la ridicarea științei și culturii pe noi culmi. Dați-mi voie să-mi exprim convingerea că oamenii de știință și cultură din Iași, la fel ca toți oamenii de știință și cultură din România, nu vor precupeți nimic pentru a-și aduce contribuția la înflorirea creației spirituale a poporului nostru (aplaude). În sensul acesta să educăm și tineretul nostru. În laboratoarele noastre de învățămînt superior studentul să învețe să cerceteze, să învețe să se preocupe continuu să descopere noi și noi adevăruri. Fără a clo-

coti continuu pentru ceea ce este nou, fără a fi pătruns de dorința vie de a cunoaște cît mai mult, studentul nu va deveni om de știință. Să creăm din rîndul tineretului nostru nu numai buni ingineri, ci și oameni dornici să descopere noi și noi secrete ale naturii, ale societății. Numai așa poporul nostru va putea să progreseze și din punct de vedere material și spiritual, să-și afirme capacitățile spirituale, să stea demn alături de celelalte națiuni ale lumii. (aplaude puternice). Dumnezeu voia să știți că un popor e mare prin numărul său și prin forța sa materială, dar poate fi mare și puternic și prin oamenii săi de cultură de știință, prin ceea ce creează în sfera valorilor spirituale. Prin aceasta el rămîne nemuritor pentru omenire. Dorim să avem cît mai mulți asemenea oameni în rîndul națiunii noastre socialiste (aplaude îndelungate). Cu acestea, tovarășii, dați-mi voie să vă urez încă o dată succese tot mai mari în activitatea dumneavoastră, multă sănătate și fericire! (aplaude, urale)

Cuvîntul tovarășului Miu Dobrescu

Onorat auditoriu,
Mult stimat tovarășe
Ceaulescu,

Sînt convins că exprim, o dată cu întreaga noastră considerație față de înalții oaspeți, bucuria tuturor celor prezenți aici, academicienii, cercetătorii științifici și cadre didactice din centrul universitar Iași, oameni de artă și cultură, bucuria tuturor intelectualilor din municipiul și județul Iași, de a vă avea în mijlocul nostru, în acest străvechi și prestigios centru al științei și culturii românești.

Urmașii și continuatorii spirituali ai lui Eminescu și Creangă, Petru Poni, Radu Cerașescu și Ștefan Procopiu, Matei Milo și Octav Băncilă, intelectualitatea de azi a Iașului — vă întîmpinăm, dragi oaspeți, cu sentimentul celei mai adînci recunoștințe pentru prețuirea și grija pe care conducerea partidului și statului, personal dumneavoastră tovarășe Ceaulescu, o acordați oamenilor de știință, artă și cultură din Iași, vechi focar de cultură românească.

În același timp, noi vedem în acest dialog cu cărturarii ieșeni preocuparea dumneavoastră consecventă pentru continuarea dezvoltării și învățămîntului, științei, artei și culturii, ca elemente consti-

tutive de prim rang ale complexului proces de desăvîrșire a construcției socialiste în patria noastră.

Iașul este cunoscut ca unul din principalele nuclee ale vieții științifice, artistice și literare românești. În condițiile avîntului construcției socialiste, a întregii țări, tot mai substanțială este și contribuția intelectualității ieșene la înflorirea culturii și artei socialiste, la transformările innoitoare ce au loc în economie, ca și în toate domeniile de activitate.

Are o adîncă semnificație faptul că numai în anii construcției socialiste, Iașul universitar a dat țării aproape 26.000 de specialiști cu pregătire superioară, cadre de nădejde în vasta operă de edificare socialistă a României. Dispunînd de 5 institute de învățămînt superior, cu 29 de facultăți, Iașul asigură azi condiții optime de învățămînt pentru circa 23.000 de studenți, ceea ce este aproape egal cu numărul studenților existenți în 1938 în întreaga țară.

Recentele măsuri privind dezvoltarea învățămîntului, elaborate din inițiativa și sub îndrumarea permanentă a conducerii partidului, au fost primite cu viu interes și deplină aprobare de cadrele didactice și studenții centrului nostru universitar.

Aplicarea acestor măsuri constituie premise certe că Iașul va fi și în continuare una din pepinierile de bază pentru formarea de noi detașamente de specialiști pentru economia și cultura în plin avînt a patriei noastre. Cu aceeași satisfacție consemnăm și afirmarea tot mai puternică a cercetării științifice ieșene.

Laborioasa muncă de cercetare ce se desfășoară în cadrul Institutelor de învățămînt superior ca și în secțiile Filialei Iași a Academiei, reflectată în diversele publicații ce apar la Iași, precum și în participarea oamenilor de știință din orașul nostru la soluționarea unor probleme ridicate de procesul complex al construcției desfășurate a socialismului, sînt dovezi evidente ale potențialului creator al cercetătorilor noștri și garanții sigure ale dezvoltării activității științifice și didactice din Iași pe o treaptă superioară.

Iașul se caracterizează în zilele noastre și printr-o activitate de creație artistică și literară din ce în ce mai fecundă. La Conferința pe țară, din anul acesta, a Uniunii artiștilor plastici, dumneavoastră, stimat tovarășe Nicolae Ceaulescu, ați subliniat faptul

(continuare în pag. a 3-a)

Adunarea oamenilor de cultură din Iași

Cuvîntul tovarășului MIU DOBRESCU

(Urmare din pag. a 2-a)

că „semnul distinctiv al marii arte a fost întotdeauna și continuă să fie exprimarea celor mai nobile aspirații ale omenirii, confundarea artistului cu cele mai progresiste, mai revoluționare idealuri ale poporului său, căruia trebuie să-i închine întreaga existență, întregul său talent”. Conștienți de acest mare adevăr, și fiind dovadă de înalt patriotism, oamenii de artă, scriitorii ieșeni, alături de celelalte talente de pe întreg cuprinsul patriei, își fac o îndatorire de onoare din a da poporului opere

de artă care să contribuie la înălțarea sa spirituală.

Remarcăm cu deplină satisfacție că un număr tot mai mare de scriitori și artiști ieșeni, tineri sau ajunși la maturitate de expresie, se afirmă pe scenă, în expoziții sau în presa literară, prin contribuții valoroase la progresul artei și literaturii, găsim forme mereu mai înalte, mai corespunzătoare de exprimare, în stare să transmită un conținut de idei tot mai bogat.

Și cu prilejul întâlnirii de față vă veți convinge, stimabile tovarășe Nicolae Ceaușescu, de atașamentul în

cel mai înalt grad al oamenilor de știință, artă și cultură ieșeni față de politica internă și externă a partidului și statului nostru.

Roș onorata asistență să-mi acorde încredința de a da înalților oaspeți din conducerea de partid și de stat, tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, toate asigurările că partidul nostru are un sprijin de nădejde în intelectualitatea ieșeană, că alături de întregul popor, ea își va aduce contribuția mereu mai substanțială la vasta operă de construire a socialismului în patria noastră.

Cuvîntul acad. Cristofor Simionescu

Mult stimat și iubite tovarășe Ceaușescu,
Mult stimat tovarășe Maurer,
Stimați oaspeți,
Dragi colegi,

Iașul are bucuria, pe care și-a dorit-o stăruitor, de a vă avea iarăși ca oaspeți scumpul, de a putea exprima din nou prin glasul muncitorilor, cărturarilor, tineretului său atașamentul profund, neclintit în nici o împrejurare, față de Partidul Comunist Român, față de conducerea sa și față de dv. personal, tovarășe secretar general. Stima pe care v-o purtăm are, înăduiți-mi să spun așa, o dublă origine: pe de o parte dv., tovarășe Ceaușescu, sînteți secretarul general al Partidului Comunist Român, și, firește, concentram asupra persoanei dv. recunoștința, prețuirea și dragostea pe care le purtăm partidului care a organizat ridicarea de construcții mărețe și uzine moderne pe ruinele Iașului umilit și distrus de război, a deschis studentimii căi nesperate de acces spre piscurile cele mai înalte ale științei și culturii și ne-a oferit nouă, intelectualilor, posibilitatea de a încerca să creăm, spre binele poporului nostru și al întregii omeniri, noi valori în câmpul spiritualității contemporane. Pe de altă parte însă, dv. sînteți omul, luptătorul și tovarășul care, de peste trei decenii v-ați făcut proprie cauza acestui popor, care îi apără cu hotărîre nestrămutată independența și demnitatea, care a introdus în climatul vieții noastre sociale cele mai profunde tonalități ale umanității socialiste. Alături de o necunoscută vigoare în efortul de a înălța din calea progresului nostru istoric schemele goale, închistările și întregul arsenal cu care trecutul mai încearcă să rețină mersul avîntat al noului. Înăduiți-mi ca

în numele intelectualității ieșene, care vă cunoaște și vă prețuiește sub cele două aspecte menționate, să vă urez bun venit în legendară cetate a Iașului dv., tovarășe Nicolae Ceaușescu, tovarășului Ion Gheorghe Maurer și celorlalți distinși colaboratori ce vă însoțesc. Purtăm convingerea că vizitind uzinele, noile cartiere și universitățile Iașului, ați avut o percepere directă a străduințelor noastre de a da viață directivelor Congresului al IX-lea al partidului și ați încercat satisfacția de a vedea transformate în realitate din plină și oțel obiectivele întreprinse în cursul ultimei dv. vizite în orașul nostru. Ați găsit, sperăm, orașul mai frumos și mai curat, ați întâlnit o studentime mai conștientă ca oricînd de obligațiile și răspunderile ei și o înțelegere sporită a fiecăruia pentru rostul muncii noastre în cadrul societății românești și a comunității socialiste frățești. Oamenii de știință și cultură vă pot prezenta acum un bilanț, cred mai rodnic, întemeiat pe coordonarea strădanțiilor depuse în învățămînt și în unitățile de cercetare pentru obținerea unor rezultate capabile să ajute dezvoltarea economiei noastre și să înalțe prestigiul științei românești. S-a înțeles ereditate mai bine datorită oricărui om de știință de a obține rezultate încorporabile în producție și se fac eforturi unanime în acest sens. Desigur, nu avem chiar tot ce ne trebuie pentru învățămînt și cercetare, dar sîntem siguri că ceea ce vom produce cu mijloacele de care dispunem, va constitui un puternic argument pentru un și mai mare credit în viitor. Filiala Academiei școlii superioare de diferite tipuri ale Iașului muncesc cu credință neclintită în posibilitățile acestui vechi centru cultural de a se afirma și mai mult în sfera creației. Năzuim să căldim un centru strălucitor al gândirii și

inventivității și încercăm să înșuflăm tineretului pe care îl formăm această nobilă încordare. Prezența dv. ne îmbărbătează în urmărirea acestui țel, pe care îl promovăm cu stăruință la nivelul întregii țări.

Stimați tovarăși din conducerea de partid,
Dragi tovarăși,

Oamenii de știință din Iași nu gîndesc numai la sfera problematicii cuprinse în planurilelor de învățămînt, de cercetare sau de creație, ci, firește, și la întreaga sferă a politicii interne și externe a partidului și statului, la întregul cadru al problemelor cu care este confruntată lumea contemporană. Fiecare judecă, pe baza datelor de care dispune, se întreabă în fiecare caz în parte care ar fi soluția cea mai bună se informează și analizează cu pătrundere evenimentele. Dorim să subliniem, din acest punct de vedere, o concordanță edificatoare între judecățile vreile noastre și politica partidului nostru. Noi, intelectualii Iașului, gîndim așa cum gîndește conducerea partidului și statului. Sprijinim cu toată energia linia partidului și pricepem bine că ea reprezintă drumul de totdeauna al poporului român, indiferent dacă împrejurările istorice l-au îngăduit sau nu să-l formuleze: este drumul dreptății sociale, al respectului altor state și popoare, al „omeniei” cum spune rezumativ poporul. Solidarități cu politica partidului, sîntem implicit solidari cu toată istoria noastră în esența ei superioară.

Bucuroși să vă vadă și să vă audă, oamenii de știință și cultură din Iași își îngăduie să creadă, stimați tovarăși, că realizările și opiniile lor vor fi interpretate de Comitetul Central ca o nouă dovadă de încredere deplină în înțelepciunea partidului și în viitorul luminos al statului nostru.

secolul VIII, de la Fundul Herței, și din multe alte locuri din Moldova, ne îndreptățește să continuăm și în același timp să amplificăm aceste lucrări, în scopul completării datelor privind formarea poporului român și a limbii române — problemă pentru a cărei rezolvare este necesară o mai strînsă colaborare între arheologi, istorici, lingviști, etnografi și antropologi.

Rezultatele acestor cercetări arheologice și istorice în general, constituie o temelie solidă numai pentru progresul științei și îmbunătățirea procesului de învățămînt mediu și superior, dar și pentru promovarea unei literaturi, care, prin pătrunderea ei în masele largi de cititori, are menirea să contribuie la dezvoltarea sentimentului patriotic

în rîndul poporului nostru, să inspire dragostea față de patria noastră socialistă condusă de Partidul Comunist Român, care cultivă și înalță pe o treaptă superioară tot ceea ce au dorit și visat marii noștri înaintași.

Aceste realizări și proiecte de lucru sînt indisolubil legate de politica de pace și de colaborare internațională pe care o promovăm cu consecvență, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, politică ce corespunde aspirațiilor poporului român, intereselor generale ale socialismului și păcii în lume.

Ca cetățean al României socialiste, ca profesor și director al Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” al Filialei din Iași a Academiei R. S. România, îmi exprim totală adevărată și încredere față de po-

litica internă și externă realistă și profund principială a partidului și guvernului, politică bazată pe respectarea cu strictețe a independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. Consider deosebit de important faptul că datorită politicii externe, constructive și de pace a partidului și guvernului, sporesc pe zi ce trece legăturile de colaborare politică, economică, științifică și culturală cu toate țările socialiste, precum și cu alte numeroase țări, indiferent de orientarea lor socială, contribuindu-se prin aceasta la apropierea și întărirea prieteniei între popoare, la creșterea continuă, pe plan internațional, a prestigiului Republicii Socialiste România.

Cuvîntul pictorului Dan Hatmanu

Iubite tovarășe Ceaușescu,
Stimați conducători de partid și de stat,

Cu puternică emoție și viu interes am primit artiștii plastici ieșeni vestea sosirii în orașul Iași a dumneavoastră, mult iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R. Ei își manifestă deplina adevărată față de politica înțeleaptă a partidului și guvernului, militează alături de întregul popor pentru construirea socialismului și aduc o contribuție însemnată la dezvoltarea artei din patria noastră.

Avîntul urlaș al forțelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru pictori, sculptori și graficieni. Orizontul tematic bogat pe care epoca noastră îl deschide în fața artiștilor lasă cîmp larg viziunilor artistice personale, care, datorită diferențelor temperamentale și folosirii unor tehnici felurite, duc la diversitatea lucrărilor și consențență existența unor personalități distincte.

Sînt nevoia organică să mă refer la profunda înțelegere pe

care tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul său la Congresul al IX-lea al P.C.R. a dovedit-o față de necesitatea manifestării multilaterale a stilurilor în artă, considerînd această trăsătură a originalității și inventivității specifice fiecărui temperament, fiecărui individualități artistice, ca o condiție a progresului artei românești, a înălțării rigidității și dogmatismului în acest domeniu.

Actuala etapă de dezvoltare a țării, vasta muncă politică și organizatorică pe care o desfășoară partidul nostru pentru înfăptuirea mărețului program de înflorire economică și culturală a patriei, pun și în fața creatorilor cerințe tot mai mari.

Trăim în România socialistă, într-o țară condusă de partidul clasei muncitoare, țară care și-a cîștigat independența și libertatea. Sîntem mîndri de această conducere, ne simțim indisolubil legați de trecutul nostru progresist și de prezentul de pe platforma căruia partidul ne conduce spre viitor.

Artiștii noștri au înalta menire de a crea imagini apte să reflecte continuitatea noastră istorică, frumusețea vieții noastre actuale.

Condițiile de dezvoltare a artei din patria noastră constituie un îndemn la o sporită responsabilitate — care a crescut potrivit exigențelor estetice pe care le impun în egală măsură nivelul din ce în ce mai ridicat al gustului public și înalta apreciere a artei noastre peste hotare.

Manifestîndu-și adevărată deplină față de partid și de stat artiștii plastici ieșeni asigură conducerea de partid și de stat că vor lupta în continuare pentru ridicarea nivelului creației artistice și se vor strădui să dea noi opere de o înaltă valoare artistică.

Considerăm că dimensiunile istorice, ale civilizației românești de astăzi, impun oricărui intelectual preocupat de soarta culturii noastre o adncă specializare, construirea unei competențe și unei răspunderi înalte.

Cuvîntul prof. dr. Constantin Negoită

Mult stimat tovarășe Nicolae Ceaușescu, iubiti conducători de partid și de stat, dragi tovarăși,

Luînd cuvîntul în calitate de medic și profesor, să-mi fie permis să subliniez de la început că sarcina medicului de azi nu este numai de a alina și vindeca pe cel bolnav, ci și de a apăra pe cel sănătos. Într-adevăr, scopul medicinei nu este numai de a adăuga ani vieții, ci viața anilor, prelungirea duratei de viață a omului, a longevității, nefiind un scop în sine, ci trebuind să fie privită în corelație cu păstrarea unei activități creatoare, plină de realizări și satisfacții. Prin grija pentru sănătatea poporului, pentru păstrarea potențialului biologic al națiunii, grija reflectată în unele măsuri recent luate la noi de partid și de stat în domeniul sanitar, misiunea medicului s-a lărgit, a căpătat noi dimensiuni, întărind caracterul larg social și profund uman al profesiei medicale și sporind interesul constant pe care orice medic îl acordă condițiilor social-economice ale societății. De aceea exprim un adevăr primar cînd afirm adevărată și înaltă medicilor la politica realistă, științifică a partidului privind creșterea continuă a unei stări materiale și culturale a poporului nostru, asigurarea unor condiții de muncă pașnică, așa cum a reieșit și din principiile de bază ale politicii externe formulate în forumul Marii Adunări Naționale.

În epoca noastră, în care progresele tehnice au loc într-un ritm impetuos, medicina, pentru a face față noilor cerințe, necesită pe lîngă o dotare materială corespunzătoare, în pas cu dezvoltarea tehnicii, și un corp medical cu o bună formare profesională și etică. Cunoaștem preocupările actuale ale partidului cu privire la politica

socială a ocrotirii sănătății și grija pe care o acordăți dv., personal, tovarășe Nicolae Ceaușescu, acestei importante probleme. Nutrim speranța fermă că în lumina hotărîrilor Congresului al IX-lea și pe linia îmbunătățirii continue a metodelor și stilului de muncă în acest domeniu, soluțiile care vor fi adoptate vor corespunde pe deplin realităților și necesităților. Ca profesor, recunosc că învățămîntul medical superior trebuie să fie nu numai informativ — bazat pe memorizarea și însușirea unui volum de date — ci și formativ, bazat pe gîndire logică, pe formarea educativă a unui intelectual cu larg orizont și conștient de multiplele sale responsabilități sociale. Păstrînd constant un echilibru între teorie și practică, nu uităm niciodată a educa pe studenții noștri în spiritul dragostei și devotamentului pentru patria socialistă. Atragem atenția viitorului medic că medicina este o știință care se învață toată viața, că drumul spre adevărul științific înseamnă satisfacții și unele înfrîngerii, ocolșuri și erori vremelnice, fiind bine cunoscută fraza lui Marx că nu există șosea pietruită care să ducă la știință, că numai acei pe care nu-i sperie oboseala urcușului pe cărările ei abrupte pot nădăjdui că vor ajunge la culmile ei luminoase. În această direcție ne canalizăm eforturile noastre — de la prelegerea academică la stagiul de spital sau lucrarea practică de laborator, de la tișnă noastră în forurile științifice interne sau internaționale — pînă la înfrumarea unei lucrări de diplomă — conviși că numai în acest mod putem fi pentru cel mai tineri un imbold și totodată o călăuză. În vederea aceluiași scop concură populari-

zarea în rîndurile tineretului nostru medical a personalităților luminoase ale înaintașilor — și școala medicală ieșeană se poate mîndri cu numeroase asemenea exemple. Însăși necesitatea actuală a cercetării științifice medicale — munca în echipă — îl disciplinează pe tînarul medic, îl educă în spiritul muncii colective, iar critica tovarășească îi lupta de opinie sînt factori indispensabili muncii științifice, permițînd viitorului specialist să devină „sculptorul propriului său creier”.

Ca și în alte profesii, dar mai ales în cel al medicului, apropierea dintre profesor și student, stabilirea unei legături strînse, mergînd pînă la perfecțiune, sporește influența educativă a cadrelor didactice, care nu pot uita vechiul dicton: „Învățînd pe alții, înveți”. Această idee este cuprinsă în directivele partidului cu privire la dezvoltarea învățămîntului superior, în noua lege a învățămîntului superior ca un permanent apel pentru noi, slujitori ai Institutului de medicină și farmacie din Iași, instituție cu valoroase tradiții și care a pășit în această toamnă pragul celui de al 90-lea an de existență. Eveniment pe care dorim să-l întîmpinăm cu toții cu rezultate cît mai bune în munca noastră.

Tinînd seama de aceste coordonate, în climatul intelectual al Iașului, cadrele medicale universitare, alături de studenți, conștienți de răspunderile lor reciproce, tîm să vă asigurăm că înțelegem și ne vom integra și pe viitor efortul în vasta operă condusă de partid pentru desăvîșirea construcției României socialiste.

(Urmare în pag. 10)

Cuvîntul prof. dr. doc. Mircea Petrescu — Dîmbovița

Mult stimat tovarășe Nicolae Ceaușescu,
Stimați tovarăși din conducerea de partid și de stat,
Dragi colegi,

Ne sînt proaspete în memorie cuvintele pe care le-ați rostit dv., tovarășe secretar general, cu doi ani în urmă, aici, la Iași, și a-nume „fără oameni care au militat neobosit pentru realizarea unității, pentru înfăptuirea aspirațiilor înaintate ale poporului, noi n-am fi putut pași la construcția socialismului. Iată de ce istoria partidului comunist nu poate fi înțeleasă fără a cunoaște întreaga istorie a poporului nostru, lupta sa pentru înfăptuirea națiunii române, a unității sale naționale”.

Studiînd în mod aprofundat, științific trecutul, în lumina ideologiei marxist-leniniste, istoricii din patria noastră contribuie la construcția socialismului, operă socială de o uriașă amploare și complexitate.

La acțiunea de scriere științifică a istoriei, necesară pentru făurirea unui prezent și viitor în conformitate cu programul trasat de către partid, istoricii ieșeni își aduc și ei contribuția lor, studiînd istoria țării din cele mai vechi timpuri și pînă în epoca contemporană. Ei sînt profund recunoscători pentru sprijinul acordat de Partidul Comunist Român, de dv. personal, dezvoltării cercetărilor științifice asigurîndu-vă, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, de faptul că în condițiile tot mai bune de studiu create se vor strădui să elaboreze mai multe lucrări, îndeosebi de sinteză. Ei doresc prin această activitate să continue tradiția de cercetare istorică din Iași, să fie demni de opera înalțășilor lor, M. Kogălniceanu, întemeietorul istoriologiei moderne române, A. D. Xenopol, autorul primei sinteze a istoriei românilor, Ilie Mișea, creatorul școlii de istorici medievisti din Iași, Oreste Tafta-

li, autorul a valoroase monografii în domeniul artei vechi românești, și alții alții, care s-au remarcat prin activitatea lor științifică desfășurată în acest important centru universitar al țării noastre.

Ca specialist în domeniul arheologiei, disciplină care, prin metodele moderne de investigație, se plasează la limita dintre științele sociale și ale naturii, îmi voi da silința pentru dezvoltarea în continuare a cercetărilor arheologice de pe teritoriul Moldovei, în scopul lămuririi în primul rînd a procesului complex al etnogenezei poporului român. Rezultatele obținute pînă în prezent prin săpăturile din așezările neolitice de la Cucuteni, traco-getice de la Stîncești, Cotnari și Moșna, dacice de la Piatra Neamț, romane de la Barboși lîngă Galați, precum și din necropola carpo-dacică de la Văleni-Roman, cea mai mult cercetată pînă acum pe teritoriul României, în Horodiștea din

cronica plastică LA UN BALET DE AVANGARDĂ

Sfârșitul stagiunii trecute la Teatrul de operă și balet din Iași a stat sub semnul înnoirii, atât a repertoriului cit și a stilului. Inceputul s-a făcut cu reluarea compoziției lui Igor Stravinski „Povestea soldatului”. Aproape uitată, din 1918, ea a fost scoasă acum la lumină ca o relicvă amintind de războiul în stare să devore pasiunile, talentele, aspirațiile omenescii elementare, să le reducă la neant, la pulbera brun-cenușie cu care scenograful George Dorosenco a acoperit bilciul de marionete. Dacă în primul balet spiritul demonic învinge, în cel de al doilea — inventivitatea modernă, luminoasă a omului îndrăgostit de frumos, capabil să stăpânească stihia și să transforme împrejurările lumii lui, se împacă. Unei asemenea antiteze a trebuit să-i dea expresie plastică mișcarea, coloritul, ritmul sonor, mimica într-o sinteză unică. În partea a doua a seriei, baletul lui Jean-Philippe Koehl „Coasta dracului” s-a bucurat, la premiera lui mondială în orașul lui Ion Creangă, din a cărui povestire, „Stan Păitului”, se inspiră, de o aleasă interpretare mimodramatică, într-o viziune plastică modernă, de real

refinament. De la această realizare a unei ferice colaburări între compozitor, regizor-coregraf și scenograf, pleacă și necesitatea unei cronici plastice.

Igor Stravinski și Frederico Ramuz au conceput baletul „Povestea soldatului” în perioada Dada, când la Cabaret Voltaire plastice versului dar și a compoziției picturale erau supuse unor dezbatere furtunoase, când un Tristan Tzara alături de Marcel Ianco, Fr. Arp și o întreagă pleiadă de pictori și sculptori europeni, căutau o expresie nouă a crizei în care se afla lumea sfîșiată de război, căutau un limbaj nou, care se dorea revoluționar și internaționalist, o formă care să exprime simplu adevăruri esențiale omenesci, să-i unească pe umaniști în timp ce statele erau dezbinat. Nu cred în mitul simplității provenite din inspirația folclorică și mizeria materială a „Baletului rus” în anii războiului. Acestea pot fi cel mult pretexte pentru o expresie plastică mai sinceră, mai dezbrăcată de convenționalism, mai directă, a unor subiecte cu valoare emoțională sporită. Stravinski, cel care împreună cu Nijinski și Barkst a creat un uni-

vers nou baletului, știa prea bine ce are de spus, era un artist prea bine conturat cu personalitate și nu se putea lăsa furat de circumstanțe exterioare întâmplătoare. Plastica operii lui este intenționat esențializată, nu accidentală. Cred că Dinu Cernescu și Mihaela Atanasiu au înțeles acest lucru atunci când au redus la minimum pantomima soldatului, accentuând mecanismul predominant al marșului neîntrerupt, fatal pășind spre prăbușire. Soldatul de lemn, sau de plumb, are o mască fixă la fel ca prințesa și demonul. Plastica expresiei lor este cu atât mai accentuat coregrafică, cu cât ea se desfășoară în limitele elocvenței corporale, atitudinii brațelor și miinilor, a picioarelor scoase din anchiloză prin vesnicul resort al sforilor nevăzute. În fond pasiuni și năzuințe generaf omenescii acționează contradictoriu, fac să scriștie din încheieturi această păpușă. Privite cu simpatie, cu compătimire în același timp, dragostea, aspirația creatoare, generozitatea talentului apar ca victime ușoare și sigure în fața rapacității și a stihiei distrugătoare, a răzburării. Totul este acoperit de ritmul absurd al marșului. Totul este învăluit de o ironie subtilă, de conștiința trecerii timpului care anihilează și binele și răul în haosul războiului. Forma și culoarea scenei în scenă, a marionetelor, costumele muzicanților din bilci, dar mai ales fundalul, dovedesc o bună cunoaștere a epocii lui Dürer, și a crizei umanismului din perioada elevilor lui, mai ales a lui Hans Baldung cel preocupat de dialogul dintre Amor și Hronos, dintre femeie și moarte. Este un bun gust și un simț al armoniei stilistice a întregului de care pictorul George Dorosenco dă dovadă

atunci când vrea să sublinieze caracterul tragic al povestirilor soldățești, ai unui veac de războaie pe care-l dorește apus, pe care-l consideră vetust și uzat ca un decor vechi, scos din lada cu recuzită prin mișcări oboșite, agonice.

Pe pinza veche timpul aleargă sugerat de nodurile unei funii trasă din fosă. Din păcate mecanica inversă este prost servită din culise, dar în orice bilci trucurile pot fi neizbutite. Uneori picturalitatea înecă coregrafia, de pildă mișcările contorsionate, de flacără retorică se pierd în costumul de epocă. Alteori patina prea concentrată înecă în prafu ei nuanța modernă a ideii. Cu toate aceste sugestii de retuș, tabloul rămâne deosebit de sugestiv, ca o stampă de maestru din care s-au desprins la crăpături, câteva crîmpeie de culoare.

Lada de recuzită mai are un merit în aceea că, asociată compoziției lui Stravinski, subliniază că din 1918 s-a scurs un timp, un ev întreg, că baletul care manifestă dorința de înnoire, compoziția care se dorește în avangardă nu se poate opri, trebuie să ajungă la Serge

Lifar și de aici mai departe.

În căutarea noului, montarea baletului „Coasta dracului” face apel la mijloacele școlii franceze și americane de azi, caută să inventeze altele noi, pentru a exprima specific românesc adevărurile unui mod de a înțelege și rezolva problemele existenței. Optimismul, verticalitatea demnă a ființei umane, care prin iubire și inteligență creează învinge de așa manieră ispitele și încercările vremii încît stîrnește invidia tuturor stihiiilor, figurate aici prin universul demonilor, cer o explozie de lumină și culoare. Ea este mai mult decît convingător realizată de interpreți.

Sînt cîteva sugestii freudiene în plastica mișcării, o admirabilă înțelegere a adversității armonioase dintre bărbat și femeie, aluzii la cadrul național al desfășurării ritmului de muncă, petrecere și nuntă românească, asupra cărora s-ar cere o reluare insistență a tușei unificatoare. Deși frumoase, ne par discordante diademele indiene. Am dori mai multă unitate stilistică în sugerarea costumului românesc, care l-a captat sufletește pe Matisse și nu vedem de ce i-ar rămîne indiferent scenografului ieșean. Aceasta, furat de armonizarea unor culori pure în verde, roșu, galben, violet, punctate de simboluri cum ar fi cel al morții și al cumpenei, foarte frumoase în succesiunea lor, a uitat să vibreze galbenurile care sînt totuși mai multe, s-a oprit la cîteva platitudini admisibile doar în prima schiță de costumație. Pictural vorbind, culoarea este prea luată direct din tub. Ea se mai cere gîndită, coaptă pînă la căldura unei exprimări adevărate, a unei armonii mai subtile, la înălțimea decorului deosebit de adînc în puterea lui de susținere a dramaticului.

Ramurile și mișcarea ramurilor, porțile infernale ale orizontului înroșit la apus, balansul scăriilor care duc înfinit spre cer, sînt elemente de o plasticitate inteligent elaborată, pe care dorim să le vedem acum, la reluarea stagiunii, poate încă și mai bine complementate de o selecție mai atentă a calității plastic-estetice a distribuției, din care unele interprete nu corespund, sub acest unghi plastic.

Că dansul este o muzică aparte a corpului omenesc, a frumuseții, dar mai ales a expresivității sale, fie tragice, fie groțesti, nu ne îndoim. Dar baletul s-a constituit ca o imagine dinamică de sinteză și presupune colaborarea artelor. Hotărîndu-se să facă un pas înainte, un salt în avangardă, baletul ieșean și-a asumat o răspundere majoră, obligații de cultură plastică și actoricească pe care le dorim duse mai departe, la o expresie mai înaltă, din care mimica nu poate lipsi ca element plastic. Măștile nu pot spune totul. Poate de aceea teatrul antic este doar o amintire a gîndirii artistice moderne.

Radu Negru

...ANTRACTUL

Ce se discută în antracte? În aparență — nimicuri amabile. Vorbele complezente sau gluma rătăcioasă se strecoară, pe căi ocolite, de la un grup la altul, de la staluri la balcoane și din culise spre foaiere. Sau viceversa. Sau, concomitent, în toate sensurile, într-o țesătură deasă, alcătuită ceea ce se mai numește „atmosfera” premierei. Există și aprecieri gata făcute și „cuvînte de ordine” lansate de prietenii sau de adversarii autorului, ori ai actorilor. Impresii, dorințe, gusturi, vorbe de duh, — totul circulează repede, rezumindu-se de multe ori metaforic și concis. Formulările superlative maschează perplexitatea sau îndoiala, adevărul sau neadevărul.

— Ți-a plăcut?

— Colosal!...

Sau:

— Ce spui?

— M-a uluit...

— În bine, în rău?

Așa sau cam așa decurg lucrurile. Mai bine zis, acesta e învelișul din afară al veritabilelor reacții. Pentru că dincolo de cuvintele schimbate în fugă, dincolo de privirile și de ținuta cit mai ceremonioasă, poți desluși, nu rareori, crispări, neholări, agitație. Aprinzînd o țigară la bufet, mina vecinului tremură abia perceptibil împreună cu flacăra chibritului. După 2—3 „fumuri”, „Snagovul” — ul e strivit cu un gest voit ferm. Vorbele laconice ascund, dacă ești mai atent, emoții veritabile, de multe ori inexplicabile. Pentru că antractul reprezintă și un efort sau o criză de readaptare la cotidian, după ieșirea din sală.

Deconectant cîteodată, mai ales la spectacolele „distanțate”, „demitizante”, același antract poate însemna și clipe de revenire la rațiunea rece, desprinsă de vraja sentimentului, în cazul unei reprezentații care mizează pe atracția simpatetică a spectatorilor. De la o stare de spirit la alta, diferența se stabilește potrivit legii contrastului, a alternanțelor activității psihice.

antract

Oricum ar fi, însă, clipă de luciditate sau destindere, antractul surprinde stări sufletești, atitudini, păreri abia născînde, emoții care se vor sedimenta ulterior, impresii fragile. Ele denotă, în orice caz, mișcarea spiritului, drumul spre gînd și acțiune, viață. Și e mai pasionant uneori să urmărești tocmai acest joc lăuntric — viața din antract, tendința încă incertă de a cuprinde sau a respinge un fapt, o idee. De aceea, cele petrecute pe scenă rămîn, nu o dată, imagini banalizate, șterse. Spontaneitatea e substituită de actul regizat, realitatea rămîne normată, codificată, prinsă în nemiscare, ca plesele de insectar.

Antractul e realul, antractul în care inerțiile sînt confruntate cu acțiunea, în care parcă și snobismul și moda pot dobîndi un rol pozitiv, de vreme ce sînt obligate să se justifice. Rămăs în minoritate, snobul își caută argumente. Dacă le are — cu atât mai bine, a izbutit să depășească atitudinea de copil teribil, inconformist numai ca blazon de distincție. Dacă nu — poate deveni agresiv și intolerant, ceea ce reprezintă dovada cea mai categorică a inerției, a atitudinii, am zice, vegetative — pe plan sufletec.

În fond, antractul are sensul unei răscruți interioare, a întrebărilor ce ni le punem nouă înșine. În felul acesta arta și viața se îngemănează, condiționînd creația. Restul — numai... literatură.

N. Barbu

ERATA

Titlul cărții lui Eugen Ionescu citată de noi în nr. trecut este Journal en miettes și nu de miettes, cum — eronat — s-a cul-

CONCERTE

În prezența unui auditoriu destul de numeros a avut loc concertul de deschidere a noii stagiuni a Filarmonicii din Iași, dirijor fiind George Vintilă. Programul a cuprins Rapsodia II-a în Re major de George Enescu și, conform unei tradiții de multă vreme înrădăcinată, Simfonia IX-a în re minor de Beethoven.

„Concertul s-a bucurat de un frumos succes”, ar mai trebui adăugat pentru a completa frazeologia — tip prin care se rezolvă cazurile de conștiință ale criticii muzicale. La drept vorbind, dacă s-ar lua în considerație numai volumul aplauzelor, nici n-am fi prea departe de adevăr, pentru că avem un public încă amabil, dispus să acorde circumstanțe atenante. Totuși vremea concesiilor o cam trecut, date fiind atît vechimea filarmonicii ieșene cît mai ales gradul de perfecțiune pe care a reușit să-atingă arta interpretativă modernă. Nu trebuie, de asemenea, uitat faptul că lașul, prin existența Școlii de muzică și a Conservatorului, este o pepinieră de viitori muzicieni care ar trebui crescuți în atmosfera pură a artei adevărate din care compromisul și rebuturile să fie excluse cu desăvîrșire.

Nepunînd probleme tehnice și de interpretare prea grele, Rapsodia lui Enescu a „sunat” acceptabil. Ar fi de remarcă doar că o mișcare ceva mai vie i-ar fi dat mai multă cursivitate și pregnanță. În ceea ce privește monumentală simfonie beethoveniană ar fi fost de așteptat din partea unui dirijor cu experiență lui George Vintilă (mai ales că nu era vorba de o primă audiție) o interpretare de profunzime în care o viziune clară a întregului să se îmbine cu reliefaarea fiecărui detaliu de nuanșare, colorit instrumental, frazare. Din cauza superficialității de tratare pagini întregi (în special din părțile I-a și a III-a) au apărut sărăcite, ușor vulgarizate, chiar confuze, lipsite de acea puritate a liricii arhitecturale, de căldura și noblețea atît de caracteristice lui Beethoven. În totalitatea ei execuția a

fost salvată doar în final cînd vocea omenescă (cor și solisti), adăugată orchestrei, a sîplinit prin timbru și plînditate sonoră ceea ce a lipsit ca adîncime a expresiei pe tot parcursul desfășurării simfoniei. Acestor sumare observații de ordin general interpretativ le adăugăm constatarea unor regretabile deficiențe în însuși modul de execuție al orchestrei ca: „alsuri”, provocate de un acordaj insuficient, o lipsă totală de preocupare pentru calitatea de sunet, îndeosebi la partida violilor, lipsă de precizie ritmică și intonațională la suflători, ca să nu mai vorbim de imposibilitatea realizării unui autentic „unison” sau a unui „legato” cu adevărat consistent și vibrant.

Sînt probleme de tehnică orchestrală ce ar fi timpul să intre în preocupările conducerii filarmonicii pentru a face din acest colectiv de instrumentiști, care dispune de evidente posibilități, un ansamblu cu adevărat „artistic”, capabil de mari interpretări. Poate că chiar rîndurile orchestrei ar trebui primenite, poate că pe lingă stimularea și dezvoltarea disciplinei de ansamblu (pornind chiar de la modul de prezentare pe scenă) s-ar cere o pregătire profesională mai serioasă și cu mai mult simț de răspundere la fiecare instrumentist în parte.

Sigur este că așteptăm ca această nouă stagiune să-și autodesmintă începutul prea puțin promiștor.

Liliana Gherman

puncte

În afara celor cunoscute privind legăturile societății studentești „Arboroasa” cu Iașul, societate la care în 1877 era președinte Ciprian Porumbescu, în arhiva familiei Poni din Iași se află o serie de documente inedite legate de colaborarea lui Ciprian Porumbescu cu Matilda Cugler Poni.

Apropiat ca vîrstă de poeta care publica la „Convorbiri Literare” încă din 1867. Ciprian Porumbescu a utilizat versurile ei, cantabile și de mare circulație, pentru primele sale compoziții. Astfel, în toamna lui 1874, el îi trimite cu respectuoasă dedicație cîntecul „Dorință”, compus pe o poezie apărută în

revistă. Matilda Cugler (încă nu era căsătorită cu Petru Poni) îi mulțumește prin următoarea scrisoare:

Iași, 14 ianuarie, 1875

Onorate Doamnăle Porumbescu.

Am lipsit din Iași în vremea cînd mi-ati trimis frumoasa Dvs. compoziție. Deși tîrziu, îndeplinesc cu atît mai multă plăcere îndatorirea de a vă mulțumi pentru trimiterea cîntecului. Compoziția Dvs. este, după părerea mea, plină de gust și scrisă cu un adînc simțămînt muzical, iar plăcerea care mi-a făcut-o executînd această plesă nu se poate descrie în cuvînte.

Încă o dată vă mulțumesc și rămîn admiratoare, asigurîndu-vă de stima mea,

Matilda Cugler

Ciprian Porumbescu a mai compus încă 5 cîntece pe versuri de Matilda Cugler, dintre care unul e intitulat „Basme ieșene”, iar „A căzut o rază lină” e dedicat oficial, după moda timpului, „ringasei noastre poete, Matilda Cugler”.

De altfel, chiar „Lăsați-mă să cînt”, opereta vieții marului nostru compozitor, își trage titlul tot dintr-o poezie a Matildei Cugler-Poni, prelungînd peste timp dovada afinității dintre un muzician și o poetă.

Arb.

puncte

măria — sa spectatorul

Spectatorul, iată o ființă foarte onorabilă, în numele căreia se consumă multă materie cenușie la masa de scris a dramaturgului sau a scenaristului, multă energie, nervi și talent în săliile de repetiții ale teatrelor sau pe platourile de filmare. Iar el, „domnul” și „împăratul”, tronează în fotoliu, indiferent la zbulucimul dinaintea și poate anula totul cu o grimasă. Sau poate ridica în slăvi totul cu aplauze frenetice. De el depinde totul. El e singurul în stare să-i spună unui actor, regizor sau dramaturg dacă are sau dacă n-are talent. Impotriva părerilor lui nu există argumente teoretice; numai argumente practice. Și pe acestea le ai sau nu le ai.

Spectatorul încoronează și detronizează vedete, dă diplome necrise și ridică statui fără lut și fără bronz. Sigur, de aceea toată lumea teatrului, a filmului, a scrisului, vorbește foarte frumos despre el; poate chiar îl adulează puțin. Pentru că fără el, totul ar fi nonsens. Spectatorul este cauza și scopul ultim al existenței teatrului, cinematografului și a celorlalte instituții de spectacol. Toți vor să-l câștige, toți vor să-l asculte părerea (mai ales când e favorabilă), toți vor să-l aibă alături la greu.

Dar cine este el, la urma urmelor? Am spus: o ființă foarte onorabilă. Ființă, nu persoană. O ființă cu zeci de mii de identități, cu pretenții, cu exigențe, cu dorințe, cu capricii pe care nu întotdeauna le cunoaștem. Pentru că este extrem de greu de fixat gustul acestei

ființe complicate și pentru că acest gust nu-i întotdeauna același și egal cu el însuși în toată masa uriașă a publicului. Este drept că omie de spectatori care urmăresc o reprezentație își găsesc spontan niște tangențe, niște puncte comune pe care se sprijină, ceea ce dă „sălii” oarecare unitate de gândire și simțire, dar spectatorul lucid rămâne mereu identitate singulară și ceea ce interesează în ultimă instanță este opinia lui din acest unghi. Talazul aplauzelor te poate fura, judecata însă, filtrele inteligenței rămân mereu individuale. Aplauzele mai pot să însemne și complexitate, (Călinescu spunea că „aplauzele majorității nu constituie un țel pentru autor, care trebuie să-și creeze publicul, nu să se supună lui”), gândul intim despre artă este întotdeauna sincer și drept. Iată de ce cred în spectatorul care judecă dincolo de părerea colectivă spontană — bună sau rea — dincolo de statui și cununi de lauri sau dincolo de negări și grimase.

Am spus mai înainte că spectatorul este o ființă nu o persoană. Dar această ființă, alcătuită din mii de individualități, nu este mereu la fel, nu este mereu aceeași. În masa ei trebuie făcute clare distincții și categorisiri. Într-un articol recent, Adrian Marino scria: „Spune-mi ce public urmărești ca să-ți spun cine ești”, după care făcea câteva foarte judicioase categorisiri: publicul larg, conformist, alimentat și cultivat prin toate mijloacele posibile de mass

media; apoi, în sens opus, publicul „snob”, al elitei sau pseudoelitei, creator de mode și succese efemere; și, în sfârșit, spațiul plin de incertitudini, haotic chiar, dintre acești doi poli.

Iată de ce este cel puțin riscată opinia noastră dintr-o parte care punem spectatori în rând cîte unul și-i socotim o masă omogenă asupra gustului căreia hotărîm să acționăm în virtutea unor obișnuințe, a unor automatisme devenite de mult anacronice. Cel mai nedreptățit sub acest raport este spectatorul de film. Asupra lui s-a acționat ani în șir cu filme ușoare, cu filme proaste, achiziționate cu prețuri reduse, ceea ce a contribuit din plin la stricarea gustului, la malformații pe care ne va fi greu să le îndreptăm. Nimeni nu spune că nu au rulat pe ecranele noastre și filme mari, și filme bune, dar acestea au fost puține și înecate în valurile nestăvilite de producții mediocre. N-am să spun, cum spun mereu alții, că n-avem filme de Antonioni și Resnais, de Fellini și Godard. L-am sufocat pe spectatorul cu subproducții „artistice” și ne-am trezit dintr-o dată că el reacționează anapoda la arta autentică. Să reparăm cit se mai poate repara, să salvăm spectacolul de film din ghearele platitudinii, ale banalității și să încercăm a-i deschide porțile spre adevărurile mari ale celei de a șaptea artă. Am văzut că achiziții și difuzorii noștri de filme și-au alcătuit un plan

foarte îndrăzneț, foarte cuprinzător, foarte judicios etc. Numai de nu s-ar răzgîndi și numai de ar acționa prompt. Sint convins că la unele din filmele mari care vor fi aduse nu vor fi cozile de la „Angelica”, că unii vor pleca din sală, că alții vor fi nemulțumiți, dar asta nu trebuie să ne descurajeze, chiar dacă n-o să îndeplinim niște planuri financiare. Incet—incet, spectatorul se va obișnui, apoi va începe să-i placă și pînă la urmă va opta numai pentru filmul artă adevărată. Sigur, ceea ce spun nu se referă la toți spectatori; am făcut de la început diferențieri.

Cu spectatorul de teatru problema e mai complicată. Aici, cea mai greșită judecată privind spectatorul este a organizatorilor de spectacole; aceștia „știu” dinaintea la ce fel de reprezentații vine sau nu vine publicul. Fără să se facă diferențieri. De pildă, se știe că la comedie rețeta de casă e sigură. Numai așa se explică, de pildă, numărul mare de teatre care-l joacă pe Baranga. Este o slăbiciune a Măriei-sale Spectatorul—slăbiciunea de-a ride, de a se distra, fapt care duce de multe ori pînă la a confunda teatrul cu circul. Și la această slăbiciune se adaugă slăbiciunea oamenilor de teatru de a înțelegi asemenea slăbiciuni — de dragul planului de casă. Cîră o judecată cel puțin infantilă: că omul vine la teatru ca să se distreze, că destul își încordează mintea la birou, la institut sau în întreprindere și ar fi peste puterile lui s-o mai facă

și la teatru. Mare și de neiertat eroare. Nu cred în teatrul-distrație, în teatrul-destindere obligatorie și nu cred în spectatorul care n-a venit să vadă la teatrul din Iași „Intîlnire la Copenhaga” sau „Lungul drum al zilei către noapte” pentru că ar fi spectacole grele, care presupun participarea gravă a creierului și a sufletului. Măria-sa greșeste. Poate greși. Nu cred, de asemenea, în dramaturgul, în scenaristul, în actorul și regizorul care face concesii spectatoriului de dragul de a-l avea în fotoliu la aplauze. Am văzut, de pildă, la Teatrul „Bulandra” piesa unui reputat dramaturg englez — „Comedie pe-tuneric” de Peter Schaffer. Frumoasă comedie, scrisă cu nerv, spumoasă etc. Spectacolul însă era cea mai clară dovadă a concesiilor făcute unui gust mediocru. Tot cam așa au stat lucrurile și cu „Kathleen” în interpretarea teatrului „Delavrancea”. Cine câștigă din asemenea spectacole? Nimeni. Cine pierde? Toată lumea. Și de ce? Pentru că Măria-sa Spectatorului acceptă cu prea mare ușurință și pentru că oamenii de teatru exploatează pur și simplu această ușurință, profită de ea. Ieșirea dintr-o asemenea situație e dificilă. Ea depinde în exclusivitate de spectator. Dacă el refuză, toți ceilalți trebuie să i se supună. Dar aici intervine ceea ce spunea Marx: „Dacă vrei să te bucuri de artă, trebuie să fii o persoană educată pentru artă”.

Așa că, Măria-ta...

Ștefan Oprea

SCAUNUL

De-aș fi știut! Doamne, de-aș fi știut ce-o să iasă din schița aia umilă, n-aș mai fi adus-o în tară. Dar dă-mi, doamne, mintea românului cea de pe urmă... Era toamnă și casa de vară a lui Goethe devenea tot mai mult un vis alb. Un vis alb, aureolat de moartea frunzelor. Stăteam în încăperea de taină scriitoricească și-mi venea să plîng plîns de toamnă tîrzie, cu vîlmășag de aur și de albastru din pinze vechi și cu tufe de măcieș, moarte în jurul casei lui Mihai de la Copou, și cu zidurile vechi de la Sfîntu Sava și cu casa lui Dosoftei... Pînă în clipa în care am zărit scaunul lui Goethe. (Ce ne-am face dacă n-am da, din cînd în cînd, de cîte ceva, care să răzbune în noi setea de plîns. Să ne-o fure hostete, pe neștiute, și să ne dea în schimb risul?).

Scaunul lui Goethe e o mare glumă. Dar, dacă vrei, o glumă foarte serioasă. Nu pot să-mi închipui omul de la Weimar să fi ris vreedată de scaunul său. Poate doar, cînd o fi cerut meșterului său lemnar și celui pielar să i-l facă, poate, doar atunci, să fi apărut pe fața marce a înțeleptului acel zîmbet drăcesc, jumătate cer, jumătate infern. În rest, cred că se simțea strasnic pe scaunul comandat. Cum să vă spun, scaunul ăsta, cum stă în fața mesei făcute de scris, e un bîdviu îndesat, e o capră din săliile de gimnastică, e un calul bălan din amintirile lui Creangă, mă rog, e orice, în afară de scaun. Dar e scaun și țî-e frică să crezi altfel, cînd stii ce pagini a odihnit. Mă gîndeam, ce-ar fi să fac o schiță după el. Mă amuza doar nouătea, pe care nu puteam s-o țin doar pentru mine. Așuns în tară, am arătat desenul mai multor amici. Doamne, de-aș fi știut ce-o să iasă din schița aceea umilă!...

Toți au recunoscut că scaunul e mai mult decît original. Reacția supremă și maximă a fost însă risul. Dar un ris indefinibil, nu spontan și nevinovat, ci cu simptome, probabil iscate de așăzarea bîndului de altceva, de un plan, de o altă idee. Am trecut neatenți peste acest ris, pînă în momentul în care mi-am dat seama că schița mea nu fusese chiar atît de umilă și că din ea

crochiu

avea să se nască puzderie de scaune. Eram invitat: vino, tu, să vezi ce-am făcut. Mi se arăta scaunul, mi se lua mîna și eram pus să mîngîi tapiseria, din piele sevro, din antilopă, din tricot, din sac, din masă plastică. Bucuria culmina cu încălecarea scaunului. Într-un loc, găsi întinsă o masă împărătească: familia toată era adunată, de la mic la mare, în jurul capului ei, pe care, crezîndu-l sărbătorit, mă repezii, chiar în momentul sosirii, să-i aduc un buchet de garoafe. Cînd desfășurarea era în toi, amicul se desprinsese de masă și, mergînd într-unul din colțurile camerei, trase spectaculos, în zornăituri de verigi nichelate, o draperie de catifea, derzîndul frumusețe de scaun. În murmurul celor de față, omul încăleca, vădit bucuros și emoționat.

Mă întinui, altădată, cu altceva. În fața librăriei. Știi, dragă, imi zise, sînt etape de lucru cînd nu mai poți sta oricum; nu știu cum să-ți spun, trebuie să te bazezi pe cea originală; să stai pe picioarele tale, e adevărat, dar nărcă nici asta nu mai este deajuns... Bine, i-am spus, cînd trec să-ți văd scaunul? În altă zi, altceva: furtă-mă, bre, mă grăbesc să dau teancul ăsta la editură. Cred că ce-am scris are un suport cu totu' nou. Trece pe la mine, alsestră. Îți voi arăta care e mobilul trebil... U'nul făcea dese exerciții de stil, ba „jumesco, nu de stil” și de călărie și își rusea într-o zi o coasă, blestemîndu-mă. N-am dat pe la el cu sîntămînile. Întru ieri la amicul meu Z. Hat la usă, aud intră. În cameră, înconjurat de manuscrise pînă peste cap, omul călărea de zor. El lăsa un timp să dea bînteni crezînd că se amuză. Treaba însă se complica: de dat jos de pe scaunul cu pîlcina nici vorbă ba de la un timp „mă scărleț” cășăretului devin tot mai netice și mai elocvente. Hai, dă-te jos, să hem un coniac mic la Continental, îl invit. Nimic, e ca și cum aș vorbi cu scaunul. Omul la din vrafuri un manuscris cit toate zilele, face coif din el, și-l mustră pe cap și, rîzînd a'bastru, își reia galopul. Ies fără să mai spun la revedere. Ce-i cu întreb pe amicul A. scrîndu-și nantalonii bizari. Secret, imi răspunde, trec pe la mine, mine dîminează. Știi că dîminează scrii, imi arăt eu convingerea. Ce scris, se strîmbă omul, n-am mai scris o pagină de-o lună. Pa, ne vedem mîine, am încălecat!

Astă noapte am v'sat că-mi procur teatru, mesină și lărbă de mare. Ce-o mai fi însemnînd și asta?

Val Gheorghiu

SOCIETATEA „GEORGE ENESCU”:

50 DE ANI

În anii grei ai primului război mondial, cînd din București ocupat autoritățile se refugiaseră la Iași, în mijlocul suferințelor cumplite, o rază de lumină aducea consolare și îmbărbătare: era acțiunea lui George Enescu care a înjghebat o orchestră simfonică alcătuită din muzicienii refugiați și din cei localnici. În stagiunea 1917—18, orchestra a dat în sala Teatrului Național douăzeci și unu de concerte dirijate de George Enescu. La unul din concerte, maestrul, cîntînd trei concerte de vioară, a trecut bagheta tîndrului

Jean Bobescu, proaspăt absolvent al Conservatorului ieșean. În cursul săptămîinii, după repetiții, echipe de muzicieni în frunte cu Enescu însuși cutreierau spitalele, cîntînd spre alinarea celor răniți.

După încheierea păcii, Maestrul Enescu și ceilalți artiști refugiați s-au reintors în Capitală. La Iași, muzicienii rămași au hotărît să continue acțiunea. Strîngîndu-se laolaltă, profesorii conservatorului, instrumentiștii profesioniști și intelectuali amatori de muzică au înființat la 8 octombrie 1918 Societatea

simfonică „George Enescu”, sub președenția de onoare a celui al cărui nume îi purta noua asociație.

Inițiatori au fost Traian Ionașcu și Mircea Bîrsan. La chemarea lor au răspuns cu elan muzicienii ieșeni, care erau hotărîți să nu lase să se stingă flacăra aprinsă de George Enescu. Printre semnatarii actului constitutiv se află George Enescu, Mircea Bîrsan, Traian Ionașcu, Vladimir Buțureanu, Mansi Barberis, Alexandru Garabet, Ludwig Acker, Romeo Drăghici, Vasile Filip precum și regre-

tații Alexandru Roșca, Teodor Lupu ș.a.

În primul an de activitate, societatea dispunea de o orchestră ce număra peste șazeci de persoane, alcătuită fiind din instrumentiști de înaltă calitate al căror nume s-a impus în viața artistică a țării. Afară de cei citați mai sus, printre membrii fondatori amintim pe Mihai Barbu, Alexandru Stavracu, Nicolae Teodorescu, Virgil Apostolescu, Mircea Bursuc, Vasile Darim, Carol Nosec ș.a. Printre „bateriști” găsim numele lui Aurel Ionașcu (azi profesor universitar la Cluj). Radu Constantinescu, fost director al Conservatorului ieșean, iar la partida pianului numai nume mari: Mihail Jora, Antonin Ciolan, Florica Acontz (Nițulescu) și Mansi Barberis.

În primul an concertele au fost dirijate de George Enescu, Mircea Bîrsan, Antorin Ciolan, Alexandru Zîra și Mihail Jora.

Repertoriul se întindea de la Cherubini pînă la Wagner.

Hotarul era trecut doar de muzica franceză din care s-au cîntat lucrări de Rabaud, Chausson, Debussy și Saint-Saëns. Cronicile vremii semnalează entuziasmul ascultătorilor care nu se sîiau să ceară repetarea unor lucrări ce erau pe placul lor. Astfel au fost bisate „Jota aragoneză” și „Dans macabru” de Saint-Saëns, părți din „Scene alsacienne” de Massenet ș.a. Unele piese erau atît de bine primite încît se cerea reprogramearea lor în aceeași stagiune. Sulta „Peer Gynt” de Grieg, Simfonia a V-a de Beethoven, „Mica suită” de Debussy, uverturile „Tannhäuser” și „Maestrul cîntăreț” de Wagner — toate acestea, la sugestia ascultătorilor, au apărut pe așe de două ori în aceeași stagiune. Foarte bine primite de public erau și piesele solistice. La rampă au apărut George Enescu, Mircea Bîrsan, Al. Stavracu, Vasile Filip, N. Teodorescu, G. Ionașcu, Toto Burghilea și d-ra Gros. Toate acestea ne arată

cu cît entuziasm au urmărit ieșenii manifestările primei stagiuni ale societății „George Enescu”, la concerte asistînd în medie circa șase sute de auditori, după cum reiese din darea de seamă a primului an de activitate.

Anul următor, prin plecarea în străinătate a lui Mircea Bîrsan, direcția este încredințată maestrului Antonin Ciolan care dirijează aproape toate cele 25 concerte ale stagiunii. Repertoriul se îmbogățește, apar însă mai puțini soliști. Sub conducerea maestrului Ciolan, orchestra va concerta pînă în anul 1922, îmbogățindu-și an de an repertoriul prezentat. Soliștii localnici (Al. Garabet, Aspazia Șion—Burada) ca și cei străini (N. Zadri, Ahron, Rika Offenhanden) contribuiau alături de orchestra la progresul unei activități ce devenise acum o necesitate spirituală a intelectualității ieșene. De peste hotare, dirijorii Oskar Nedbal, Felix Weingartner și Henri Motin au adus un spor de prestigiu concertelor acestei societăți.

Greutățile financiare și mescchine certuri alimentate de cluburile politice ale vremii, au frînat activitatea pînă într-atît încît, în anul 1923, societatea s-a destrămat. Din 1923 și pînă în 1942, cînd s-a înființat actuala filarmonică, concerte au fost susținute de orchestra conservatorului.

A fost un moment de avînt care, deși repede zăgăzuit datorită condițiilor vitrege, a însemnat un pas important pentru viața muzicală. Azi, cînd alături de filarmonică avem la Iași și un teatru de operă, s-ar cuveni să regăsim aceeași iervoare din partea publicului. Pentru aceasta forțele artistice ieșene de azi, cu nimic mai prejos față de cele de ieri, trebuie să învețe din lecția pe care o dă trecutul. Adică să nu-și piardă nici un moment însulețirea și să nu uite că publicul nu vibrează decît atunci cînd vibrează intens artistul.

George Pascu

SOMN PE APĂ

Călăuzul nu ne vestea decât după ce treceau primejdiile mari, numai după ce toată biruința părea a noastră.

Și astfel nimeni nu a spus: nu sint în putere de fiară. dar ce era rotirea noastră pe sub umbră, pe sub pomul care pleca noaptea. Somn pe — o apă pînă la vărsare Somn pe-o frunză pînă la vîntul care mută-n moarte. Și călăuzul, ah călăuzul care ne îndemna întruna: „pe aici, pe sub munte, pe aici pe sub munte”

TREBUIE

Trebuie să te naști într-un pom ca să fii fructul oprit. Trebuie să te naști într-o țară frumoasă ca să fii fata cea mică a împăratului! Trebuie să te naști pe o stea ca să fii un pumn de cenușă! Trebuie să te naști aproape de o apă, ca să înțelegi lumea. Cei din preajma pietrelor pricep mai întii veșnicia, tăcerea. Cei din preajma ierburilor cîntă mai întii verdele vieții. Cei din preajma mea pricep nedumerirea!

CE GÎND...

Și înaintea nașterii mele născut am fost. Ce gînd la această amintire se naște, încă singele tremură în pomul lui! O, ieșirea-n lume pe podul cîntat al existenței. Și ducem apă pentru o zi neagră în mîna de aur. Nu plîngem, cîntăm cu lacrimi la umbra noastră. Ehu, ehu, dac-am fost, dacă sint! pasărea-i nouă în vînt, numai eu parc-aș vrea, umbra, mea, umbra mea.

Octavian Voicu

CHANSON EN DÉLIRE

Mai rămi, mai rămi lingă neliniștea frunzei
Lingă neliniștea ochiului cu reflexe-arămii
Să pîndim cînd se luminează de ziua
In clar obscurul sentimentelor tirzii.
Vine iedera uitării lacom prin iarbă
Să ne zidească-n brațele-i nesunătoare
Nu-i nimic, mai rămi să pîndim lumea
Cum se naște mereu sub o stea căzătoare
Tot mai opace privirile-n gol putrezesc
Nu-i nimic, mai rămi să pîndim cu auzul
Cum în secret, în temeliile toate
Erorile-n erori se convertesc
Ochiul lacrimii crește mare, mai mare
O parte a cerului, cea dinspre timp, se întunecă
Ce departe-ai ajuns! Nu-i nimic
Mai privește odată
Cum în urmă, sub lună, altarele fumegă. —

APUS

„Ascunde-mă tirziului de poți”
Și-atunci cuvintele-n cortegii funerare
Alunecau pe caldarîmu-ncins
Spre gurile flămînde de canale,
Tirziu în lucruri se căscau orbite
Și eu visleam în liniști insalubre
Cu fruntea coșcovită de gînduri viscolite
Și era toamnă-n țig și mă iubeai
De-aceea ai plecat cu ceru-n spate
Și pe-o cărare vinătă de-amurg te clătina
Parcă-ți schimbai povara inimii mereu
Cînd într-o parte cînd în altă parte
„Ascunde-mă tirziului de poți”
Intr-o chemare-o ta și-atîtea vînturi albe
Ce într-o marmoră m-ar fi putut săpa.
„Ascunde-mă tirziului de poți”
Și iar nu-i soare, iar nu mai e soare
Brațele-mi leagănă trecerea, trecerea.

Angela Traian

P L I N

Omului acesta îl e frică, mi-am spus eu, ca într-un film cu lapoviță și ninsoare. Omul eram eu, „acela” spuneau eschimoșii. Dar eu mă întorceam cu autobuzul acasă, întrebîndu-mă din cînd în cînd de ce să-mi fie frică. Fumam în autobuz, numai eu aveam voie să fac asta pentru că o cunoșteam bine pe taxatoare. Ea mă plăcea dintr-o duminică de-acum zece ani cînd îi dădusem niște semințe prăjite pe malul lacului, sub o salcie. Era mai mică atunci decît mine, iar eu prindeam pești cu un băț pe care îl mulam mereu în apă. Ea plîngea pentru că nu o lăsasem să pescuiască la fel și de aceea i-am dat semințele mele prăjite, să tacă. Pe urmă a crescut mai repede decît mine, fetele așa cresc, se grăbesc să se nască. Pe cînd eu eram încă elev, ea s-a măritat, iar cînd am terminat eu școala, a divorțat, așa că acum mi-era ca și o mamă, deși nu arăta că vrea tocmai asta. De ce ție-

frică, Luca? mă întrebam cînd nu mă mai uitam la ea. Stăteam pe banca cea mai din față, iar ea stătea în picioare, lingă sofer, privind drumul. În autobuz cred că mai erau cîțiva, numai din cei de care habar n-aveam, pentru că prietenii mei plecaseră înainte cu cealaltă cursă. Iar eu rămăsesem singur, în urmă, chemat de Bătrînu. Și tar mă gîndeam de ce mi-era atît de frică, cînd foarte bine aș fi putut să merg pînă la capăt, la blocuri, să beau o „pocnitore” la Ala și să mă duc acasă, să apăs pe sonerie, cum fac întotdeauna, deși stau singur și n-am pe nimeni altul să-mi deschidă; dar să apăs, să deschid și să spun „bună seara”, cu fata spre fereastră, pe urmă, cînd să închid, să răspund frumos: „bună, Luca”, cu spatele la fereastră. Și să dau drumul la radio și să mă-tînd pe pat, mai la margine, ca să încapă și Ea, în partea cealaltă, la perete. Dar de fapt Ea nici nu știa că ne culcăm alături

în fiecare noapte, dacă ar fi știut ar fi ris sau ar fi plîns. Oricum, privea drumul și dacă ar fi aflat lucrul ăsta atît de important s-ar fi supărat de pomană și nu m-ar fi crezut. De aceea, atunci, în autobuz, tăceam și fumam, pînă cînd un tip cu chelie a spus tare, așa, ca pentru el și pentru mine în special: „Nu se fumează în autobuz, ar trebui să reclamăm taxa-toarea că-i lasă pe unii”. M-am întors brusc spre creștetul lui și spre ceilalți, erau cîțiva, și o babă care fuma fără să tușească, chiar am vrut să-l ard, dar m-am răzgîndit. Așa că am tăcut privind pe fereastră, de-a lungul drumului, același cîmp atunci verde. Era spre seară, soarele aluneca în jos ca mercurul într-un termometru din ce în ce mai rece. „De ce, Luca, de ce?” întrebam tot eu și iar îmi aminteam de Bătrînu și de tot ce se-ntîmplase cu puțin înainte. Astfel, după treabă și cînd mă spălam, a venit Unul să-mi spună că mă cheamă Bătrînu la el ca să mă roage să-i duc ceva acasă. Pentru că în bloc stăteam față în față, pe coridor și dacă îmi făceam vînt puțin eram sigur că nimeresc drept în ușa lui, cu mîna pe sonerie, de aceea m-am dus. Avea o cameră numai a lui la depozit, acolo, și o masă plină de indigouri, și un scaun cu spetează înaltă, mai era și vesel și gros, cu burta ieșită în față, cînd l-am cunoscut m-a împins cu ea puțin și s-a topit de ris din cauza asta. Mie nu prea mi-a plăcut figura asta și i-am băgat cotul numaidecît în burtă. Și de aceea, nu mă mai vedea nicăieri, trecea pe lingă mine ca pe lingă o băltoacă. M-am mirat astfel cînd i-am bătut în ușa biroului; „Luca, știi, te rog du-i nevesti-mi ce mi-a mai rămas din mîncare și zi-i că-n noaptea asta fac de gardă, înțelegi?” Se strică degeaba salamul”, mi-a spus. „Bine, bine, dar dă-i drumul repede ca să nu scap cursa de patru”, i-am spus și Bătrînu a împachetat repede, întors cu spatele la mine și așa, legînd cu sfoară de jur împrejur m-a întreat de bani, iar eu i-am răspuns că am și el a scos una de cincizeci și mi-a dat-o. „Na, ține, ce rămîne din ei după Ala, bem mîine”. „Nu”, am spus eu de cîteva ori. Mă grăbeam cînd m-a împins pe ușă cu burta aia a lui de elefant, bătîndu-mă ușor pe ceafă. „Luca, duci ce ai de dus și pe urmă n-ai decît să te duci la Ala”. „Da, se face”. I-am aruncat din mers, Ala era ospătarul de la Aia. La început îl strigam: „măi, ala, adu apă cu vodcă, ce dracu!”

era nou și nu știa nimeni cum îl cheamă, iar pe urmă i-am aflat degeaba numele și prenumele, se-nvățase și el cu „Ala” cum un cățel se învață mai întii cu Cuțu și pe urmă cu Rex. La poartă, paznicul Cutare (așa îi spuneau pentru că striga după geamul lui: „Cutare? Unde mergeți?”) aproape că nu m-a lăsat să-i dau bună ziua, „Fuji, Luca”, a strigat dinăuntru, e orele 4 fixate”. Și autobuzul era pe plecare, numai Ea mai mai stătea jos, țînd ușa deschisă cu un picior, iar eu fugeam ca un cal disperat cînd mi-a scăpat pachetul pe jos, desfăcîndu-se. Am înțepenit așa cum eram, aplecat să-l adun, pentru că dintre cele două felii mari de salam se risipiseră sutele de ploaia, de-mi luau ochii. „Ce faci, Luca, ai adormit?” a strigat Ea, și eu am dat din umeri și din mîini că nu vin, iar autobuzul a plecat cu toți prietenii mei de la ora patru. Pe urmă m-am întors și am vrut să fug înapoi, pînă în cămăruța aia și să-i ard Bătrînului vreo două trei cartoafe, asta am și făcut în gînd un timp, dar cînd ajungeam la șefi totul se încurca, Bătrînul mi-ar fi smuls pachetul și cu asta s-ar fi sfîrșit totul. Pentru că nu puteam fi crezut numai pe cuvînt, mai ales că eram și tînar. Sau, mai mult, Bătrînu dădea telefoane și iar telefoane, strîngea lumea, chema miliția și m-ar fi arătat cu degetul ca pe un hoț pe care l-ar fi prins el, acolo, la casa lui de bani, și m-ar fi prăjit simplu cu la revedere. De aceea, într-un fel stăteam nemiscat, cu pachetul în mîna, dar într-altul alergam în toate părțile, zăpăcit ca un bondar, țîpam, mă băteam și mă făcusem tot numai apă și mi se uscaseră cerul gurii gîndindu-mă atît de mult. Sau aș fi alergat direct la Șef, nici n-aș fi bătut la ușă, aș fi dat-o de perete așa, și aș fi trîntit în fața lui, pe birou (ar fi fost desigur în ședință) pachetul cu bani. Atunci l-ar fi chemat pe el, Recunoști? l-ar fi întreat, Nu, ar fi urlat Bătrînu, eu n-am mîncat niciodată salam, Tu, Luca, ce spui? m-ar fi întreat și pe mine și eu ce să fi spus, nimic, aș fi rămas cu ochii țîmpîți, ca o pereche de ochelari de soare. Așa am stat pînă la cinci, pînă pînă la șase, șapte, în stație, și abia cînd m-am urcat în ultima cursă a autobuzului m-a apucat frica. Ceea ce a fost doar pînă a doua zi dimineața, pentru că peste cîteva zile am plecat de acolo, iar Ea s-a măritat din nou cu altcineva, mai puțin strălucitor decît mine.

Iulian Neacșu

poetica '68

SPAȚIUL LIRIC (III)

Analizatăca expresie a unor trăiri fundamentale ori ca structură literară, investigată ca limbaj și mereu replasată în ordinea genurilor, lirica a scăpat întotdeauna de sub teroarea unor definiții „științifice”, menite în intenția autorilor, să-i fixeze esența într-o formulă absolută.

Dificultatea — dacă aceasta se poate numi dificultate — nu provine numai din evoluția istorică a obiectului în sine, a formei sub care ea se prezintă. Tot atît de importantă ni se pare — în evoluția internă a liricii — mijloacele, instrumentele de care s-a folosit și se folosește ea pentru a se comunica.

Capabilă să conducă „la înfăptuirea de mari lucruri în ordinea lumii” — după definiția poetului persan Nezami Arozi — lirica constituită poate arta în care spațiul unde se realizează este tot atît de important ca și textul în sine.

Nu aș dori să reiau vechile observații cu privire la raportul dintre public și textul liric — cei doi poli ai spațiului în interiorul căruia se produce arcul voltaic al poeziei. Deși, în parte, adevărate, aceste observații ignoră un factor deosebit de impor-

tant: modalitatea în care textul liric se prezintă individului, mai precis canalele prin care publicul ajunge la substanța însăși a poeziei. Calitatea și specificul mijloacelor de comunicare — vorbirea, scrisul ori, în epoca modernă, radioul și televiziunea — nu sînt indiferente față de structura poeziei.

Lirica noastră populară, doina, cîntecul, constituie un model de structură prozodică adaptată modului de comunicare directă. Versul popular cîntat ori intonat reclamă o structură aloristică pe care a impus-o gîndirii poetice, conducînd la o imagine simplă, capabilă să fie înțeleasă de cel care ascultă simultan cu rostirea ei. O dată ce muzica rapsodului a creat „atmosfera”, cîștigînd bunăvoința ascultătorului, versurile doinei, în simplitatea lor marmoreană, pot degaja întregul flux emoțional.

Condiția poeziei fixate în scris a fost însă alta. Ea a permis nu numai o dezvoltare fantastică a prozodiei dar, în același timp, o enormă complexitate a gîndirii poetice. Posibilitatea de a întîrzi și reflecta în fața versului tipărit au îngăduit autorilor să exploateze, incomparabil mai profund, zonele periferice ale cuvintelor.

Spațiul poetic și-a cîștigat prin aceasta durata, timpul de regăsire dintre poet și lector putîndu-se dilata, cuprinzînd momente de maximă comuniune și înstrăinări, despărțiri și reveniri spectaculoase. Versului i s-a adăugat grafica scrierii iar de la dadaști și pînă la poezii contemporani de la noi și de aiurea sistemul scrierii s-a dovedit un element concludibil sau, dimpotrivă, opac față de fluxul poetic immanent textului.

Desigur, posibilitățile liricii ce se comunică publicului prin textul scris sînt departe de a fi epuizate iar caracterul literelor, așezarea în pagină, grafica însăși a volumului sînt elemente de o importanță variabilă în conturarea spațiului poetic, deloc neglijabile.

Întrebarea ce se ridică astăzi este în ce măsură noile mijloace de comunicare — radioul, televiziunea, cinematograful — influențează sau nu destinele poeziei. Cert este că uluitoarea dezvoltare a acestor mijloace tehnice afectează într-un fel sau altul și viața intimă a poeziei. Se poate replica desigur că marea lirică din toate timpurile este indiferentă față de instrumentele prin care se comunică, o poe-

zie de Eminescu sau un sonet de Petrarca putînd fi în egală măsură citite sau ascultate la radio. Lucrul este adevărat doar în parte și ne îndoiim dacă orice text de Ion Barbu sau Apollinaire spus de către un actor în fața camerelor de luat vederi este capabil să ne transmită instantaneu întreaga încălțură emoțională pe care îl conține. Mai mult decît atît: poezia modernă, cu structurile ei complicate, se refuză „ascultării” în cea mai mare parte.

Și totuși poezia nu poate ignora astăzi mijloacele moderne de informare dacă nu riscă să-și piardă un public pe care l-a jinduit întotdeauna. Aceasta impune însă mutații în structura sa intimă. Nu cred că se poate ajunge la o poezie scrisă anume pentru radio sau televiziune, diferită de cea cuprinsă în volume. Dar nu este mai puțin adevărat că mai devreme sau mai tîrziu exigențele benzii de magnetofon, a micului ecran și a discului vor ridica în fața poezilor problemele artei lor într-un fel nou, poate niciodată întîlnit în istorie.

Corneliu Struzu

falsul oniric în poezie

Cu toată neîncrederea unora, este evident că oniricul a adus în poezie o certă revitalizare a imaginii. Asociat cu psihanaliza și supus tratării suprarealiste, el descoperă orizonturi surprinzătoare, proprii ființei umane, pe care clasicii nu le-au putut visa niciodată. Este asemenea călătorului iubitor de excursii montane care se trezește deodată, fără să-și poată explica, în subterana interzisă a comorii incașilor. De aceea poezia onirică facează tuneluri spre adâncurile involuntare ale conștiinței de unde și marea ei forță, la întoarcere, de lavă vulcanică. Este o formulă poetică nouă, structurată în secolul nostru, deși rădăcinile ei pot fi găsite în timpuri îndepărtate, iar părerea rostită nu de mult în presă (D. Tepeneg, cum că visul romantic ar fi unul din izvoarele constitutive, ni se pare vulnerabilă. Doar unele culturi populare, citeva capitole din Biblie, Cântul lui Thanatos, la greci, credința în moire, eumeneide, călătoriile în infern, ielele, rusaliile, strigoiile, sirenele, mitul Lorelei, sint citabile fără riscuri. Apocalipsul a însemnat prima viziune dezastruoasă asupra lumii, asemenea literaturii de coșmar prilejuită de marile războaie mondiale. În măsura în care aceste secvențe de cultură veche și-au găsit loc în operele culte, fără mutație structurală sau ontologică, să spunem „Divina Comedie”, „Cavalerii Apocalipsului” la Dürer, halucinațiile lui Macbeth, ori povestirile lui Edgar Poe, pot fi considerate experiențe onirice. Însă goana lui Mazepa, cu toată alura ei funambulescă, rămâne o imagi- ne uniformă prin coloristică și mișcare. Demonul din poemul lui Lermontov nutrește speranțe constructive, iar drama sa tipic romantică este comparabilă cu orice biografie iconoclastă de epocă. A se observa și perspectiva întoarsă: la romantici, Luceafărul se vrea integrat lumii normale sau visează chipul alteia („Strigoi”), de asemenea, integrabilă. Dincoace, la onirici, asistăm la supradimensio-

narea lumii reale prin împlin- terea unor forțe fatidice venite din afară, încit tot mecanismul terestru își pierde turația. Însăși coloristica peisajului devine apocaliptică: roșul violent este prevestitor de perdiție, iar albastrul copilăriei închide amintirea unei lumi de multă vreme stinsă (Georg Trakl). Și dacă romanticii evidențiau relația om-societate caracterizată în drame personale, noua literatură culti- vată relația viață-moarte, concretizată în drame universale, așezându-l pe om în fața forțelor cosmice. Iată o lume lip- sită de perspectivă, cu viața în- toarsă în urmă. Ce depărtare de idealul romantic!

Delimitările de mai sus nu întesc fixarea unei definiții, pentru că nu este nici momen- tul și nici deloc ușor, mai ales că în afară de formulările in- complete din dicționare, nimeni nu s-a încumetat s-o facă, ci am dorit să schițăm cadrul ex- emplificărilor care urmează. Oricum, criteriul etimologic (o- neros = vis) nu ni se pare reco- mandabil, căci, în mod obis- nuit, orice operă literară este o metaforă, o ficțiune și, dacă forțăm lucrurile, o formă a visu- lui. Numai că oniricul nu este orice formă a visului, ci a celui nebulos și dramatic care și-a găsit expresia în arta europeană de după 1900 și care a sub- clasat inteligențele intelectuale. Deci sensul etimologic al cuvîn- tului a suferit alunecări și con- tinuă încă, intrucit poezii con- temporane care îl acceptă (nu este vorba de toată literatura, firește), intuesc unele transfigu- rări impuse de sensul genera-ției: „N-am mai scris de mult / Ritmurile s-au ascuns prin cano- le: / Aproape că nu mai pricep / Curgerea apei la vale” (Adi Cusin, „A fi”, p. 45). Este vorba mai curind de viziune și procedeu deopotrivă, structurate însă în secolul nostru și existind dea- supra curentelor, ca dovadă că oniricul este esențial atât la ex- presioniști, cât și la suprarealiști, fără să le fi scăpat chiar și fau- viștilor în pictură.

Desigur că în toate timpuri- le artiștii au întâmpinat cu gra- vitate problemele existențiale, dar niciodată nu au făcut-o cu atita înfrigurată obsesie ca de la 1900 încoace. Cum veacul nostru, cu dramatismul său sum- bru, nu reușește încă să reabi- lizeze ființa umană, este de așteptat ca aceleași teme să se permanentizeze. Reabilitarea lor în ultima vreme la noi, după ce găsiseră audiență largă între cele două războaie mondiale, era de așteptat. De aceea întil- nim o generație de scriitori pre- ocupată de problemele funda- mentale existențiale ale omului, de destinul său, care se petrece între viață și moarte. Nu recu- noaștem aici nici modă și nici malformație de optică, ci un de- ziderat general al epocii, care pune în mișcare toate artele și care descoperă că pină și în arta sălbaticilor, măștile și sta- tuile împietresc aceleași gesturi esențiale: „Țărânu are matca din care nu l-a scos nimeni, / Nepsător s-a lăsat minat de biciul vorbeii / Acum dezgroa- pă buturugi pe malurile de pămînt / I-a putrezit căciula de sudoare, pe margini / Îndărăni- că esență sudoarea lui, / Au că- zut în ea meteorii și s-au fă- cut pietre de var, / Placarde, portrete și steme-au ars” (Ion Gheorghe, Vine iarba, p. 62).

Dar numai cine este structu- ral oniric, cu o capacitate excep- țională de iluzionare, de recom- punere, a universului poate naște poezia adevărată. Este un adevăr de o mare banalitate, se înțelege, însă reformularea lui devine cu atât mai necesară, cu cât poezii începători se am- bușionează să împace formule contradictorii.

La Virgil Mazilescu, de pildă, alternează poezii autentice care recompun o lume de o ireali- tate ingenuă, cu altele unde se trădează plăcerea deșartă pen- tru notația expres dezecilibrată, ținând efectul de paradă: „Te-am sărutat eu mortul / fie- care să-și ascundă bine înge- rul / în buzunar / ca la bilci / ci- nematograful mut / poate zborul va fișni printre zdrențe și u-

rech / eh ce să-i faci vom fi un biet simbol / și unghiul dintre toate imposibil / te-am sărutat eu mortul” („Versuri”, p. 10-11). Invocarea morții care la Trakl isca scene apocaliptice, la unii poeți tineri devine o expresie prefabricată, ca „o insignă la butonieră”. Cît privește pe Vin- țilă Ivănceanu, notațiile sale sint total incredibile și extrapoetice, încit orice comentariu este de prisos: „Îngropați o femeie de vie / În piciorul sting al unui soldat / Incepți de la sold: / Ea o să cadă ca un guvern, / Și-o să se oprească / Sub unghia degetului al patrulea / Ex- celență! Repede, să vină / Pe- duchiuristul companiei, / Degetul al patrulea are o bătătură / Ta- re ca fierul vechi, bur pentru / Potcoave de soldați morți” („Cinste specială”, p. 21). Cine are curajul să parcurgă doar citeva poezii se convinge de mi- zeria unei existențe singulare, aptă pentru caricatură și nu pentru frământări subterane, ca la veritabilii onirici din garda expresionismului sau a supra- realismului.

Acestor poeți li se alătură și Iosif Naghiu care, printr-un re- torism similar, dovedește culti- varea conștientă și deci lipsită de spontaneitate: „Dar pină și în somn mi se duse vestea / Că-n deșirate gânduri c-ă com- plota furtuni” („Teama de pă- sări”, pag. 11). Tot acorduri de- zarmonice, periferice oniricului, creează și prezența accentelor patetice, unde lirismul riscă să se afle în desuetudine amintind de acel delirant „O, Mensch!”, neasimilat nici în poezia ger- mană de la 1900. (Cezar Ivă- nescu, poezia „Oooo!” și, mai reținut, la Mihai Bărbulescu, într-un ciclu întreg, „O”). Desi- gur că și Trakl („Băiatul Elis”) și Blaga („O, Elohim”) au cul- tivat versuri de maxim patetism, dar alicideau destine de adinc dramatism umanitar.

Se pare apoi că unora nu este înțeleasă latura funcțională a culorilor în poezia modernă, de la expresioniști încoace. Este adevărat că aceștia preferau

plutura de metafore, dar o fă- ceau din dorința de a potența și supradimensiona realitatea, de a o face mai substanțială, mai densă, ori mai apăsătoare, sub faldul imaginii copleşito- are. Cezar Ivănescu, un poet constant în imagistica sa nebu- loasă, descifrează fără afectată mirare semne accesibile numai unei conștiințe sensibile din fa- milia lui Bacovia: „E adevărat că femeie roșie ca aceea / Nu am mai văzut. / Adevărat că era / Peste puțină carnal zim- betul ei / De care mă feream” („Rod”, p. 45). La Leonid Di- mov culoarea și imaginea își găsesc delimitări atât de pre- cise, încit dau impresia inveni- nării cu ermetismul, față de care poetul nu este străin: „Iar la poartă ivăr de alamă suie: / S-a închis în casă boarea amă- ruie / Și-o păzește popul de argint din față” („Pe malul Stixului”, p. 24). Fata este „boa- rea amăruie”, (vezi și la p. 24): „Mă prind de palmă fete amă- rui”, poetul mutind cauza în locul efectului și preferind prin epitetul „amăru” o calitate cu totul particulară, procedeu care face parte din luxul artei ex- presioniste și ca virtute a oniri- cului.

O ingenioasă răsturnare de funcții estetice capătă culoarea și în Adi Cusin. Zăpada devine la el „ca un întuneric imens” și, pusă în relație cu „tristetea noastră”, ea nu mai interesează ca ornament, ci ca ilustrare a fondului uman, așa cum cereau exigențele expresioniștilor. („Te- lul său, notează un critic despre Georges Rouault, nu e atât de a măguli ochii, cât de a răscoli inimile. Într-un cuvint este un expresionist”). În schimb Mihai Bărbulescu, care, de fapt, aduce citeva poezii citabile, notează versuri ciudate prin coloristică fără sens ca „Melcii de gelati- nă ai stelei” (p. 7); „Ghiolul — pasăre de lină, tricotată pe fața femeilor” (p. 16).

Sau la Vințilă Ivănceanu: „Bate pendula în oasele mele. Ei și? / Imi arunc oasele la ciini. / Iubito, nu-ți stropi sinii

cu șoricioaică / O să-mi crească iar dinți și buze” (p. 31).

Echivalind poezia modernă cu noțiunea de halucinație, în sen- sul posibilității de spitalizare, unii creatori acceptă orice a- berație în numele artei. Aceas- tă înclinare periferică, a litera- turii fals onirice, trebuie într-a- devăr respinsă.

Literatura nouă nu e haluci- nantă în sensul comun al cuvîn- tului și nici dementă și nici nu- mai de coșmar cum se credea într-o vreme la noi. Poeții nu sint nici posedăți, nici demoni- ci, ci intuesc realitatea, pe care o văd într-un grad poten- țat de sensuri, superior oamenii cu o sensibilitate comună. În fond, Van Gogh vedea un lan colorat mai violent și dintr-o perspectivă particulară și atât tot. Asemenea secvențe de forme colorate, amestecate cu da- tele realității banale, dau doar falsa iluzie de halucinație. Poe- zii le tălmăcesc însă cu seriozi- tate și luciditate, așa cum Ca- sandrei îi erau numai ei deschi- se cărți pe care le citea, pos- vestind dramele Atrizilor. Luate separat, însă, secvențele par de un prozaism vizibil pentru orice școlar: „Stinge barza lumină- rilor cu pliscul / Lingă crucea broaștei nu trebuie să mai ar- dă, / țărânu și-a pus coșul cu merinde în piersic, / vine cineva și-i fură mămăliga, / i-o fierbe cu dovleci și-o dă la porci; / barza caută o săptămină cărbunii prin piere, / merge și pu- ne foc pe casa aceluia” (Ion Gheorghe, „Vine iarba”, p. 87). Nimic patetic, mimat sau interes pentru efecte prețioase. În schimb Ion Gheorghe are intui- ția organică de a încinge pasa- jele în cercul tare al ritualului, iluminând deodată o lume care pare banală și obligând-o să se reotească într-un univers propriu. Și credem că acesta este un gest de „facere poetică” auten- tică, demn să ispitescă și pe alți creatori.

Magda Ursache

CONTRAPUNCT

Ioanid Romanescu

„PRESIUNEA LUMINII”

Poetul e un straniu. Ființa sa derutantă degajă un aer care poate fi luat drept semn al boe- mei, în realitate ea este expresia unei înfrîncări structurale, unei combustii ce nu relevă flacăra, ci doar rezultanta fina- lă: cenușa. Pare într-adevăr cop- leșit, presat de ceva și dacă-l ascuți vei vedea că nu cine știe ce forțe obscure îi macină, el trăiește sub imperiul soare- lui, captat prin niște oglinzi puternice, capabile în orice cli- p să-l aprindă ca pe o pinză de corabie. I-aș asemăna cu Bacovia prin setea metafizică și plumbul unor tristete ce îl trans- ced, dar Romanescu are orbita sa proprie în conexiunea un- versului liric.

Fiecare poem al lui Ioanid Romanescu are un „suspens” al lui ce nu suportă încorsetarea, nici chiar aceea a semnelor de punctuație. Ultimul cuvint al poeziei lasă întodeauna un gol în care ești tentat să te arunci, un fel de miraj al absului.

Emoția acestor călătorii spre centrul de greutate al lucrurilor, întodeauna visat, atins cu in- termitențe și niciodată eucerit definitiv, izbucnește torential, a- semeni unui jet de lumină și nu e învinsă decât de către propria sa esență: lumina.

Echilibrul este căutat de poet îndeosebi în miezul acelor ele- mente ce fascinează prin con- structie. Învingând legea gravi- tației și a câtor suprare ar- impleta însăși dialectica alcătuirii lumii, periclitând existența. În- tr-o poezie, acest simbol este turnul pe ale cărui spirale se răsucesc timpul. Într-alta, ima- ginea elefanților ce ondulează cu spinările aerul sustinând par- că universul, se revendică din insolite filozofii antice, privind echilibrul cosmic. În „Aeterni- tas” poetul înalță o adevărată rugă pentru supraviețuirea lu- crurilor palpabile și impalpabile, adică — și voi cita — „Pen- tru bătrînul salcîm dinspre nord / Care cu fiecare toamnă își crește scorbura, / Pentru în- dzirerea nenrîmitelor scrisori / Pentru uitatele obiecte în dez- ordine / Dar mai ales pentru dezordinea ce uită... / Pentru cele de care urliu ne dăm

seama... / Pentru semințe, iar- bă și păsări”. Imaginea universului în ba- lans este, de fapt, o proiecție a propriului balans interior al poetului: „Mă clatină gîndurile, vîntul din soare / Îndepărtat un clopot mă intrerupe arar / Pe piept mi se răstoarnă carul mare / Pe buze mi-e bruma cu gustul amar” (Prematurul septembrie).

În sfîrșit, toată această petu- lantă stare poetică se circums- cribe parabolic dilemei hamletie- ne, semnificând că tentativa nu trebuie întreprinsă decît după verificarea atentă a mijloacelor și determinarea cauzalității (Pa- rabola).

Cîteva poezii sint concepute pe alte tipare, încercînd să cap- teze materii obscure, propunînd o anume estetică a insolitului, cu existențe umane ce se men- țin prin hazard. „Urîtu pămîntu- lui” trece hătînit abia scoțîn- du-și picloarele / Cînd dintr-o nebuloasă cînd dintr-alta... / Noaptea joacă biliard cu ochii lui / Și dezorientat apoi îl lasă / Înainte de bila roșie a soarelui” (Urîtu pămîntului).

Cu mijloace prozodice moder- ne Ioanid Romanescu sugerează stări-limită, de oboseală existen- țială, iar alteori sondează ade- vărate zone onirice, dovedind gust pentru îmblînzi fornice ce creează sușestii euritmice, cum altădată făcurea Ion Barbu. De văzut în acest sens poemele „Sînteti oboșit, domnule profe- sor” și „Geamul uitat deschis”.

Spre deosebire de atîția tineri poeți ai generației ce încearcă să îmbrace o haină care nu li se potrivește, contorsionîndu-se și alambicîndu-se gratuit, Ioanid Romanescu este structural un poet modern cu un autentic pa- toș suprarealist, pentru el poe- zia este un mod de a trăi exul- tant și total.

Nicolae Turtureanu

Mihai Elin

TREAZ ÎNTRE DOUĂ CADRANE

„...O gură de tun este flece- zi — / o cazemată pe roți încet rotîndu-și / orbitele sterpe, vi- zînd existența / care în hohot

și rostogolește miezul ei tare. // Pe cînd eu zac aici așteptînd un cuvînt / și sint carnea ne- bună care își ascultă propria voce. / Și vocea ei spune: Timp. Timp. / Și vocea ei urlă și spune: Timp”. Acestea sint ultimele versuri ale poeziei „Timp”, care, nu întîmplător, încheie volumul. Pentru că ci- tind-o, rămîi cu un sentiment amaric al scurgerii timpului, dar nu al celui abstract, per- ceput cu superioară detașare. E poate mai mult timpul nesfîrșit de după existență sau o nostal- gie a existenței însăși, a celui umane, fatal hărăzită să rămî- nă mereu doar o durată biolo- gic limitată a timpului. Sau, cum formula excelent M. N. Russ, Mihai Elin „concep- te timpul ca pe o agresiune mate- rială, ca pe o trecere meren în negativ”. Se simte puțină ame- nîntător spectrul morții, în fond fenomen al timpului „agresiv”, văzută ca un proces terifiant al unei conținut macterării. Și to- tuși în acest domeniu stăpînit autocrație de un cunos distru- gător al materiei vii, poetul are nevoie de certitudinî pentru că trebuie să se ancoreze undeva: „Eu trebuie să cred în ceva / „Printre aburii stîni / și mas- mele zile pierite // Trebuie să țin strîns în pumnii / firul a- cestei nesigur — / raza unui simbur impins pină-n moar- te // Eu trebuie să cred în ceva, / și prin cenușa mea zil- nică / să calc somnambul mal departe”. (Pină la capăt).

Poezia lui Mihai Elin e cris- pată, ca efect al tensiunii unor întrebări răzătoare la care nu se poate răspunde niciodată sau niciodată definitiv întrebări care întretin curiozitatea perpetuă, ardentă, exclusiv umană. Spun această deoarece poetul are „spiri- tul focului”, al „flăcării ce mistuie”: „...Dar, doctore, și m-am trezit / că ard adînc de-un foc puternic / în mine însumi năruit. / Dar, doctore, sint un focar / în care niatra se to- peste / și pieptul în cristal mi- schimbă. / Dar, doctore, sint fe- linarul / aprins și legănat prin lume...” (Febra). Putem recu- noaște aici „febra” cunoașterii, proces auster și dur, ce conferă poeziei lui Mihai Elin o anume severitate în afara oricărei ironii și concesi, nici măcar față de cititor. Autorul suprîmă voit afectivitatea în dauna emoției comune. Deci, poezie intelectuală, cerebralizată pină la aridi- tate. E un fel de a „arunca mî- nusa” cititorului comod al poe- ziei tradiționale. Fiecare poezie a sa e interesantă și oboșitoare. Interesantă pentru că lipsesc gratuitățile jocului abil de me- tafora pentru ele însele. E o- boșitoare pentru că el întretine conținutul, cu asprume aproape, tensiunea discursului liric și la

negăstirea răspunsurilor definiti- ve, liniștitoare, se adaugă difi- cultatea scrisului său. Ea nu provine din supraîncălzirea sin- tezel, din contorsionarea frazel și nici din obscurizarea voită a i- deilor, ci chiar din metaforă, mai precis din sensurile — une- ori surprinzătoare — cu care este ea investită. Adevărata lec- tură a poeziei lui Mihai Elin începe cu „citirea” metaforei. Poezia aceasta intelectuală, a soluțiilor posibile, în fond irea- lizabile, a rece, licioasă, crista- lină („Sună trompetă / între două coloare de oțel / Se spar- ge cristalin...” și dacă ne gîn- dim bine nici nu se putea ast- fel: Mihai Elin rămîne deocam- dată un poet al ideii, aproape programatic expuse, al lucidității ce are nevoie de claritate, de perfectul control al rațiunii.

George Timcu

ANTOLOGIA BASMULUI CULT

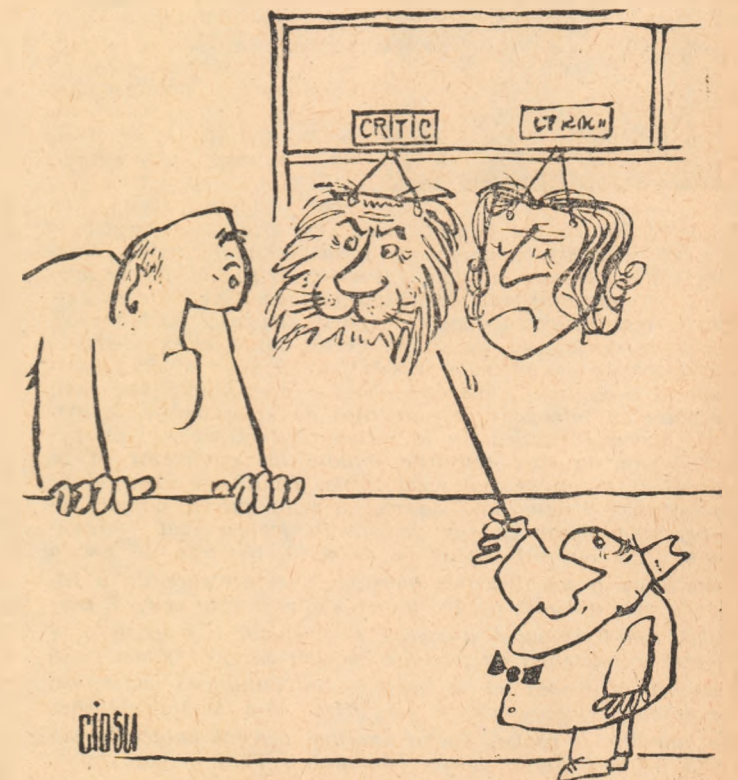
S-a făcut deseori afirmația că omul modern are o predilecție specială pentru fantasticul folcloric. Desigur că teza nu este lipsită de adevăr, dar nici nu este scutită total de a fi vulnerabilă. Cel puțin în ceea ce ne privește pe noi, românii, este greu de făcut comparații, pe această linie. În defavoarea generațiilor intelectuale anterio- are. Pentru scriitorii, cartea lui Ioan Șerb este o demonstrație, relația putîndu-ne totuși stabili numai pe planuri pur tehnice care permit individualizarea, în timp, a generațiilor. Că scriito- rii clasici nu s-au condus nu- mai după programul literar în receptarea fantasticului folcloric, ci din impulsuri naturale și or- ganice, convertite într-un alter ego, este limpede pentru Emi- nescu, Creangă, Coșbuc, Sado- veanu, Arghezi, Blaga și faptul constituie una dintre coordona- tele teoretice ale „Antologiei basmului cult”.

De altfel autorul a înțeles perfect, și faptul este imbucur- rător, că natura materialului poate fi în stare să elucideze o suită întregă de probleme privind cultura românească mi- noră sau cea majoră. Pentru a- ceasta el a străbătut toate sur- sele informative posibile, încit este greu să se mai semnalizeze altele necercetate și necesare, de

la culegeri inedite de basme, la catalogul prozel românești, încă nepublicat, și cel internațional impresionant de variante, prin- tre care cele provenite de la Ovidiu Birlea au fost hotărî- toare.

Există totuși în lucrare un pa- saj care, bănuim, trezește mi- rarea cititorului. Este vorba de combaterea lui Hans Naumann. Fără a lua cu orice preț apă- rarea etnografului german, îm- potrivă cărula s-au dezlîntuit dese atacuri în anul din urmă, credem că amănuntul pare strid- dent din două puncte de vede- re. Mai întîi pentru că arta ger- mană a avut cu totul alte des- tine și apoi, dacă ne ocupăm de cultura noastră, este dificil să-l combatem pe Hans Nau- mann cu arhicunoscutele argu- mente ale lui Gorki. Sint trei termeni în totală separație. Ori- cum, antologia este categoric un model de cercetare și o ilustrare de cultură românească.

P. Ursache

Desen de Const. Ciosu

DICTIONARUL PREMIILOR LITERARE ROMÂNEȘTI

GEOBOGZA

Temperament patetic, exploziv, cu o whitmani-ană sete de dăruire, Geo Bogza, literar vorbind, parcurge cu voluptate prin „anii” grei ai „impotrivirii” (1934-1939), drumul aventuros al unui veritabil război de guerilă. Reportajul devine în convingerea sa „școală a vieții adevărate”, și silește la cetezătoare anechete în lumea ignorată, extrăgând de aici, cu inima crispată de durere, scene și imagini de-a dreptul incredibile. Rîndurile curat gazetărești, informative sau de comentariu cotidian alternează, obținut, în paginile aceluiași publicații, cu produsul elevat al reportajului artistic extras, deopotrivă cu articolul, din aceeași sursă. Masiva lor antologie, împreună cu modelele, ca valoare, *Meridiane sovietice*, încoronează strădanii scriitorului cu Premiul de Stat pe 1953, anul apariției ambelor volume.

Dacă articolele în mare parte rămân ca simple documente ale unui temperament de răzvrătit, ale atitudinii consecvent democratice de tip Sahia, reportajele, scrise la nivelul apigei combustii, încă nu pălesc sub aripa ucigătoare a timpului.

Concepute ca reacție nemărturisită față de estetis și psihologis, curente în epocă, ele relevă pe lângă febra faptului cotidian, predispoziții larg umanitariste, conjugate cu posibilitățile generoase ale genului „satiric”. Nu s-au observat încă afinitățile structurale cu arta poetică argheziană. Privite mai de aproape, apetitul pentru satiră, împinsă până la grotesc, apoi realitatea sistematică a faptului mărunț, cum și cruditățile limbajului descriptiv și satiric, nu pot scăpa asocierii propuse.

Lumea reportajului bogzian nu e, cum s-a spus, singulară în literatura vremii, dar ca pecete distinctivă frapează unitatea ei tematică. Bogza este, fără abatere, cîntărețul celor umili, al lumii de la fundul societății, poetul mediilor sordide precum și al sublimului cosmic. Reporte-

rul, animat de un program ad-hoc, întreprinde „aventuri pestilențiale” în infernul mahalalei, sufocată de mizerie, ori în și mai „îmundele, destrăbălatele peisaje petrolifere”. Le concurează însă în sărăcie tablourile subumane din „țara de piatră” ori cele și mai aspre, mai ucigătoare, din tăbăcăriile bucureștene. Linile sînt de o autenticitate halucinantă, degajînd o pozee stranie, paralizantă.

Fără a disprețui valoarea în sine a senzaționalului, ci, dimpotrivă, atras de ineditul secvențelor ignorate de zărele de scandal, Geo Bogza descoperă, cu priviri aprinse de groază și ură, o lume a cărei durere întrece puterea oricărei imaginații. Uimirea stăpînește un moment, pentru a ceda locul descripției febrile pătrunse de atitudine violent protestatară. O repede schițare a cadrului pestilențial este urmată de prezența în prim plan a unei drame, a unei secvențe răscolitoare. Totul se consumă pe gîfuite, la o temperatură excepțională. Tabloul, tras parcă în tușe expresioniste, e văzut de sus. O enumerație copioasă, sacadată: în lumea petrolului se mișcă un furnicar de „misiți, aventurieri, bancheri verosi, capitaliști fantomă, speculanți geniali și victime ale propriilor lor patimi... Fraude, înșelăciuni, sperjururi, banditisme”: se inserează apoi, prin intenția de a captiva cititorul, „fapte revelatorii de țărnia unei explozii de dinamită”.

Spiritul dialectic, de o imensă curiozitate, al reporterului își disciplinează rigoros impulsurile, subordonînd cîmpul de observație unei asociații pivot care însă nu îngustează orizontul, ci îl potențează prin plasticitate și o ciudată exactitate. Asocierea se produce la fel de precipitat și pe neașteptate ca și descrierile succulente și exploziile de sentiment. Esențialmente, asistăm la desfășurarea trepidantă a reportajului poem ori mai frecvent a reportajului pamflet, care, prin comprimarea procedeeelor, frecvența leit-motivului și prin asociațiile derutante ne amintesc de

N.D. Cocea. Industria petrolului este, în viziunea lui Geo Bogza „un amestec de viclenie levantină și cruzime de gangsteri”, sau în altă parte, o panoramă cu nimic mai prejos decît cea a frontului; în infernul tăbăcăriilor „înmormintarea cu drapel” este simbolul crasei viclenii a exploata-torului rapace etc., etc.

O dată cu descrierea frustă, tumultuoasă a cadrului de viață se produce și dezlănțuirea feroasă a unor atitudini extrem de virulente. Indignarea este cînd invocare patetică ori ironie acidă, cînd caricatură grotescă ori injurie nestăpînită. Pînă și peisajul natural, cancerizat de sarabanda milionanelor, este privit, contrar preferințelor lui Bogza, cu ostilitate: „Peisajul, în care se petrec zi de zi astfel de evenimente, s-a molipsit pînă în ritmul lui lăuntric de imoralitatea și grandioarea acestui joc uriaș al vieții, al milioaneilor și al morții. De jur împrejur, se întind dealurile cu vegetație arsă ca de acid sulfuric. Înfipte în coastele lor ca niște vulturi, sondele flămînde le sfîrtecă, ele sfredelesc măruntaiele. Dealurile gîlție și gem, un vaier amarnic urcă spre cer. Pe obrazul lor păcura se scurge ca o sudoare stoarsă în spasme. Nu e o frumusețe de pastel frumusețea destrăbălată a dealurilor petrolifere. Față de lanurile de grîu sau livezile cu pruni, peisajele petrolifere sînt dezlănțuite Mesaline ale geologiei”.

Viziunea panoramică a unui contemplativ setos de orizonturi înfinite este dimensionată, în *Meridiane sovietice*, în sensul unei apologii tesute dintr-o volbură de hiperbole obositoare. Izbutite sînt aici imaginiile încercate de fiorii misterele ai genezei, nu însă și cele cuprinzătoare de peisaje umane, unde aglomerarea de spectaculos dă impresia certă de artificial. Cum se observă ușor însă nu aici trebuie căutate notele originale ale reportajului bogzian.

Ion Apetroaie

documente

G. M. ZAMFIRESCU

Că G. M. Zamfirescu s-a integrat în spiritul ieșean, unde se muncea intens dar cu zîmbetul pe buze, reiese din următorul referat făcut de el la „Sbuciumarea”, roman dramatic în 5 acte de D. Fara:

„D. Dimitrie Fara nu-l un simplu dramaturg. Este polemist și mai presus de toate moralist. Prefața pe care a scris-o pentru lucrarea sa dramatică „Sbuciumarea” ne lămurește, după o incursiune în moravurile literaturii contemporane, de ce și-a conceput și aternut autorul, pe hîrtie, amintita lucrare dramatică, a doua dintr-o trilogie. Dar a scrie reguli — spune autorul în această prefață — pentru ca altul să le urmeze, am socotit că nu-l destul. De aceea am încercat să și le punem în aplicare.”

Și le-a pus, scriind trilogia dramatică din care face parte și „Sbuciumarea”, piesa asupra căreia am fost însărcinat să refer. Ne vom mărturisi de la început regretul că scriitorul de teatru nu corespunde ambițiilor reformatoare și nivelatoare, totuși, ale moralistului din prefață. Voim să spunem că noi, personal, am fi preferat ca autorul să fie imoral dar să aibă talent. Piesa nu aduce nimic nou în ce privește defectele, care să-l situeze pe autor într-o postură mai tragică decît cea în care a fost surprins cînd scria „Frămîntarea” de pildă. N-am să vă plictisesc istorisind subiectul. Este așa de risipită ceea ce am putea numi acțiunea, încît mi-ar trebui multe pagini, multă răbdare și multă echilibrată de stil, ca să vă pot lămuri mai mult sau mai puțin ce urmărește autorul în anecdoticul piesei sale ca morală.

Am să vă dau, însă, două exemple numai, de felul cum scrie autorul, ca să înțelegem ce-a putut să facă și cum a reușit să rezolve dificultățile de tehnică, de logică și de aprofundare sufletească, inerente unei lucrări dramatice. Astfel, o eroină spune la un moment dat: „Așteaptă, mîndreață, să mă cuget”, iar alta: „Dido, spune-mi o dată fiindcă vezi nu stau pe pace și nu mă mai scap”.

Nu pot să nu recunosc, totuși, că autorul are oarecare îndemnare în redarea pitorescului rural. Cîțiva țărani vorbesc cu destulă plasticitate și deci cu un humor destul de formal, într-un tablou care — din nefericire — ca tehnică teatrală, se remarcă prin inutilitate.

Cred că piesa d-lui Fara nu ar putea să înfrunte o lectură în plenu onoratului comitet de lectură și cu atît mai puțin lumina rampei”.

Febr. 1938.
George Mihail Zamfirescu
(A. St. Iași — Dosar T.N. 1938)

Desigur că piesa în cauză n-ar fi putut da ochii cu G. Topîrceanu sau Mihail Codreanu, dar ea a fost executată la înalțimea comitetului și de Zamfirescu.

★
Silvia Cucu se simte oarecum lezată de tonul unui bilețel lă-

sat regizorului de către Emil Serghie, directorul teatrului, cu privire la montarea piesei „Omul cu mîrtoaga”, conchizînd chiar că „Emil Serghie nu era omul care să asigure cele mai propice condiții activității lui G. M. Zamfirescu”. Autoarea nu știe că cei doi erau buni prieteni și că, chiar plecînd de la acest bilet amical, G. M. Zamfirescu a întocmit pentru piesa „Omul cu mîrtoaga” un interesant caiet de regie cu caracterizări din care nu vom cita decît:

„Aparent, piesa lui G. Ciprian nu oferă posibilități de mare montare — dacă prin mare montare înțelegem numai joc de lumină și culoare, în decor și costum. Acțiunea se petrece în zilele noastre, în trei interioare. Prin urmare, orizontul mai mult sau mai puțin închis. Din acest punct de vedere, grija directorului de scenă s-ar reduce la plasticizarea atmosferei mediului social în care se mișcă eroii și la armonizarea acestei atmosfere cu dominantă lor psihologică. Adevărul e că autorul și-a conceput și realizat opera dramatică pe două planuri distincte: o notă pur realistă în primele două acte — al impresia la un moment dat că subiectul a fost epuizat la finele actului secund — și alta simbolică, de desprindere de realitate, în ultimele acte. Din fericire, autorul a știut să imprime în toate cele 4 acte un suflu de perfectă verosimilitate. Mai mult, fiecare personajul, secundar ori principal, nu are nici o importanță, aduce în scenă un capital serios de gânduri și sentimente, de humor și tristețe, fiind un reprezentant tipic al mediului social din care a fost împrumutat de dramaturg, cu toate calitățile și defectele lui, cu toate ticurile și tarele profesionale”.

Ianuarie 1938.
George Mihail Zamfirescu
Deocamdată, ca încheiere, voi cita dintr-un interviu pe care scriitorul mi l-a acordat pentru ziarul „Opinia” în 1936, după apariția romanului „Sfînta, mare nerușinare”:

„Revistele bucureștene mă încorporează printre scriitorii ieșeni și îmi pare bine. „Scriitor ieșean” însemna o dată un literat de convingere fermă, crescut în disciplina unei pregătiri profesionale ce nu ignora cultura și cu atît mai puțin frămîntările sociale și sufletești caracteristice epocilor. Un astfel de scriitor am fost totdeauna, așa că simpatia cronicarilor bucureșteni nu au făcut altceva decît să mă încadreze în mediul natural al dezvoltării mele scriitoricești. Cred că prestigiul de ieri al scriitorului ieșean nu a fost pierdut, așa că nu am nici un motiv de supărare”.

Aurel Leon

Ion Brad este un poet al tradiției, un reflexiv și un modern prin tradiția de a fi actual prin teme, motive și nu toldeana prin viziune, stil, structură, dispoziție sulelească. Există în orice poezie o nostalgie mărturisită fără reținere a pămîntului natal, o dorință de a se reîntoarce la vechile locuri, un puternic sentiment al istoriei patriei. La fel ca și alți poeți din Transilvania, el nu reușește aproape sub nici un chip să se despartă de tradiție și să devină automat, pe negîndite, oniric sau simbolist, poet existențialist sau

ermetic. Nu se pot depăși, orice s-ar zice, unele etape ce sînt de vocație, temperament, formație intelectuală. Există o tradiție pe care, o dată însumată, regîndită într-o imagine, n-o modernizează decît spiritele receptive la care percepția restructurează doar ceea ce e... modern. La Ion Brad, trecutul istoric este structural, versul lui e clasic, lîmpede ca o apă de munte unde se văd înșinînd pești avînd încrustată în solzi rugina pietrelor. Nici o ambiguitate sau sedimentare de înțelesuri de nepătruns nu se întîlneste în limbaj. Expresia poetică nu ia forma unei scoici închise, neprimitoare, în care pulsările înfinite ale curvintelor să se piardă și să nu se mai vadă nimic. Totul este lăsat să se recunoască dintr-o dată, asemenea unor priviri adînci, senine, tulburătoare ce s-au întîlnit în același gînd — fascinate — și nu mai pot să se despartă. Nu este un risc a preciza că o metafizică a limbajului, o încercare de a ascunde sub o haină găsită aiurea ideile îi este străină poetului. Ion Brad nu-și formează o existență a poeziei, ci o poezie a existenței ca realitate socială, istorică și mai puțin estetică. Valoarea ei se găsește în atitudinea patriotică, accentuat cetățenească. E un lirism fără sentimentalisme, de luptător și profet. Poetul aparține acestui miraculos pămînt („Poezii știu o patrie: Pămîntul; / Țara în care bunii străbunii își au mormîntul / Și cîntecul de leagăn e rîu nemuritor”), își declară cu mindrie originea: „Viscol adu-

ION BRAD: E C C E T E M P U S

mit în spuză / Veacurilor, te respir / Cald la Sarmisegetusa / Valtra trageie iubiri / Din care născu gorunul / Ființei mele înc-o dată / Regăsită în străbunul / Leagăn iulgerat de piatră” (Descendență). Latinitatea noastră, țara în care „fiecare piatră-i hrisov romano-dac” sînt motive lirice des întîlnite și au rezonanțe neobișnuite: „Dacii, bărboșii / Au aies, între otravă și lanțuri, otrava. / Nu ni-i rușine cu strămoșii”. Ion Brad trăiește cu toată ființa sa istoria nu ca fapt închis, nesemnificativ, ci ca pe un prezent continuu, foarte divers, dinamic, esențial, ce devine meditație lirică. Poezia crește din ceea ce este trecut, din realul ce reușește să se organizeze în straturi și să treacă în imagine, ca un flux ce nu-și uită apele pe plaja părăsită.

Trebuie să discutăm cu sinceritate, obiectivitate și un aspect ce ține de estetica poeziei și mai ales de aceea a

cronica literară

lui Ion Brad. În ce constă arta specifică a poetului? Domină esteticul sau tehnica? Există doar un meșteșug, o manieră din care poetul nu scapă? Esteticul este cîteodată insuficient reprezentat în poezia lui Ion Brad, suprafața cea mai dezvoltată — impresia nu are cum să fie alta — aparține tehnicii. Să explicăm: versul are o execuție apropiată de perfecțiune, de o claritate „suspectă”, parcă nedorită de imaginație, și sentimentul, concretul lui nu se stratifică estetic. Tehnica întrece, nu în exclusivitate, esteticul și cazul nu e singular. Poezia lui Ion Brad are un timp, adică ne amintește — nu în totalitate — de un stadiu al poeziei. El se găsește în poezii ca: Generația noastră, Constructorii, Un dar, Noapte la Hunedoara etc., goale de emoții. Ce mai spun oare asemenea versuri: „Și noi am coborît / Din căruța cu în. / Vă mai aduceți aminte, / Ioane și Petre?” Sau: „Mă uit în ochii copioilor / Toate dorințele vechi aie noastre / În dubinele lor / Zvicnesc — păstrăvi de ioc”

etc. Textele acestea și încă altele care pot fi scoase la iveală nu sînt decît exerciții de versificație, pe undeva corecte, necesare doar pentru digitație. Este un adevăr, un fapt ce nu trebuie uitat, că poezia nu este doar artificioasă, improvizată, tehnică, ci trăire, inelabil; cînd i se văd firele fesoștii neîncărcate cu nimic, ea trece, necondiționat, în totală uitare. Fie patriotică, de atitudine, erotică, poezia de toldeana a fost artă, a rezistat prin straturile estetice și nu prin retorism, proză, joc speculativ al inteligenței. A susținut-o și muzicalitatea, acele sunete veșnic treze ce însoțesc sugestia, imaginiile și dau poeziei o expresie veșnic tîndră, de izvor inepuizabil.

În poezia satului îl recunoaștem oricînd pe Ion Brad: substanțial și poate excesiv de melancolic. Noul din „ulița copilăriei” este vizibil, („Porți vechi tristeți întoarse-n bucurii”) și poetul, cutremurat, ascultă glasul celor ce-l cheamă acasă: „Haine acasă, Ioane, / Te rugăm, dragul nostru, să vii”. Excepțională e poezia Fîntîni și stele, dedicată lui Ion Agărbiceanu, unde Ion Brad demonstrează că poezia este existență a realului, o idee a lui transformată în forme lirice, detașate cu aceeași forță de nucleul inițial (v. Poarta leilor). El cunoaște o temă (Fefelega) și și-o însușește ca text poetic, o fructifică, îi atribuie un sens fundamental, nu depărtat cu mult de cel original, îi mai adaugă și altele și astfel poezia ia ființă. Nu e nimic neobișnuit în acest procedeu cînd spiritul este adînc tulburat de real, idee și rețelul estetic al poeziei crește în gravitate, sens superior. Dar atunci cînd acestea lipsesc sau sînt vagi, poezia este reluată în seamă, este simplu reportaj, o descriere a ceea ce trebuie să fie poezia autentică. Nu așa se întîmplă la Ion Brad. Memoria („Fîntînele amintirii — ce stranie oglindă”) reduce exact imaginea: „Ce văd în ochiu-acesta de cer cit tot Ardealul, / Din profunzimea cărni cu buze arse sorb? / Bătrîna Fefelega / Tăcută-și duce calul, / Calul trecutului bătrîn și orb”. Și Fanarul este o poezie cu temă, un obșnuit pretext de a construi ceea ce deja e cunoscut; e perspectiva timpului care și-a lăsat nedomolite chipurile pe tot ce a fost odată: „Lepros se descojește tot Fanarul / Sub igrasia veacurilor gata / Din Cornul lui de Aur curgînd pe sub Galata / Să-i turbure Bosforului cleștarul”.

Zaharia Sîngeorzan

cronica ideilor literare

LITERATURA
ROMÂNĂ
IN PREZEN-
TARE STRĂINĂ

Am avut prilejul să mă ocup, chiar în această revistă, de modul cu totul nesatisfăcător în care literatura română este prezentată în Encyclopedia of Poetry and Poetics, editată de Alex. Preminger (Princeton University Press, 1965, p. 724-726). De data aceasta, ni se oferă o serioasă compensație, o remarcabilă lucrare de sinteză românească, scrisă în cunoștință de cauză, tradusă într-o limbă occidentală de mare circulație. Este vorba de Rumänische Literatur der Gegenwart, 1944 — 1966 (München, Max Hueber Verlag, 1968, 356 pagini), versiunea germană a Literaturii române de azi de D. Micu și N. Manolescu (Buc., Ed. Tineretului, 1965), realizată de Ernst Erwin Lange-Kowal, care adaugă lucrării o Introducere istorică despre „poporul român, limba și literatura sa”, un număr important de note explicative (peste 140) și o listă bibliografică, de istorii literare și eseuri critice românești, totul — evident — în vederea documentării cititorului german, dat — cum s-ar zice — pe mâini bune.

Traducătorul ne cunoaște limba, poate preciza, în note, date istorice, geografice, biografice, istorico-literare, prin referințe la diverse lucrări de documentare, enciclopedii, dicționare, sinteze anterioare, o disciplină filologică foarte germanică. Ernst Erwin Lange-Kowal este, în genere, bine informat, și chiar... prea bine informat, bibliografic vorbind, căci nu-i scapă nimic, adesea, nici măcar foarte modeste manuale de istorie literară. A pune alături de G. Călinescu pe... C. Loghin și Gabriel Drăgan, faptul se explică prin optica distanței. La fel și în ce privește documentarea Introducerii, cam inegală, inclusiv prin materialele editurii Meridiane. Istoria R.P.R., din 1956, este un manual depășit în toate privințele. În ansamblu, efortul rămâne însă mai mult decât meritoriu, prin suprimarea tendinței de superficialitate și improvizare, destul de des întâlnită în acest domeniu.

Despre conținutul, semnificația și valoarea lucrării, care rămâne (cel puțin deocamdată) singura sinteză privitoare la literatura noastră din ultimele două decenii, într-un adevărat plan critic, am vorbit la timpul său, în Gazeta literară, și nu mă voi repeta. Aceasta cu atât mai mult, cu cât cartea lui D. Micu și N. Manolescu s-a păstrat în structură sa neschimbată, doar cu unele mici suprimări și adăugiri (nu multe) pe care le voi semnala imediat.

În schimb apare un Vorwort original (datat „Im februar 1968”), demn de toată atenția, întrucât reprezintă un mic program critic românesc, adresat străinătății, întemeiat pe principii din cele mai solide. Cit anume este

„Micu” și cit, mai ales, „Manolescu”, în acest interesant Vorwort, mi-ar veni greu să mă pronunț, deși mai vechea mea convingere în profunză dispartitate temperamentală, culturală și estetică dintre cei doi autori, a ieșit și mai mult întărită din lectura acestui text, care nu seamănă deloc, dar absolut deloc, cu Romanul românesc contemporan și alte profesioniști critice ale lui D. Micu. Dar, în sfârșit, cum n-am de gând să dezagreg nici atomul de uraniu, nici de hidrogen, nici acest cuplu critic, chiar dacă intrucivta artificial, accept ficțiunea iscaliturii colective („Die Verfasser”), limitându-mă la evaluarea unor idei și rezultate, cu paternitate cam... incertă.

La apariție, cartea a produs discuții din cele mai animate, mai toate cu substrat personal, și ecoul lor se face simțit și în prefață. Autorii repetă că și-au propus doar studiul aspectelor „dominante” ale perioadei 1944-1966, în cadrul unei „reprezentări exacte”, de sinteză. Operele cele mai valoroase sînt tratate într-un capitol special, sub „forma unor mici monografii”, noțiune despre care m-am întreținut cu N. Manolescu și într-un dialog. Ideea, prin urmare, a fost acceptată în cele din urmă, cum era și firesc. Acuzațiilor de „subiectivism” li se răspunde, îndreptățit prin referire la „inevitabilul punct de vedere subiectiv”, în critica și istoria literară, consolidat prin „cercetare atentă”, deci studiu, și contrutat prin alte opinii critice, uneori acceptate, alteori respinse, precum în cazul, mai ales a unor opere de proză (G. Călinescu, E. Barbu), despre care autorii (de fapt numai N. Manolescu) afirmă a fi luat în presă o poziție favorabilă, în dezacord cu restul criticii. Criteriile de bază sînt „calitățile specifice” și „semnificația” lor, în cadrul momentului și al genului respectiv, la egală distanță de restricțiile severe (engherzig), dar și de marea generozitate (weitherzig). Se revendică, peste tot „convingeri ferme”, dublate de „întreaga răspundere” a judecăților. Nu fără sublinierea, la fel de necesară, a unor „dificultăți și riscuri”, inevitabile, în ce privește perioada de după 1944.

Deosebit de apăsată apare, mai ales, revendicarea „criteriului estetic” (ästetische Kriterium), de aplicat în mod consecvent „aspectului artistic” (künstlerische Seite) ale operelor literare. Principiu, nu numai întemeiat în el însuși, dar și integral asimilabil mentalității occidentale, căreia cartea de față i se adresează. Consecința directă va fi combaterea „inertției”, a „conservatorismului literar”, a „șabloanelor”, autorii (N. Manolescu) declarându-se „partizani decizi ai tendințelor de înnoire”. Nu însă și a tendințelor „decadente”, a „diferitelor snobisme”, a „preludii ne-

critice a orientărilor estetice”, respinse din principiu. Ca și „închiderea în tradiție”, „izolarea de tendințele estetice ale lumii contemporane”. Obiectivul final, important de aplaudat, este afirmarea unei literaturi române de „înalt nivel”, care, izvorind din realitățile naționale, să exprime suietul universal, prin „cele mai fine mijloace ale artei contemporane” într-un „mod românesc” („auf rumänische Weise ausgedrückt soll”). Este, de altfel, și singurul care poate găsi ecou dincolo de granițe, îmbogățind efectiv literatura universală.

Absența capitolului despre critică, istorie literară și eseistică, este motivat prin afirmația că lucrarea și-a propus să studieze doar „partea beletristică” a literaturii române contemporane. În această privință, un observator malițios (înregistrez totul ca simplă ipoteză ar putea bănui că lacuna se explică fie prin faptul că autorii (D. Micu?) au dorit să evite cipiile negative îndreptățite despre o serie de „colegi” inexistenți, dar cu „poziții”, fie favorabile despre alții, în direcția „concurență”. N-am cum verifica aceste supoziții (desigur false și una și alta, limitându-mă doar să integristez listele autorilor din prefață, propuse tocmai pentru a îndepărta, într-un fel sau altul, obiecția. Ele cuprind, oricum, o selecție tacită căci anume pseudo-vedete redacționale, vede și importante, cit și unele fosile mucegăite, uitate printr-un jund de redacție, au fost pe bună dreptate ignorate. Există totuși și unele generozități.

Seria de critici și eseuri apărută în timpul războiului și imediat după război se compune (alfabetic vorbind) din: O.S. Crohmalniceanu, Paul Georgescu, Silviu Iosifescu, George Ivașcu, Adrian Marino, Ion Negoșescu, Mihail Petroveanu, Dinu Pillat, Cornel Regman, Ion Vitner. Urmează promoția „republicană”: N. Baloț, Matei Călinescu, Valeriu Cristea, S. Damian, Lucian Raicu, Eugen Simion, C. Stănescu, N. Tertulian, — și, fără îndoială, D. Micu și N. Manolescu. La istorici literari sînt enumerați: Z. Ciopraga, Paul Cornea, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Eagar Papu, G.C. Nicolescu, Al. Piru, Ovidiu Papadima, I.D. Bălan, Lidia Bote, Savin Bratu, Marin Bucur, Pompiliu Marcea, George Munteanu, D. Păcuraru, Al. Săndulescu, Geo Șerban, Teodor Virgolici, Mircea Zăciu.

Textul propriu-zis elimină un pasaj de trei pagini din primul capitol, unele trimiteri în note, lungile enumerări de nume și opere la capitolul Poezia („Generațiile de după război”), unde se observă și câteva prelucrări notabile. Astfel, în succesiunea lui N. Labis, se adaugă o pagină despre Doina Sălăjan. Ion Alexandru și Adrian Păunescu primesc alt relief, prin reorganizarea contextului. Se adaugă o caracterizare a lui Marin Sorescu, absolut necesară. Trei nume de poete (Constanța Buznea, Gabriela Melinescu și Ana Blandiana) și doi poeți (Mircea Ciobanu și Petru Popescu) încheie noua redacție. La capitolul Proză unele mici modificări (inceputul paragrafului despre Z. Stancu, suprimarea unui pasaj despre Ion Brad etc) introduc un joc nou de nuanțe. Nuvelistii primesc în mijlocul lor, cum se și cuvine, pe Ștefan Bănuțescu. La Reportaj dispar unele titluri etc.

În ansamblu însă cartea a rămas neatinsă și ea are toate calitățile unei bune sinteze de prezentare, de tipul panoramă, cu merite introductive incontestabile. Cititorului străin i se oferă o adevărată lucrare critică, indiscutabil competentă, nu convențională, nu de comandă, nu de „propagandă”, o operă de personalitate, în care poate avea efectiv încredere. Inițiativa acestei traduceri se dovedește, prin urmare, bine venită și laudabilă.

Adrian Marino

AL XIII-lea SEMINAR INTERNAȚIONAL
„UNIVERSITATEA DE ASTĂZI”

În ghiarlanda de localități maritime de pe coasta dalmată a Iugoslaviei, însoțit de Dubrovnic reprezintă desigur un summum de frumusețe. Aici legenda și istoria se întrepătrund. Tranziția de la munții de calcar la reflexele albastre ale Adriaticii se face brusc. Venetienii au construit cu secole în urmă o cetate și un port: Ragusa. Renumele cetății a crescut deși vatra locuibilă era restrînsă. Sub dominația austriacă, fizionomia Ragusei nu s-a schimbat mult. Revenind poporului căruia aparținea de drept, Iugoslaviei au făcut din Dubrovnic una din cele mai pitorești stațiuni maritime europene. După eliberea, stinca litoralului a fost dislocată pe distanțe mari pentru a smulge spațiul necesar construcțiilor magnifice, înconjurate de chiparoși, palmieri și smochini. Lingă vechea cetate, impresionant muzeu medieval, pulsează un oraș cu aproape cincizeci de mii de locuitori. Edificii înalte și vile în terase urcă pe munte, urmînd conturul dantelat al țărmlului. Un curios fenomen de poezie cromatică, în momentul crepusculului, transformă fațadele albe-gri de calcar în pereți de coral cu minunate irizări trandafirii. Cînd se aprind luminile, muntele pare incendiat în mii de puncte. De pe promontoriu, insule mari și mărunte, verzi sau pietroase izbușnesc din apele unei mări mereu calme. Drept în fața cetății, insula Lo Krum e un splendid parc marin.

Acesta e cadrul natural în care, la Dubrovnic, se desfășoară în fiecare an, sub patronajul Uniunii universităților din Iugoslavia, lucrările Seminarului internațional „Universitatea de astăzi”. Profesori din treizeci de țări s-au întrunit anul acesta, în septembrie, la tradiționalul forum din Iugoslavia pentru a dezbate problemele ce confruntă destinele Universității. Li s-au alăturat studenții din numeroase țări, cu hotărîrea de a contribui la formularea unor propuneri destinate să apropie tineretul în numele idealurilor

nobile de progres și pace.

Universitatea și cultura și Problemele cadrelor universitare în țările în curs de dezvoltare — iată cele două direcții tematice în care s-au grupat referatele și dezbaterile. De remarcat similitudinea argumentelor privind finalitatea culturii, la vorbitori din țări și continente diverse. În comunicarea mea, Caracterul național și universal al culturii, și aceea a profesorului Jacques Courvoisier de la Universitatea din Geneva, care aborda o temă similară, au frapat punctele de vedere aproape identice. Aceeași premiză: Universitatea trebuie să fie înrădăcinată în tradiția culturii naționale a fiecărei țări. Aceeași concluzie: reprezentînd conștiința de sine a unui popor, cultura națională trebuie să se reverse în cultura universală, într-un spirit de nobilă solidaritate umană.

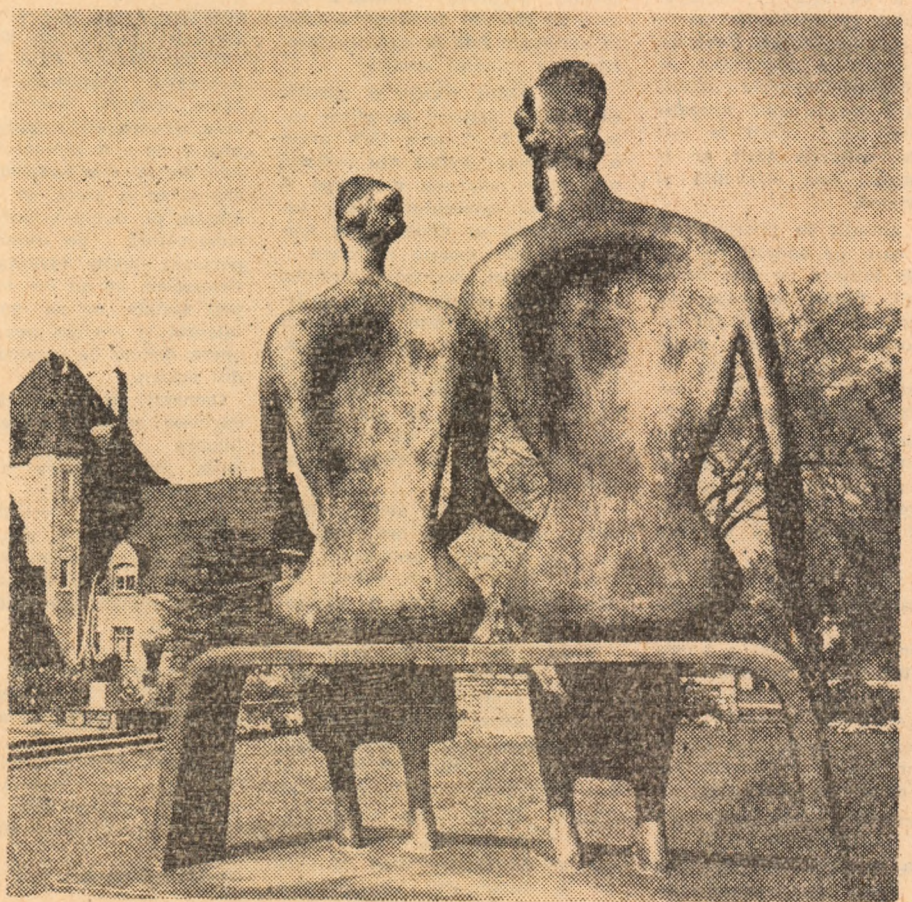
DUBROVNIC, 1968

S-a observat însă, pe plan mondial, că adevărata „Universitas humana”, pretutindeni chemată să favorizeze progresul prin cultură, întîmpină dificultăți. Universitățile, remarcă profesorul Iugoslav Milan Prelog, sînt în întîrziere „ca structură și funcție, în raport cu procesul dinamicii istorice”. Profesorii C. T. Magill (Anglia) și Draško Redgep (Iugoslavia) au subliniat datarea universităților de a contribui la dezvoltarea culturii regionale. S-a preconizat prezența mai vie a universității în cadrul culturii de masă, intensificarea colaborării cu radio-televiziunea și presa pentru ca „Alma mater” să nu rămînă în urma altor factori de cultură. De notat, între dezbateri, ideea unei mai strînse legături între știință și umanism, tehnicismul îngust ducînd la limitarea omului (prof. Jarmila Ortova, Ceho-

slovacia). A fost în mod insistent subliniată necesitatea așezării pe baze noi a relațiilor dintre studenți și Universitate, propunîndu-se consultarea mai intensă a studenților, antrenarea lor mai largă la difuziunea culturii, contacte mai substanțiale cu corpul didactic. În esență, cultura și umanismul, noțiuni inseparabile, nu au decît de beneficiat, dacă toate cuceririle materiale și spirituale vizează ca țel suprem, omul. Drept condiție de afirmare, ambele au nevoie de același climat. „Nu există cultură decît în libertate — se precizează în concluziile debaterilor — și această cultură nu poate să se dezvolte decît în pace”.

Față de exigențele culturii moderne, se înțelege că Universitatea „contractează obligații mult mai mari decît în trecut. Însăși fizionomia ei devine alta, incluzînd noi discipline, pe măsura progresului teoretic și practic. Statisticienii apreciază că astăzi, la fiecare zece ani, volumul desoperirilor și al cunoștințelor se dublează, fapt ce ridică în lumea universitară o problemă de principiu. Prelund și transmițînd totul se ajunge la situații paradoxale a superficializării, în detrimentul aprofundării. Acumularea de date sfîrșește prin a deveni sufocantă, în timp ce funcția formativă a studiului se restrînge. Universității îi revine misiunea delicată de a selecționa datele absolut necesare, asumîndu-și, cum s-a spus, misiunea de „filtru” nu numai cantitativ, ci și calitativ. Cunoașterea trebuie să pornească de la o temeinică însușire a permanentelor și principiilor fundamentale, evitînd sistematică căderea în rutină. Criza culturii prin exagerarea specializării nu poate fi rezolvată decît printr-o mai mare atenție acordată laturii raționale în vehicularea cunoștințelor. Cantitatea de cunoștințe constituie un aspect important, desigur. Structura lor în sisteme, pe măsura eficienței maxime, e însă esențialul.

Const. Ciopraga

Henry Moore :

„Regele și regina”

Adunarea oamenilor de cultură din Iași

Cuvîntul prof. dr. Const. Corduneanu

Mult stimat tovarășe Nicolae Ceaușescu.

Stimați tovarășii,

Intîlnirea de astăzi constituie pentru noi, intelectualii ieșeni, un prilej de bucurie și de adîncă recunoștință față de conducătorii de partid și de stat care din nou poposesc în mijlocul nostru pentru a discuta împreună despre realizările noastre, despre sarcinile de viitor, despre problemele care ne preocupă.

Consultarea permanentă a oamenilor muncii, atît în elaborarea principalelor obiective ale politicii partidului cît și în găsirea celor mai bune căi de traducere în viață a țelurilor propuse, reprezintă o garanție a legăturii indisolubile dintre partid și popor, chează succeselor viitoare în lupta pentru construirea unui viitor luminos al României socialiste.

În acest cadru specific democrației noastre socialiste, au avut loc numeroase întîlniri ale conducerii de partid și de stat cu oameni de știință, cu care ocazie au fost discutate problemele majore ale cercetării științifice și ale perfecționării învățămîntului. În acest fel, oamenii de știință din patria noastră au adus o prețioasă contribuție la înfăptuirea politicii științifice a partidului nostru.

Pe baza constatărilor personale și a discuțiilor purtate cu numeroși oameni de știință din străinătate, am putut să-mi dau seama că multe din realizările de la noi au pătuns în circuitul universal al valorilor, contribuind la consolidarea prestigiului științei românești, la afirmarea mai deplină a țării noastre ca factor activ în lupta pentru progres, pentru un viitor demn, pentru comunism.

Firește, aceste succese ale oamenilor noștri de știință, succese care se bucură de o binemeritată apreciere peste hotare, au la bază teoria marxist-leninistă, pe care partidul nostru, în frunte cu Comitetul său Central, o promovează neabătut în toate domeniile de activitate.

Un factor important în valorificarea pe scară internațională a realizărilor științifice de la noi este contactul direct între oameni de știință. În ultimii ani, datorită sprijinului permanent acordat de partid și de stat, s-a îmbunătățit considerabil participarea la manifestările științifice de peste hotare. De asemenea, numeroși specialiști străini ne-au vizitat țara, în vederea participării la diferite congrese, cursuri și seminarii, conferințe etc.

Din marea varietate a formelor pe care le îmbracă contactul direct între oameni de știință, se impun să fie alese și cultivate acele forme care, în condițiile noastre, pot duce la rezultate cît mai folositoare.

Astfel, considerăm că organizarea cursurilor de vară cu o durată de 10-15 zile și o tematică precis conturată, la care să fie atrase cît mai multe cadre tinere, alături de specialiști de prestigiu din țară și de peste hotare, poate constitui una din formele cele mai adecvate.

Numai prin asigurarea unui nivel tot mai înalt al cercetării, în concordanță cu realizările științei contemporane, lucru pe care dv., tovarășe secretar general, l-ați subliniat, în repetate rînduri — ne vom putea îndeplini misiunea de mare răspundere de a pregăti tineretul universitar în spiritul cerințelor ridicate de desăvîrșirea construcției socialismului în patria noastră.

În să asigur conducerea de partid și de stat, că ne cunoaștem bine țelurile și că vom munci cu toată pasiunea și cu toată pricepera noastră pentru înfăptuirea lor, conștienți fiind că aceasta reprezintă datoria supremă față de partid, față de poporul român.

Cuvîntul tovarășului Alexandru Husar

președintele Comitetului Județean de Cultură și Artă

Cuvîntul poetului Corneliu Sturzu

Iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, Stimați oaspeți din conducerea de partid și de stat

Pentru a-și afirma prezența în lume, scriitorii nu au la îndemînă decît cuvintele. Dar și cuvintele nu pot exprima uneori decît puțin din sentimentele ce îi animă. Așa îmi caut acum vorbele cele mai expresive, cele mai frumoase, pentru a împărtăși bucuria scriitorilor din Iași de a vă afla în mijlocul nostru, iubiiți conducători ai partidului și statului român. Dacă ați fi fost acum o săptămînă la Festivalul nostru de poezie „Mihai Eminescu”, vocea celor aproape o sută de poeți veniți la Iași din toate colțurile țării ar fi fost, desigur, mai elocventă și mai înaripată.

Ne-am amintit în preajma vizitei cu care ne onorați de cuvintele de îndemn pe care dumneavoastră, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, ni le-ați adresat cu dragoste părintească acum doi ani. Ne vorbeai, atunci, pe bună dreptate, de marea responsabilitate ce ne incumbă pentru a ridica pe trepte tot mai înalte marile tradiții literare și culturale ale Iașului, acest leagăn de învățați și scriitori, de gânditori și savanți, oraș în care trăim și creăm.

Ne-am făcut în aceste zile încă o dată examenul activității noastre, am cîntărit valoarea versurilor, a romanelor, a pieselor de teatru, a studiilor și articolelor noastre. Cu luciditate am constatat că unele din ele nu au rezistat timpului și nici exigențelor sporite ale cititorilor. Dar nu e mai puțin adevărat că altele, aparținînd celor mai talentați, au îmbogățit în acești ani literatura română contemporană primind lauri recunoștinței iubitorilor de frumos.

M-am întrebant adesea: ce poate da astăzi trăinicie de grant cuvîntului tipărit? Răspunsul nu mi l-au dat nici munții, nici arborii pădurilor, nici

glasul rîurilor. L-am descoperit în parte în aceste frumuseți de basm ale țării, dar mai distinct, cu o forță inegalabilă, l-am aflat în fața și cuvîntul partidului, în forța înțelepciunii conducerii noastre, în activitatea dumneavoastră neobosită, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu.

Am avut prilejul anul acesta să călătoresc peste hotare, să stau de vorbă cu intelectuali, savanți, scriitori, studenți, am ascultat cuvinte de laudă și înaltă apreciere față de politica înțeleaptă a statului nostru.

M-am simțit fericit și mîndru că aparțin națiunii socialiste române, că în fruntea țării avem o conducere „suflet din sufletul neamului”, expresie a voinței și idealurilor întregului nostru popor, simbol al dirzeniei și frumuseții sale morale milenare.

Pentru noi, scriitorii, virșnici sau tineri, gîndirea marxist-leninistă a Partidului Comunist Român, politica sa înțeleaptă, constituie fundamentul care dă statornicie creației. Altfel, tot ce-am scrie, tot ce am publica s-ar risipi ca un castel de nisip sub valurile uitării și anonimatului.

În ultimii ani, aici la Iași, ne-am bucurat de noi mijloace puse la dispoziția creatorilor. Pe lângă „Iașul literar”, revistă lunară a Filialei Uniunii Scriitorilor, se tipărește săptămînalul de cultură „Cronica” în care oamenii de știință, artiștii și literatură își valorifică creația, o revistă pe care căutăm mereu s-o îmbunătățim sub raportul bogăției de idei, pentru a-și lărgi și consolida prestigiul de care se bucură în rîndurile cititorilor.

În același timp, reînflințarea editurii la Iași — oraș în care de la domnitorul Vasile Lupu și pînă la cerul „Vieții românești” a cunoscut o prestigioasă activitate în acest domeniu — ar constitui un instrument de mare însemnătate pentru valorificarea marelui potențial de gin-

dire și sensibilitate din această parte a țării.

Există astăzi la Iași suficienți talente care sînt poartă crea opere demne de numele înaintașilor, de epoca măreață pe care o trăim. Cunoaștem și admirăm munca titanică pe care o desfășoară conducerea de partid și de stat în frunte cu dumneavoastră, iubite tovarășe Ceaușescu. Întregul nostru popor, pentru construirea societății socialiste pe pămîntul nostru strămoșesc. Ne considerăm un ram din arborile etern al patriei, un gînd și un vis din marea gînd și vis al României. Conferindu-ne demnitatea scrisului nostru, partidul ne-a investit cu responsabilitatea nobilă de a fi ajutoarele sale de nădejde. Sîntem conștienți de misiunea ce o avem, și vă încredințăm pe dumneavoastră stimați conducători, pe dumneavoastră personal, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că nu ne vom preocupă forțele, nu ne vom dărui talentul și energia pentru a crea opere demne de poporul și partidul nostru.

Oamenii au florile pe care le dăruiesc celor iubiți ca o prelungire simbolică a dragostei, prea mare pentru a încăpea doar în suflet.

Noi, slujitorii scrisului, avem versul pe care îl smulgem din inimă și-l fluturăm ca pe un steag spre lauda și măreția poporului român și a conducătorilor săi iubiți.

Noi te-am aflat în toate; în fiecare gînd și-n fiecare piatră urcată pe-altă piatră în lujerii din parcuri, spre soare înălțînd Aroma caldă-a vieții în floare distilată.

Te-am cunoscut, aievea, puternic și măreț Dînd sens visării noastre ce-o împletim pe strune De-aceia azi ni-i pasul și gîndul îndrăzneț Partid, tu conștiență a patriei străbune.

Stimate tovarășe Ceaușescu, stimat tovarășe Maurer, stimați oaspeți, dragi tovarășii.

A devenit o metodă în stilul de muncă al conducerii noastre practice unor largi consultări, care prilejuiesc în același timp manifestări de rară amploare a adeziunii maselor din întreaga țară la principiile politicii interne și externe a partidului nostru.

Hotărîți a da viață fără zăbavă înaltelor directive și a asculta din nou glasul celor ce poartă pe umeri destinele țării, salutăm cu căldură pe conducătorii de partid și de stat în frunte cu dv., iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, prezenți astăzi la Iași.

Oraș în care istoria se măsoară cu secole, scaun voievodal și citadelă a culturii în care, de-a lungul vremii, nume scumpe întregii națiuni au înscris paginile neperitoare în istoria României și au făcut ca renumele patriei noastre să străbată departe peste hotare, ca știința și cultura românească să-și câștige un loc de frunte în lume, Iașul e azi gata să aducă într-un elan unanim aceeași contribuție la înflorirea științei și culturii române, pe care o aduce în proporții spectaculoase la dezvoltarea industriei socialiste, la asigurarea bazei tehnico-materiale a noii civilizații, a bunăstării poporului.

Străvechi centru istoric, oraș-muzeu, în care arborii clatină umbre străvechi, în același timp oraș de conformație modernă care-și schimbă aspectul văzînd cu ochii în ritmul impetuos al socialismului, Iașul trece azi prin adînci primeniri și în acest im-

portant sector al construcției, care e cultura și arta unui popor. Într-adevăr, cum spuneai, stimat tovarășe Nicolae Ceaușescu, cu prilejul vizitei din anul 1966, nu există domeniu în care Iașul să nu ocupe un loc important în cultura și arta țării noastre.

Conștienți de anvergura istorică a luptei partidului nostru pentru instaurarea unui climat al justiției și păcii în lume, al triumfului omului și salvării valorilor scumpe omenirii, afăpturi de oamenii de cultură și artă ai întregii țări, ne revine azi sarcina de a veghea fără preget, de la înălțimea acestor principii, la făurirea morală a omului nou.

Precedați de figuri mari în știință, în cultură, în toate artele, de creatori care au dat opere nemuritoare ce stau azi la baza noli noastre culturale — nu ne e ușor nouă, celor de azi, să facem mai mult decît marile noastre înaintași. Nicăieri ca aici, în istoria culturii românești, trecutul nu oferă o moștenire mai trainică și în același timp mai străveche. În aceeași măsură în care ea constituie o mîndrie a națiunii române, această moștenire ne creează obligații, ne animă și ne angajează cu tot mai mult avînt, cu toate forțele vii, creatoare, în fața epocii noastre. Conștiința acestor înalte răspunderi și îndatoriri ca și dorința de a da glas chemării acestei vijeloase epoci, susțin acest eomandament național: de a fi la înălțimea trecutului nostru, de a pune în lumină acest trecut glorios, de a da prin el noi obiective prezentului.

Intr-un oraș cu origini străvechi, imemorabile, în același timp oraș al tinereții perpetue, în care

din 5 locuitori unul este sau elev sau student, lanțul continuității nu cunoaște fisuri. Forțe creatoare în primenire continuă asigură dezvoltarea continuă a științei și artei, a culturii în general, care primesc an de an noi impulsuri creatoare prin apariția unor noi și noi talente făcînd din același rezervor popular.

Recentul Festival de poezie „Mihai Eminescu”, stîrnind pe drept un ecou național, pe lângă un adevăr general — că marea public cititor de la noi caută și dorește poezia, iar poezii române, la rîndul lor, caută și dorește publicul — a pus în lumină adevărul că Iașul — străveche patrie a poeziei române, poate, merită și, am spune, trebuie să rămînă sediul unui festival național periodic, bi sau trianual, onorat de invitați din afara hotarelor, care traduc din lirica noastră sau sînt traduși la noi, ca o contribuție la cauza păcii și prieteniei dintre popoare — un festival de amploare internațională.

Dacă n-ar fi decît atît și am putea spune că Iașul tînde să-și ocupe cu demnitate locul ce i se cuvine.

Mîndri de vizita conducătorilor de partid și de stat, a dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu, ne bucurăm de prilejul de a da glas emoției și hotărîrii oamenilor de cultură și artă ai municipiului și județului Iași, credincioși aspirațiilor seculare de libertate și independență națională — de a ne manifesta adeziunea noastră cinstită la înțeleapta politică a partidului nostru, privind — mai mult ca oricînd cu încredere în viitor, la steaua gloriei și destinelor noastre.

TRANSFORMĂRI STRUCTURALE ?

Actuala treaptă de dezvoltare a lumii capitaliste se caracterizează prin rolul deosebit și holdărilor pe care îl are statul în viața economică. Pentru că însemnătatea economică fundamentală a puterii de stat se manifestă în stadiul monopolist al capitalismului când industria s-a concentrat și centralizat în mari întreprinderi monopoliste și a fuzionat cu băncile formând uriașe conglomerate sub egida capitalismului financiar, actuala treaptă de dezvoltare a capitalismului a mai primit și numele de capitalism monopolist de stat (CMS).

În ultimii ani au apărut numeroase studii și analize ale CMS, datorate celor mai buni economiști marxști atât din țările socialiste cât și din cele capitaliste. Problemele intervenției statului capitalist în economie și formele multiple și variate ale acestei intervenții au fost discutate și în numeroase conferințe științifice.

În mare parte, și este firesc acest lucru, materialele analiză CMS se ocupă mai ales asupra formelor multiple și foarte variabile pe care le ia intervenția activă a statului capitalist în economia țărilor respective. În același timp s-au făcut și diferite încercări de generalizare teoretică, de situare mai precisă a CMS în cadrul evoluției modului de producție capitalist, precum și încercări de a se da o definiție mai cuprinzătoare a CMS. Spunem încercări, pentru că până acum nu s-a ajuns la un punct de vedere unitar, la toți economiștii marxști, asupra acestor probleme.

Pe scurt vreau să arăt aici mai întâi fenomenele economice caracteristice care pot fi incluse în CMS, fenomene noi, care n-au existat decât cel mult în embrion în stadiul premonopolist al capitalismului sau la începuturile capitalismului monopolist și care sînt strîns legate de noul rol al statului în economie. Aceste fenomene ar putea fi clasificate în trei categorii deosebite, deși, fără îndoială, ele nu pot fi strict despărțite. Astfel distingem mai întâi: a) fenomenele legate de intervenția directă a statului în economie, fără ca relațiile de proprietate capitalistă să fie atinse. Această intervenție are loc pe nenumărate căi, unele noi, altele cunoscute de mult. De exemplu, sistemul impozitelor. Din totdeauna statul și-a acoperit cheltuielile, fie cele administrative, fie militare și altele, cu ajutorul impozitelor. Aceste impozite apăsă mai mult asupra celor săraci și crufă pe cei bogați. În CMS însă impozitele îndeplinesc o funcție calitativ nouă. Ele au devenit o formă de redistribuire a veniturii naționale în favoarea marilor monopoluri. În țările capitaliste avansate ponderea părții din venitul național care trece prin bugetul statului atinge o treime și chiar mai mult din acest venit. Astfel, în 1964, în bugetul R.F.G., suma totală a impozitelor s-a ridicat la 99 miliarde de mărci, adică aproape o treime din venitul național. Din această sumă, aproape 72 miliarde au fost încasate din impozitele indirecte și impozitul pe salarii, adică impozitele care apasă

marea majoritate a oamenilor muncii. Aceste sume uriașe sînt apoi cheltuite în folosul marilor monopoluri, cu comenzi militare și altele, sau făcute direct cadou acestor monopoluri. Astfel, pentru a împiedica acumularea de stocuri de cărbune care nu-și găsesc cumpărătorii, statul german acordă magnafilor cărbunului o subvenție de 25 mărci pentru fiecare tonă de cărbune neextras.

Sistemul de credite îndrumat de către stat, vânzarea de bunuri și servicii ale întreprinderilor aparținînd statului la prețuri avantajoase pentru monopoluri, politica vamală, folosirea sistemului monetar internațional și a celui național, organizarea de către stat a accelerării concentrării și centralizării întreprinderilor capitaliste și în special îndrumarea sau chiar impunerea unirii acestora în monopoluri gigante, preluarea de către stat a celei mai mari părți din cheltuielile legate de cercetarea științifico-tehnică, organizarea programării producției și investițiilor, acordarea de garanții contra riscurilor exportului de capital etc., iată numai cîteva din

economie teoretică

formele de intervenție directă a statului în economie.

Prin aceste forme și metode statul acordă concernelor capitaliste mari avantaje materiale, dar în același timp le impune anumite măsuri de interes general, menite să asigure prelungirea vieții sistemului economic capitalist amenințat de contradicții tot mai ascuțite. Aci statul se prezintă ca reprezentant al întregii clase capitaliste. Ar fi greșit însă să absolutizăm acest caracter al statului; pentru că aceasta ar însemna să neglijăm contradicțiile din rîndul burgheziei. Întreaga clasă capitalistă cuprinde și burghezia nemonopolistă, ale cărei interese sînt de obicei sacrificate cînd intră în conflict cu interesele monopolurilor. Și chiar între diferitele grupuri monopoliste, statul, în probleme particulare, favorizează pe unele în dauna altora, după cum un grup sau altul ajunge să aibă preponderență la un moment dat în aparatul de stat. Interesul general al clasei capitaliste este însă salvarea orînduirii, în această perioadă de criză generală a capitalismului. Acesta și este rolul CMS.

Proprietatea de stat asupra unei părți din aparatul de producție și financiar este încă o trăsătură caracteristică a CMS. Proprietatea statului burghez asupra unor întreprinderi industriale sau bancare nu reprezintă nici ea o nouă. Dar astăzi întreprinderile de stat joacă un rol cu totul deosebit față de cel pe care-l aveau în trecut. Mai întâi, este vorba de ponderea mare pe care producția întreprinderilor de stat o ocupă în producția industrială totală a unor țări capitaliste. În țările din Europa apuseană industria de stat dă astăzi între 15 și 30% din producția industrială totală. În țările scandinave, în Belgia și Olanda, circa 15% din investiții aparțin întreprinderilor de stat. În Franța, cifra aceasta se ridică la 25%, în Italia și Austria între 25 și 30%, iar în Anglia la peste 30%. Pe lângă întreprinderile aparținînd statului există și întreprinderi mixte, al căror capital aparține, pe lîngă stat și unor capitaliști particulari.

Istoria complexă a apariției acestor întreprinderi de stat nu o vom atînge aci. Ele reprezintă un ajutor pentru monopolurile capitaliste, dar totodată și o amenințare pentru acestea în cazul cînd sub presiunea clasei muncitoare statul ar recurge la noi naționalizări. Deocamdată, însă, guvernele burgheze se sîlesc să le utilizeze în sprijinul capitalismului monopolist, transformîndu-le în surse ieftine de energie pentru întreprinderile capitaliste private, efectuînd transporturile pentru capitaliști în condiții avantajoase și cu pierderi pentru întreprinderile de stat respective, contribuînd la modernizarea utilajului unor ramuri de industrie atinse de o uzură morală avansată (cazul industriei carboniere din Anglia) etc.

În fine, un fenomen complex al CMS este și împletirea intimă a aparatului monopolurilor cu aparatul de stat. Aci este vorba atît de o irruine personală, cînd în fruntea guvernelor și a administrațiilor celor mai importante vin marii acționari ai celor mai mari întreprinderi monopoliste, care nu părăsesc apoi administrațiile de stat decît pentru a reveni în fruntea concernelor, cît și de o împletire strînsă la nivelul unor instituții care aparțin în același timp administrației de stat dar și, de fapt, dacă nu de drept, trusturilor monopoliste.

Rolul economic al statului capitalist a crescut în zilele noastre într-o măsură atît de mare încît este insuficient să considerăm statul ca aparținînd numai suprastructurii societății. Dimpotrivă, ca putere economică nemîllocită, statul devine și un element al bazei economice.

Pe scurt, capitalismul monopolist de stat a fost definit ca fiind o fuziune (sau împletire) a puterii de stat cu puterea monopolurilor în scopul salvării sistemului economic capitalist. Pentru o caracterizare economică completă a capitalismului monopolist de stat această definiție este însă insuficientă. Îmi permit aici să amintesc pentru comparație, ceea ce spuse de Lenin cu privire la definierea imperialismului. Arătînd că într-o definiție scurtă caracterizat ca stadiul monopolist al capitalismului, Lenin a dată: „capitalismul monopolist de stat... este... cea treaptă a scării istorice între care (treaptă) și treapta numită socialism nu există altă treaptă intermediară”.

Luînd în considerație și principalele trăsături caracteristice ale CMS arătate mai înainte, o definiție mai completă ar putea fi următoarea:

Capitalismul monopolist de stat este ultima treaptă de dezvoltare a capitalismului în stadiul imperialist, în care intervenția directă a statului în economie a dobîndit o importanță hotărîtoare, în care are loc o împletire strînsă a aparatului de stat cu acela al monopolurilor și capătă o extindere deosebită proprietatea monopolistă de stat asupra unei părți din aparatul economic.

Această definiție pune în evidență și faptul că, aflîndu-se pe ultima treaptă a dezvoltării capitalismului, capitalismul monopolist de stat reprezintă în același timp, după expresia lui Lenin, cea mai desăvîrșită pregătire materială a socialismului.

Barbu Zaharescu

MOBILUL ACȚIUNILOR NOASTRE

Este cunoscută teza fundamentală a marxismului după care nu conștiința oamenilor le determină existența ci, dimpotrivă existența lor socială le determină conștiința. Pornind de la această premisă justă, confirmată pe deplin de viață, se poate ajunge însă la concluzii aparent contradictorii.

În cartea sa, „Contribuții la studierea categoriei de interes”, care în ansamblu constituie un evident aport la cunoașterea sensului social al acestui concept al materialismului istoric, Iancu Ionel trage la un moment dat concluzia că interesele ca expresie a relațiilor de producție, sînt independente de conștiința umană. „După părerile noastre — spune autorul — faptul că interesele nu sînt independente de oameni, de existența lor, că ele se formează întotdeauna ca interese ale unui subiect care acționează urmărind asigurarea existenței sale, nu înseamnă că ele nu ar exista decît dacă se exprimă în conștiința subiectului, decît dacă sînt cunoscute de subiect”.

Într-un fel, așa stau lucrurile. Raționamentul este identic cu cel al lui Săgred, personajul lui Galileo Galilei, care își exprimă convingerea că «una din pretențiile, ba chiar una din nebuniile cele mai mari pe care le poate susține cineva, este aceea de a spune: „Intrucît nu știu la ce-mi servește Jupiter sau Saturn, înseamnă că ei sînt de prisos și că nici nu există în natură...”» Iancu Ionel afirmă deci că „înainte de a exista reprezentate în conștiință, înainte de a fi cunoscute de către subiect, interesele există în primul rînd în mod real, ca rezultate ale condițiilor de viață ale oamenilor, ca necesități obiective ale existenței și dezvoltării lor”.

Nu mai că interesele, deși reflectă necesități obiective, nu pot fi asimilate ca avînd aceeași natură cu planetele Jupiter sau Saturn. Examinarea conținutului lor real impune alte concluzii.

Opinia lui G. Glezerman, pe care Iancu Ionel o consideră pe deplin întemeiată și valoroasă și anume că interesele nu pot fi privite ca un factor al conștiinței, că ele există obiectiv, constituind expresia directă a situației oamenilor în sistemul relațiilor sociale și al necesităților condiționate de ele, este îndreptățită numai în măsura în care schimbăm sensul noțiunii de interes în acela de trebuință obiectivă, de necesitate socială existentă fără voia oamenilor. Este ceea ce înțelege I. S. Zavalov care consideră interesul un fenomen social obiectiv, real, expresie a unor legături și relații sociale și care se situează dincolo de înțelegerea acestora de către oameni.

În această problemă, deși Bacon consideră în „Noul Organon” că este absurd să-i consideri pe anticî drept autoritate, căci anti-

chitatea a însemnat copilaria omenirii, este bine, poate tocmai din acest ultim motiv, să apelăm la ceea ce avea în vedere încă pe atunci Aristotel cînd, criticîndu-l pe Socrate și Platon, afirma că ei uită că omul este „principiul (izvorul) și tatăl operelor sale”. Este un adevăr, observat din primele etape ale filozofiei materialiste, că atributele activității conștiente, în cazul de față interesul, ca și viciul sau virtutea, nu pot să apară fără ceea ce constituie caracteristica omului, rațiunea sa. Așa cum consemna Engels, „tot ceea ce pune pe oameni în mișcare trebuie să treacă prin mințile lor”. Ori interesul, după definiția general acceptată de marxști, este tocmai mobilul fundamental al activității umane.

Care este atunci natura sa? Interesul este un fenomen al conștiinței?

Dimitrie Gusti și Ion Zamfirescu aveau dreptate într-o anumită măsură cînd arătau că „între motivele acțiunii omenesti, inteligența joacă un rol de seamă”, că „domeniul ei este alcătuit din fapte care pot fi gîndite, asupra cărora se poate raționa sistematic, care pot fi observate obiectiv, în fine, care pot fi prevăzute”. Dar inteligența este doar capacitatea de a reflecta ce putem, ce trebuie și ce ne trebuie să facem. În esență, o acțiune sau o altă a unui individ, a unui grup sau a unei societăți este determinată de conștiința nevoilor lor, de interesul subiectiv, care-i decide pe oameni să întreprindă nu orice, ci ceea ce servește satisfacerii acestor necesități. În această accepție poate fi înțeleasă și referirea lui Marx, din primul volum al Capitalului, că omul își realizează „în elementul natural scopul său, pe care-l cunoaște, care determină ca o lege felul activității sale și căruia el trebuie să-i subordoneze voința sa”.

Aceasta nu înseamnă, că lumea depinde de om, de conștiința lui, așa cum o vede Sartre ori Camus, și nu invers „Repudierea raporturilor gnoseologice dintre obiect-subiect, statuate de știință în general ca și de marxism, observă Dumitru Ghișe... a conținutului existențialist la răsturnarea — operată de idealism în general — a raporturilor reale existente între obiect-subiect, între lume și om”. De aceea ei pun la baza „existenței” individului interesul personal, conceput ca o realitate ontologic specific și exclusiv umană, datorată conștiinței sale. Aici nu mai poate fi vorba decît de un interes subiectiv care numai întîmplător are o zonă de incidență cu nevoile reale ale omului.

Interesul subiectiv poate fi real numai în măsura în care reflectă fidel, în întregime necesitățile obiective ale dezvoltării uma-

ne. Iancu Ionel are tot temeiul să afirme că astfel „interesul cunoscut” nu rămîne o construcție subiectivă, un produs al conștiinței, independent de realitatea înconjurătoare, ci are un izvor obiectiv, este o reflectare a unor cerințe reale ale subiectului, o expresie mintală a unei realități obiective în raport cu voința și conștiința lui.

Interesele sînt, prin urmare, și obiective și subiective? Nu este în fapt nici o contradicție. Ele au ambele laturi, „se prezintă, cum spune Iancu Ionel, ca expresie a unității obiectivului și subiectivului, aspectul obiectiv referindu-se la necesitățile determinate pe care le reprezintă iar cel subiectiv, la felul cum apar în conștiință, la formele ideale prin care se exprimă”. Este aceeași opinie pe care o au și A. G. Zdravomislav, A. G. Gusev, P. A. Lanđesman și I. V. Sogomorov. Apare în consecință nefondată obiecția care le este adusă deoarece susțin că „fără momentul cunoașterii lor de către subiect nu se poate vorbi de interese”.

K. Marx și Fr. Engels reliefau într-adevăr în *Sfințita familie* că acțiunile întreprinse pe baza unor idei, care nu au reflectat interesele reale, au suferit în mod inevitabil un eșec, că „ideea” (în sens de scop) se discredita totdeauna de îndată ce se despărțea de „interes”. Dar aceasta nu poate justifica disocierea aspectului obiectiv de cel subiectiv al interesului și acordarea priorității primului pînă acolo încît să se considere că al doilea poate lipsi, dat fiind că nu totdeauna oamenii își cunosc toate interesele. Cu atît mai mult nu apare justificată această opinie cu cît Iancu Ionel declară „interesantă și judicioasă” părerea contrară a lui Petru Pănzaru după care categoria de interes oglîndește „îmbinarea specifică a necesităților sociale obiective, devenite conștiente, cu sentimentele și năzuințele oamenilor, deci ca expresie a unității obiectivului cu subiectivul pe plan social-istoric, a simultaneității lor...”

Înțelegerea ca atare a interesului are o deosebită însemnătate și utilitate atît pentru cercetările filozofice cît și pentru cele în domeniile economiei politice, sociologiei, istoriei, psihologiei, dreptului, pedagogiei etc. Ea vine să ateste un conținut unic, corespunzător realității, unei categorii des uzitate, interpretată de multe ori diferit. Explicarea pe această bază a motivelor reale ale acțiunilor umane este de natură să favorizeze cunoașterea mai profundă, mai realistă a omului, înțelegerea cerințelor și tendințelor lui firești de dezvoltare, stimularea ascensiunii sale pe scara istoriei.

Al. Golianu

memorii

V. KATAEV

Născut în 1897, în insoritul și zgometosul port Odesa, orașul tradițiilor de răzmeriță, a baricadelor revoluției din 1905, a grupărilor literare cu spirit de ironie, Valentin Kataev se înscrie în plelada scriitorilor sovietici „sudici”, despre care Ehrenburg scria: „Se vede că fiecare țară își are sudul și nordul său. Italienii socotesc că locuitorii din Torino sînt nordici: ei sînt mai rezervați, mai severi, mai practici. Locuitorii din Gasconia trăiesc pe aceeași paralelă geografică ca și cei din Torino, dar Gasconia este sudul Franței și în limba franceză gasconul este echivalent cu un floar, un zelmist, un om cu fantezie bogată. Pentru spanioli, locuitorii Barcelonei sînt nordici, dar plecînd din Barcelona spre nord și trecînd granița, ajungem în Tarascon, unde locuia Tartarin... În nord, omul zîmbește uneori, cînd își aduce aminte de ceva plăcut. Dar de ce zîmbește locuitorul sudului? Probabil pentru că îi place să zîmbească. Fantezia ucraineană, umorul ucrainean au fost totdeauna podoaba ce a îndulcit înfățișarea aspră a vechii Rusii. Gogol era un om bolnăvicos, cu o fire foarte greu de suportat, dar pe cîți nu l-a vindecat el cu cărțile sale!... După revoluție, în literatura rusă au intrat un grup de sudici, personalități viguroase, impulsive, ironice și romantice. Ei ne-au orbit, ne-au făcut să ridem, ne-au însuflețit: Babel, Bagrițki, Paustovski, Kataev, Svetlov, Zocenko, Il. Petrov, Oleșa...” („Oamenii, ani, viață”).

Debutînd la 16 ani ca poet, după întoarcerea de pe frontul primului război mondial, Kataev se aruncă activ în viața evenimentelor revoluționare lupînd pentru puterea sovietică ca publicist de frunte, redactor, reporter, făcîndu-se cunoscut ca autor de savuroase povestiri, nuvele și piese satirice, al căror comic viguros și sarcasm mușcător erau abundent alimentate de realitățile epocii de prefaceri. (Nu-l lipsit de interes să amintim în treacăt că Evgheni Petrov, coautorul romanelor „Douăsprezece scaune” și „Vițelul de aur” este fratele mai mic al lui Kataev).

Au urmat apoi anii construcției socialiste, pe care Kataev îl trăiește în ritmul trepidant al întregii țări, călătorind pe marile șantiere. La Magnitogorsk prinde viață ideea romanului — cronică „Timp, înainte!”, carte a dirzeniei în lupta de făurire și creație. Invățănd mestră proza de la Bunin, Kataev este mai apoi entuziasmat și fascinat de Maiakovski, care nu se mîna cu nimic, ale cărui versuri („Marsul vremii”) i-au sugerat de altfel tema și titlul romanului care-l aduce notorietatea.

Locul central în opera lui este ocupat de un ciclu de romane cu temă istorico-revoluționară („O pînză în depărtare”, „Sătucul în stepă”, „Vînt de iarnă”, „Pentru puterea sovietelor”), urmate în anii războiului antifascist de „Fiul regimentului”, noi piese de teatru și alte scrieri cu un diapazon larg și o gamă variată, dintre care se cuvine a fi cu deosebire menționată recenta „O mică ușă de fier în zid” (1964) în care evocă figura lui Lenin și școala de partid de la Longhumeau.

În ultimii ani, Kataev se înscrie în acea „ofensivă” a literaturii memorialistice (Ehrenburg, Paustovski, Olga Bergeolt, Tihonov, Marsak, Sklovski, Serebrenova, A. Stein și alții), ce se impune aște prin interesul informațiilor și comentariilor despre atmosfera epocii și mediului, cît și prin valoarea artistică a destinelor umane crelonate, a portretelor literare remarcabile care prind viață în paginile unor cărți cu individualitate distinctă. Posedînd aceste virtuți, memoriile „Iarba uterului”, așezate în revista „Novii mir” (nr. 3/1967), din care publicăm fragmente defnesc semnificativ, într-o nouă postază, talentul de prozator al lui Kataev, constituind o lectură atrăgătoare și prin ceea ce aceste pagini relevă din universul interior și secret al personalității sale literare, căutate înapoi, peste timp.

velită în servetele, pe acestea le trecea în buzunarul drept de unde, pentru o secundă, scotea ascunzîndu-l la loc un box de oțel, asigurîndu-se în același timp că în buzunarul de la piept se află toclicul rezervor, pe care îi plăcea să-l numească stilou, cuvînt ce în rusește sună pretios.

El executa destul de frecvent asemenea operații de mutare a lucrurilor dintr-un loc în altul. Ca să scoată vreun obiect parcă punea în mișcare nu știu ce mecanism ascuns care declanșa un întreg ciclu ireversibil, finit, de mutații, apariții și dispariții, țacănături. Toate acestea aminteau mișcările figurinelor mecanice la tirul din bilciuri, atunci cînd trădătorul nimereste ținta roșie.

Și mica figură a omulețului de fier s-a prăbușit cu capul în jos...

— Kataici — mi-a spus el, ascunzînd ultimul obiect în buzunar, tu ești sudic. Spune-mi, cum suportă nordul? Răcești deseori?

— Neîntrerupt.

— Și eu la fel. Nici pînză acum nu m-am putut obișnui cu această climă parșivă. Și se mai cheamă aprilie!... Ce fel de aprilie mai e și asta? Pier ce o maimuță adusă de la tropice.

...Atunci mi-a venit în minte o idee simplă, o bănuială care ar putea explica multe în caracterul lui, în particularitățile creației lui. În fond, Maiakovski, era un om din alte ținuturi, un sudic. Transplantat, neputînd să se aclimatizeze. Un struț de peste mări. În orice caz, așa s-a numit el singur în poezia „Rusiei”.

...Poate că tot astfel, în timpurile dinaintea revoluției un literat necunoscut, vreun jalnic imitator al lui Dostoevski, stătea într-o seară în vizuina lui din Petersburg și deodată, în prag, întunecat, cu o pâlărie neagră cu boruri largi și eșarfă de lînă, tăcut și neclar ca un vis s-a ivit Alexandru Blok. În vizită la un confrate. Fără nici un motiv. Să stea alături de un om. Ca musafir. În spiritul tradiției literare. Doar oamenii se vizitează unul pe altul. Și nu-i nimic mai îngrozitor decît să nu ai la cine să te duci. Așa mi se depănau gîndurile. Era în toate acestea o ascuțită conștiință a obiceiurilor tradiționale în lumea scriitoricească rusă, sentimentul schimbului de generații, amărăciunea dispariției treptate. Însă imaginea lui Alexandru Blok apăruse foarte firesc.

Maiakovski îl iubea pe Blok, îl socotea cel mai mare poet rus de la Pușkin încoace. Niciodată n-a vorbit despre asta. În orice caz nu direct. Dar eu simțeam că așa stau lucrurile...

nici o ezitare, o foarte frumoasă poezie...

— Povestești-mi ceva despre Blok. L-ai cunoscut, nu-i așa?

— Vrei să-ți relatez despre o întîlnire istorică cu Alexandru Blok? Asta a fost încă înainte de Revoluție. În Petrograd. Lillicica își serba onomastica. Nu știam ce să-i dăruiesc. O întreb direct: ce cadou să-ți fac? Iar în buzunarele mele... înțelegi. Eram un nevoiaș! Tremur: dar dacă vrea un tort — imaginează-ți!... Ea a pretins însă o carte de poezii cu autograful lui Blok.

— Cum să fac, în fond nu-l cunosc personal pe Blok. Pe deasupra sînt futurist, iar el simbolist. Mă aruncă pe scări. — Te privește. Situația era abstră, dar dacă Lillicica poruncise... Ce discuții mai încăpeau?... Am zburat pe scări... Etajul cinci. Mi-au scos sufletul, eram tot numai o spumă, mă înăbușeam. O ușă. Aici. Bat. Mi se deschide. — N-ai putea să-l văd pe poetul Alexandru Blok? Cum să vă anunț? — Am urlat direct: — Anunță-l că a venit futuristul Maiakovski. — Iar în minte îmi spuneam: ești un nerușinat, un băietandru, un apaș, o cutră, o haimana. Nu te știu decît prietenii și citiva cunoscuți, iar el este Alexandru Blok! Fă un efort și pricepe: Alexandru Blok. Marele poet. El însuși. Idolul... Totuși n-am fost aruncat pe scări. Auzindu-mi vocea, Blok a ieșit în hol. Personal. Am strîns chiar mina lui. Pentru prima oară îl vedeam de aproape. Orice-ai spune, e interesant: un geniu în carne și oase. Dacă vrei, poți să-l și atingi. Alexandru Blok. Măreț și binevoitor. Cu o nuanță de durere universală în voce mă întrebă. — Dumneavoastră sînteți Maiakovski?... Sînt fericit că mi-ai făcut cinstea, — și apoi, semnificativ: — Știam că veți veni. O simțeam. De mult aștept o întîlnire cu dumneavoastră. — și mă conduce în cabinet.

Mă așez. Nu știu unde să-mi ascund ghețele. Una are un petec. E jenant. Stau ca pe un arici... Încerc de citeva ori să aduc vorba de autograf. Dar nu mă lasă să spun nici un cuvînt. Numai El vorbește. Mă înăbușă cu marea lui. Și ce-i mai groaznic: simt că el acordă vizitei mele o însemnătate literară mondială. Cel mai înalt sens istoric. Ce mai, o întîlnire între monarhi. Simbolismul și futurismul. Noi, spune el, plecăm, iar voi veniți. Noi sîntem trecutul, voi viitorul... Voi sînteți răzbușarea. Avem foarte multe să ne spunem. Și așa mai departe... Iar acasă Lilia așteaptă cu nerăbdare autograful!... Și el o ține pe-a lui: muzica universală, soarta omenirii, soarta Rusiei... Am răbdat un ceas, am răbdat două, în sfîrșit, n-am mai putut. Sînteam că devin sălbatic. Am explodat, întreprindînd în momentul cel mai interesant. — Scuzați-mă Alexandru Alexandrovici. O să continuăm discuția altă dată. Acum însă, poate că sînteți așa de bun să-mi dați un volum de versuri cu o dedicație. E visul vieții mele!

Zîmbește cu detașare. Dar văd că e nespus de măgulit. Nici n-o ascunde... Așteptați, nu scrieți numele meu. Dedicția este pentru Lilia Iurjevna Blok. — Așa? — a întrebă el neplăcut surprins. — De altfel, cum doriți. Mi-e indiferent. Și cu o expresie de superioritate a hașurat ceva pe carte. Era tocmai ce îmi trebuia. — Mă scuzați. — Unde plecați? — Mă grăbesc. La revedere. Și mă rostogolesc pe scări... În ușă Lillicica. El, ce-ai făcut? Am obținut? — S-a luminat și mi-a dat voie să intru. (Îl înțeleg pe deplin pe Maiakovski: Lilia Blok este una dintre cele mai fermecătoare femei pe care le-am întîlnit vreodată!)

...Cum era în realitate acest om care stătea cufundat în gînduri, dar cu spinarea dreaptă în camera întunecată, pe divan, sub afișul leningrădean al spectacolului ratat cu piesa mea „Avangarda”?

(continuare în numerele viitoare)

Prezentare și traducere de Natalia Cantemir

lirică engleză

SFIRȘITUL

de KINGSEY AMIS

Oglinda e întreagă: obiecte mici îi umplu
Cu nerăbdare ochiul bolnav de nemîșcare.

Și omul și cartea amorțesc
În ochiul oglinzii din perete.

Se sparge-oglinnda: bucăți ce încă strălucesc
Pînă argintul din spate se desprinde

Răsfîng a omului privire,
Mai oglinesc-odată cartea.

LUI DOROTHY

de DOM MORAES

Acolo unde te jucai cînd au sosit bombardiere
În cărămizi s-au încordat clădirile și brusc
S-au prăbușit: praf, zgomot, țipete. Iar riul
În albie-a crescut, s-a înroșit: picioare, brațe
Cădeau în juru-ți, dar tu, copilă, te mirai
Stricînd și sfîrîindu-ți jucării.

Ani mulți trecut-au și zîmbești
Acum înțelegi totul, dar nu iești nimic.

LACURI CU PRUNDIȘ

de PETER LEVI

Toate făpturile
chiar cele mai sălbatice
pot nimeri în plasă

Cei tineri
nevinovați
strigă prea tirziu
că nu-s de tot sălbatici

Cadavre și lacrimi
ce sînt fără folos
doar citiva ani
sînt prea puțini
cei liberi nu pot fi sălbatici

De plîns sînt tinerii
cînd lațul se strînge
devin patetici
în închisori

Nicînd o inimă-mpietrită
nicînd un strigăt nu atinge
o închisoare, nu trezește
pe cei sălbatici

Ca niște lebede erau
tineri cu aripile strînse
pe lacurile cu prundiș
tirziu în serile de vară
ca niște condamnați celebri
mari criminali
sau fanți de mahala

NU, NU INTRA UȘOR ÎN BLÎNDA NOAPTE

de DYLAN THOMAS

Nu, nu intra ușor în blinda noapte:
Cu-ai tăi ani mulți sîdează inserarea
Și nu lăsa lumina să pășească-n moarte!

De-nțelepciune cînd au bătrîni parte
Și știu că-i va-nghiți curînd uitarea,
Nu pot intra ușor în blinda noapte.

Cînd celor buni dreptate li se-mparte
Și își regretă de viață-ndepărtarea,
Nu știu lăsa lumina să pășească-n moarte.

Cînd au răpit a soarelui singurătate,
Sălbaticii care-și blestemă încercarea
Nu pot intra ușor în blinda noapte.

Căruntii, bătrîni de vîd cu greutate
Le-ochii stîniși nu le-au răpit privire,
Nu pot lăsa lumina să pășească-n moarte.

Iar tu, părinte, în singurătate
Mă blestemi, plîngi și-ți verși durerea.
Nu, nu intra ușor în blinda noapte
Și nu lăsa lumina să pășească-n moarte.

in românește de Ștefan Avădăni

KATAEV DESPRE MAIAKOVSKI (II)

Acum, cînd Maiakovski a devenit un monument, e foarte greu să-ți închipui altfel decît așa cum stă în piața Maiakovski, pe un soclu jos, cu plete de seminarist. Dar, de fapt, tot timpul vieții sale de scriitor, cu excepția începutului și sfîrșitului, el se tunde scurt, chiar chilug. Cred că nu-i exclus ca uneori capul să-i fi fost ras complet cu briciul, amintînd prin conturul lui definit forma unui ou. Așa ni-l arată fotografiile din diferiți ani. Printre ele este una foarte reușită, făcută de prietenul lui Malakovski, pictorul și artistul fotograf Radcenko, și el membru al L.E.F.-ului. În fotografie, Maiakovski, cu capul tuns chilug, cu ochii de agată privind atenți, e așezat fără nici o poză pe un simplu scaun vienez cu speteaza curbată, în mijlocul unei camere pustii ce aduce a bucărinie.

În fața mea, rezemat cu spatele de masa la care adesea noi — Aseev, Svetlov, Oleșa, Krucenth, Maiakovski — jucam pînă în zori șeptic, debutînd glume fără întrerupere

printre norii verzi de fum de tutun, stătea el, deja foarte asemănător cu monumentul; în orice caz, pe fața lui atît de cunoscută se așezaseră umbrele plumburii ale unui amurg de aprilie friquros și umed.

Avea o respirație încreunată de gripă, își sufla de nas, al cărui bulb caracteristic căpătase culoarea smuriei. De obicei purta cu sine într-o savonieră săpun și un șervețel special. După ce își sufla nasul se ducea de fiecare dată la bucătărie unde, deasupra chiuvetei, își spăla mîinile cu săpunul lui special și se ștergea cu șervețelul lui special. Scoțîndu-le din buzunar, după un obicei neschimbat vreodată, începea să mure diferite obiecte dintr-o parte în alta: din buzunarul de la spate al pantalonilor scoțea un teanc de hîrtii verzu de 20 de ruble, pregătite parcă pentru achitarea impozitului pe venit „inspectorului financiar” și îl aranja în buzunarul lateral al hainei; în locul bancnotelor strecura micul mauser, scos din buzunarul din stînga al pantalonilor, odată cu bucățile de săpun în-

O dată, la începutul anilor 20, Maiakovski, întors dintr-o călătorie în străinătate — mi se pare era chiar prima — acasă, la Moscova, în apartamentul celor doi Brik, frați și soră, plin de impresii... fu extrem de uimit, chiar zguduit cînd a doua zi „Izvestia” a trimis un reporter pentru a-l lua un interviu...

La un moment dat a spus: — Ce credeți, dacă — imagineați-vă! — nu eu m-aș fi întors de la Paris, ci Blok, iar fi trimis Steklov un colaborator să-i ia un interviu?

În sufletul lui Maiakovski — sînt încredințat — Alexandru Blok a fost o prezență veșnic vie, care-l neliniștea, îl provoca învidia și entuziasmul.

Blok era conștiința lui Maiakovski.

Intr-o zi, la o redacție oarecare, în mijlocul conversației generale, a glumelor și gîlăgîiei, Maiakovski, deodată, fără nici o legătură cu restul, ca pentru sine, dar destul de tare ca să fie auzit, cu încîntare reținută, de parcă ar fi auzit pentru prima oară muzica versului lui Blok a recitat din memorie, de la un capăt la altul fără

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMADA, DAN HĂTMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE CR. SIMIONESCU, ACHIM STOIA, CORNELIU STURZU (redactor șef adj.), CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE ȚATOMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU